

ΟΡΣΤ ΦΑΝΤΑΤΣΙΝΙ

ΤΩΡΑ ΠΙΑ... ΕΙΝΑΙ ΑΡΓΑ

ΟΡΣΤ ΦΑΝΤΑΤΣΙΝΙ

ΤΩΡΑ ΠΙΑ... ΕΙΝΑΙ ΑΡΓΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

*“Μην εμπιστεύεσαι ποτέ τους επαγγελματίες διανοούμενους,
υφαίνουν ιστούς που βαραίνουν σαν αλυσίδες
στα όνειρα των ελεύθερων ανθρώπων.”*

Στο βιβλίο αυτό, ο Όρστ Φαντατσίνι ο αναρχικός ληστής που πέθανε στις ιταλικές φυλακές τα χριστούγεννα του 2001 στα 62 του χρόνια, διηγείται μια απόπειρα απόδρασης που έκανε τον Ιούλη του 1973. Παράλληλα δεν χάνει την ευκαιρία με εύγλωτο όσο και σεμνό τρόπο να αποτυπώσει και τις σκέψεις του σχετικά με τις φυλακές ως θεμέλιο του αστικού κράτους. Η ζωή του Φαντατσίνι σημαδεύτηκε από την συνεχή αναζήτηση της ελευθερίας, μιας ελευθερίας χωρίς όρους και εκπτώσεις όπως την εννοούσε ο ίδιος σαν αναρχικός και που του στερήθηκε ακόμα και στην πιο στοιχειώδη μορφή της για 32 χρόνια.

Ο Όρστ μπήκε πρώτη φορά στην φυλακή το 1968 (στην Γαλλία μέχρι το '72 όπου και εκδόθηκε στην Ιταλία) και έκτοτε οι μοναδικές στιγμές ελευθερίας ήρθαν μέσα από τις αποδράσεις του.

Ο “ευγενικός” ληστής, όπως τον αποκαλούσε ο αστικός τύπος από τα πρώτα χρόνια της δράσης του, πέρασε στα κάτεργα 32 ολόκληρα χρόνια με την ποινή να λήγει το σωτήριο έτος 2024...

Ο ίδιος όταν τον ρώταγαν για την δράση του, που τον οδήγησε στις φυλακές ορμώμενος από τον Μπρέχτ, ήταν ξεκάθαρος: “Είναι πιο εγκληματικό να φτιάχνεις τράπεζες από το να τις ληστεύεις.”

“...Το '89 πήρα την πρώτη άδεια. Τότε η ποινή μου έληγε το 2010... Το '89 είχα εκτίσει ήδη 21 χρόνια και είχα άλλα τόσα μπροστά μου. Πήρα την πρώτη μου άδεια λοιπόν, γύρισα κανονικά, πήρα και την δεύτερη ξαναγύρισα, και τα πράγματα είχαν πάρει ας πούμε τον δρόμο τους, είχα

ζητήσει δουλειά όπως προέβλεπε το άρθρο 21, το λεγόμενο καθεστώς ημιελευθερίας... ξέρετε τώρα. Ωστόσο, όταν έβγαينا έξω συναντούσα τους συντρόφους μου από την φυλακή που μας είχαν συνδέσει κοινοί αγώνες, και εκείνο τον καιρό ήταν και αυτοί σε καθεστώς ημιελευθερίας, το πρωί ήταν έξω και δουλεύανε και το βράδυ επιστρέφανε μέσα. Όλα αυτά μου προκαλούσαν θλιβερή εντύπωση και σκεφτόμουν ότι: “ε-μείς που περάσαμε την ζωή μας αγωνιζόμενοι για την καταστροφή των φυλακών, για να βγούμε απο αυτές, τώρα χτυπάμε το κουδούνι τους για να ξαναμπούμε”. Και πέρασα, πως να το πω, μια κρίση προσωπικότητας και αποφάσισα να μην ξαναμπώ. Όλο αυτό μου φαινόταν αντιφατικό και είπα: “Ότι είναι να γίνει ας γίνει, εγώ δεν μπορώ να μετατραπώ στον δεσμοφύλακα του εαυτού μου. Και δεν ξαναγύρισα...”

Ο Όρστ Φαντασίνοι μετά από μια περίοδο ημιελευθερίας (δούλευε αποθηκάριος και γύρναγε στην φυλακή στις 22:00) συννελήφθη στις 19 Δεκεμβρίου 2001 μαζί με τον Κάρλο Τεσέρι* κοντά στην αγροτική τράπεζα Μαντοβάνα στην Μπολόνια για απόπειρα ληστείας της εν λόγω τράπεζας.

Τους συνέλαβαν έχοντας στην κατοχή τους, σύμφωνα με την ανακοίνωση των μπάτσων, δυο χαρτοκόπτες, λαστιχένια γάντια και ένα καλσόν.

Λίγες ώρες αργότερα οι μπάτσοι μπήκαν στα σπίτια τους και κατάσχεσαν ότι υλικό αναρχικής προπαγάνδας βρήκαν μπροστά τους, βιβλία, περιοδικά, μπροσούρες, αυτοκόλλητα καθώς και έναν υπολογιστή και μετρητά.

Οι δυο σύντροφοι από την πρώτη στιγμή της σύλληψης τους αρνήθηκαν να δηλώσουν το οτιδήποτε. Ο Όρστ πέθανε στις 24 Δεκεμβρίου 2001 στις 19:30, ενώ έκανε ντους, σύμφωνα πάντα με την ανακοίνωση των φυλακών.

Η αυτοψία (παρουσία γιατρού της οικογενείας του Όρστ) επιβεβαίωσε την επίσημη εκδοχή περί ανευρύσματος στην κοιλιακή αορτή.

Όπως και να 'χει, ένας θάνατος στην φυλακή είναι πάντα μια δολοφονία του κράτους.

Ο Όρστ Φαντασίνι κατά την σύλληψη του, λίγες μέρες πριν τον θάνατό του.

Ο Όρστ κατά την διάρκεια σύλληψής στα τέλη της δεκαετίας του '60.

---

*Ο Κάρλο Τεσέρι είχε βγει από την φυλακή τον Ιούλη του 2001, έχοντας μείνει μέσα εφτά χρόνια που σημαδεύτηκαν από απομόνωση, ξύλο και άλλες αντίστοιχες “σωφρονιστικές” μεθόδους. Τώρα για μια ακόμη φορά βρίσκεται όμηρος του ιταλικού κράτους, στις φυλακές της Μπολόνια. Η διεύθυνση για όποιοι θελήσει να του γράψει είναι η εξής:

Carlo Tesseri, casa circondariale Dozza, Via del Gomito 2, 40136 Bologna.

ΤΩΡΑ ΠΙΑ... ΕΙΝΑΙ ΑΡΓΑ

23 Ιουλίου 1973 – Σε λίγο θα ξεκινήσει η πρωινή επιθεώρηση, οι πόρτες των κελιών θα παραμείνουν ανοιχτές, άλλη μια καινούργια μέρα λοιπόν σε αυτό το μονότονο μικρόκοσμο της φυλακής, μια μέρα φαινομενικά όμοια με όλες τις άλλες που όμως θα 'ναι τόσο διαφορετική, αν και προς το παρόν είμαι ο μόνος που το γνωρίζει.

Ίσα που ακούω τον θόρυβο από τα άλλα κελιά στο βάθος του διαδρόμου. Σε λίγα λεπτά θα περάσουν και από το δικό μου. Ποιος να 'ναι άραγε ο δεσμοφύλακας υπηρεσίας; Τρεις οι δυνατές επιλογές: Ο μεθύστακας, ο δήμιος ή ο δειλός.

Ποιόν από τους τρεις προτιμώ; Είναι ένα ζήτημα που τις τελευταίες μέρες πολύ με απασχόλησε: ο μεθύστακας κάτω από την επίδραση του αλκοόλ θα μπορούσε να 'χει απρόβλεπτες αντιδράσεις φτάνοντας μέχρι το σημείο να πάρει ρίσκα που σε άλλη περίπτωση δεν θα τα 'παιρνε. Ο δειλός πιθανότατα δεν θα προκαλέσει προβλήματα. Ο δήμιος... θεωρητικά είναι ένα άτομο ικανό να αντιδράσει σε τέτοιες περιστάσεις. Στο περιβάλλον των φυλακών είναι γνωστός με το παρατσούκλι “ο δήμιος της Βολτέρα” και δεν είναι λίγοι οι κρατούμενοι που φέρουν πάνω στο κορμί τους τα σημάδια της κτηνωδίας του.

Βέβαια, το να χτυπάς ανυπεράσπιστους φυλακισμένους έχοντας για πλάτες όλους τους άλλους βασανιστές δεν χαρακτηρίζει κάποιον ιδιαίτερα θαρραλέο άνθρωπο. Πάντως θα μπορούσε να κυνηγήσει το δικό του τέταρτο διασημότητας. Αργά ή γρήγορα θα έπρεπε να λογοτήσσει μπροστά σε κάποια ανακριτική επιτροπή και θα του ερχόταν πολύ βολικό να ρίξει στο πιάτο της ζυγαριάς μια ηρωική πράξη, που το βάρος της θα λειτουργούσε σαν σημαντικό ελαφρυντικό για την κρίση των έτσι κ' αλλιώς ελαστικών ανακριτών του.

Ναι, ίσως τελικά ο δειλός να ήταν η καλύτερη λύση, όμως αν τα πράγ-

ματα πάρουν απρόβλεπτη εξέλιξη, αν χρειαστεί τελικά να πυροβολήσω θα προτιμούσα να 'χω στόχο τον δήμιο: από το βάθος των κελιών τους άγνωστοι σύντροφοι θα μ' ευχαριστούσαν χαϊδεύοντας τις παλιές πληγές τους...

Νάτοι, φτάσανε ήδη έξω από το κελί μου. Σήμερα το κλειδί που ανοίγει την περίπλοκη αυτή κλειδαριά θα απελευθερώσει μια μουσική διαφορετική...

Μπαίνουν μέσα, ελέγχουν αν όλα είναι εντάξει, να και ο δεσμοφύλακας υπηρεσίας, με την συνηθισμένη του ειρωνική καλημέρα.

Σήμερα για πρώτη φορά αντάλλαξα καλημέρα με τον “δήμιο της Βολτέρα” και αυτή είναι η πρώτη διαφορά μιας μέρας φαινομενικά όμοιας με όλες τις άλλες.

07:45 – Ο γερό-Β. σηκώνεται. Είναι άξιος άνθρωπος ο γερό-Β. ηθικός και άδολος, όπως όλοι οι βοσκοί στην Σαρδηνία, με χαραγμένα στο πρόσωπο και στο κορμί του τα σημάδια του άνισου συστήματος των φυλακών.

Καταδικασμένος σε τριάντα χρόνια φυλακή, από τα δεκαεφτά του διακηρύττει συνεχώς την αθωότητα του σέρνοντας από φυλακή σε φυλακή ένα φορτίο με βάσανα και ελπίδες, έχοντας στην καρδιά του την νοσταλγία για το νησί αυτό, το όμορφο και συνάμα τόσο σκληρό με τα καλύτερα παιδιά του, εκείνα που έχουν γεννηθεί με κολλημένη πάνω τους την ετικέτα του εκμεταλλευόμενου, μια ετικέτα που μεταβιβάζεται από γενιά σε γενιά, όπως από γενιά σε γενιά μεταβιβάζεται από την άλλη πλευρά του αυλακιού η ετικέτα του εκμεταλλευτή.

Ο καλός γερό-Β. βλέποντάς με ζύπνιο με χαιρετάει με την απόχρωση αυτού του παράλογου σεβασμού που δεν έχω καταφέρει να τον κάνω να αποβάλει.

Αυτός που θα μπορούσε να μου ήταν πατέρας και δάσκαλος τιμότητας τρέφει όλον αυτόν τον σεβασμό απέναντι μου, απλώς και μόνο, γιατί εγώ ξέρω να χειρίζομαι μια γραφομηχανή, ενώ αυτός είναι ημιαναλφάβητος...

Κουράγιο γερό-Β.! Θα 'ρθει εκείνη η μέρα που τα βάσανα θα μετατραπούν σε οργή και η οργή θα γεμίσει το παλιό αυλάκι ακυρώνοντας αιώνες αδικίας. Εκείνη την μέρα θα μπορέσεις να επιδείξεις με περηφάνια τα ροζιασμένα χέρια σου ενώ άλλοι θα τα κρύβουν από ντροπή και φόβο...

08:15 – Είμαι μόνος στο κελί. Πριν να μάθω με βεβαιότητα αν σήμερα θα 'ναι η μέρα που τόσο περιμένα θα πρέπει να περάσουν ακόμα 45 λεπτά. Έχω λοιπόν όλο τον χρόνο για να πλυθώ, να ξυριστώ και να ντυθώ με ηρεμία.

Εξετάζω το πρόσωπο μου στον καθρέφτη. Φαινομενικά δεν προδίδει τίποτα. Απλώνω το χέρι και παρατηρώ με ικανοποίηση πως δεν τρέμει παραπάνω από το συνηθισμένο. Αισθάνομαι ήρεμος, ξεκούραστος, ευχαριστημένος που η νύχτα πέρασε ήσυχα αντίθετα με τις προβλέψεις μου.

Αν “εκείνοι” είναι στην ώρα τους σε λίγο παραπάνω από μια ώρα θα 'μαι ελεύθερος!

Σε μερικές ώρες θα βρίσκομαι μακριά, είναι σίγουρο... Και αν χτες παρουσιάστηκε κανένα εμπόδιο; Όχι καλύτερα να μην το σκέφτομαι... Όλοι αυτοί οι μήνες προετοιμασίας, άγχους, ελπίδας, δεν μπορούν να πάνε χαμένοι για μια κοινή αναποδιά. “Εκείνοι” σίγουρα ήταν συνεπείς με τις υποχρεώσεις τους, έκαναν το καθήκον τους και σε λίγο θα 'ρθει η σειρά μου να κάνω και εγώ το δικό μου.

Άραγε θα τους αναγνωρίσω όταν θα τους ξαναδώ; Έχουν ήδη περάσει πέντε χρόνια από τότε... πέντε χρόνια... πέντε χρόνια πόνου, ταπεινώσεων, αγώνων, αποτυχημένων αποδράσεων, απογοητεύσεων... Και εγώ; Είμαι ο ίδιος άνθρωπος που ήμουν και πέντε χρόνια πριν; Όχι πέντε χρόνια σαν και αυτά αλλάζουν έναν άνθρωπο, του τρώνε τα σωθικά, τον μεταμορφώνουν. Αυτό σε καμιά περίπτωση δεν σημαίνει ότι έχω γίνει χειρότερος: από την στιγμή που ένας άνθρωπος δεν παραιτείται, μπορεί ακόμα να ελπίζει.

“Η μεγαλύτερη απειλή για την ελευθερία δεν συνίσταται στο να αφήσεις να στην στερήσουν –γιατί αυτός που άφησε να του την στερήσουν μπορεί να την επανακτήσει– αλλά στο να χάσεις την αγάπη και την εκτίμηση που είχες για αυτή κάποτε.”

Βέβαια, όταν ο Μπερνάνο διατύπωνε αυτές τις έννοιες, αναφερόταν σε αγώνες λιγότερο εγωιστικούς από αυτόν που έχω ξεκινώ. Ναι, υπάρχει εγωισμός σ' αυτό που κάνω, μόνο που, αν οι περιστάσεις μου το επιτρέψουν, αυτό θα μπορούσε να ήταν το πρώτο βήμα ενός μακρύτερου μονοπατιού.

09:00 – Βγαίνω στον διάδρομο και σκαρφαλώνω στο παράθυρο που έχουμε συμφωνήσει. Κάτω από δω που βρίσκομαι υπάρχει ακόμα ένας

τοίχος. Κατά μήκος του τοίχου ένας ένοπλος φρουρός περπατά αργά διερωτώμενος –ίσως– ποιες περιστάσεις τον έκαναν να κρατάει στα χέρια ένα οπλοπολυβόλο και όχι μια τσάπα.

Πέρα από το τείχος φαίνεται ο ζωολογικός κήπος και το πάρκο. Μερικά μωρά κάτω από το άγρυπνο βλέμμα των μανάδων τους που –ίσως– να σκέφτονται ότι θα ’ταν ωραία αν βρισκόταν και οι πατεράδες τους εκεί αντί να πουλάνε στα αφεντικά τους τις πιο όμορφες ώρες της μέρας. Ίσως αν όλοι, μα όλοι συνεισέφεραν στην παραγωγή των απαραίτητων για την κοινωνία τότε δυο εργάσιμες ώρες θα ήταν αρκετές...

Σ ’ένα παγκάκι ένα ζευγάρι ανταλλάσει χάρδια. Εκείνη έχει αλλάξει πολύ τα τελευταία πέντε χρόνια. Εκείνος δεν είναι ο άνθρωπος που περίμενα αλλά ξέρει την δουλειά του μιας και τώρα μου κάνει το συμφωνημένο νεύμα. Με ήρεμες κινήσεις το ζευγάρι σηκώνεται από το παγκάκι και απομακρύνεται με φυσικό τρόπο. Τώρα ξέρω με ββαιότητα πως όταν βγω από την κεντρική πύλη στις 09:30 τίποτα δεν θα είναι αφημένο στην τύχη.

Ξαναμπαίνω στο κελί. Είμαι μόνος και δεν πρόκειται κανείς να μπει τέτοια ώρα. Το χέρι μου ψάχνει στην κρυψώνα που την ετοίμασα με φροντίδα. Κανένας, ούτε και οι συγκρατούμενοι μου δεν γνωρίζει αυτήν την κρυψώνα που την έσκαβα μήνες τώρα με τόση αγάπη και διακριτικότητα. Πριν μερικές βδομάδες ήρθε για ξαφνικό έλεγχο εξειδικευμένο προσωπικό του υπουργείου με ανιχνευτές μετάλλου και ωσότου να τελειώσει έτρεμα, αλλά η κρυψώνα στάθηκε στο ύψος των περιστάσεων.

Να το πολύτιμο πακέτο. Το ανοίγω. Να και το αποτελεσματικότερο “Μάουζερ”. Ελέγχω για τελευταία φορά τον μηχανισμό του και το αφήνω να γλιστρήσει στην τσέπη μου. Να το δίπλωμα και η ταυτότητα τέλεια παραχαραγμένα, τα λεφτά, και ένας οδικός χάρτης για περίπτωση ανάγκης.

Να και ένα ωραίο πακέτο με πιπέρι. Όλα μπαίνουν με σειρά στις τσέπες, ώστε να θυμάμαι που ακριβώς είναι το καθένα. Έχω και ένα 32άρι που δυστυχώς χάλασε και δεν μπόρεσα να το ξαναφτιάξω, με αποτέλεσμα να παραιτηθώ από την αρχική ιδέα μου για συνεργό. Θα το κάνω μόνος μου. Θα ’ναι πιο ριποκίνδυνο, αλλά τουλάχιστον δεν θα διατρέξω τον κίνδυνο να με παρατήσει την τελευταία στιγμή.

Είναι άχρηστο να το κουβαλώ μαζί μου, αλλά δεν μπορώ και να το αφήσω στο κελί βάζοντας έτσι σε μπελάδες τους συγκρατούμενους μου.

Το ξανατυλίγω στα κουρέλια του, το πετάω στο καλάθι των αγρήστων και πάω να τα αδειάσω όλα στους μεγάλους κάδους που βρίσκονται στην αυλή.

Μένουν ακόμα δέκα λεπτά και σκέφτομαι να τα περάσω στην αυλή. Περπατάω για λίγο και το βλέμμα μου κολλάει σε μια ανακοίνωση αναρτημένη εδώ και λίγες μέρες: είναι η λίστα με τα ονόματα των κρατουμένων που έχουν αξιολογηθεί ως “καλοί” στο δεύτερο εξάμηνο του 1973. Είναι και το δικό μου όνομα σε αυτήν τη λίστα (αυθαίρετη αφού κανείς δεν ζήτησε την γνώμη μου) κάτι που μου δίνει το δικαίωμα (με βάση έναν παμπάλαιο σωφρονιστικό κανονισμό ακόμα σε ισχύ) να μπορώ να γράφω δυο γράμματα παραπάνω κάθε μήνα με έξοδα της διοίκησης. Πριν μερικές μέρες, όταν πρωτοείδα το όνομα μου στην λίστα, ένιωσα ντροπή.

Χαμογελάω με την σκέψη ότι μέχρι να βραδιάσει όλο και κάποιος πρόθυμος υπάλληλος θα σβήσει το όνομα μου από την λίστα αυτή...

Η αυλή είναι μεγάλη και χρησιμεύει και σαν γήπεδο ποδοσφαίρου. Σ’ αυτό το γήπεδο συμμετέχοντας σε ένα τουρνουά ποδοσφαίρου κέρδισα ένα κτύπελλο, άλλη μια ντροπή που καλύτερα να ξεχάσω...

Το Φοσάνο είναι από εκείνες τις “φυλακές με ανθρώπινο πρόσωπο” και βέβαια αυτή καθαυτή η κατάταξη συνεπάγεται ότι υπάρχουν και φυλακές με απάνθρωπο πρόσωπο. Είναι αλήθεια πως ο κρατούμενος του Φοσάνο είναι προνομιούχος σε σύγκριση με κρατούμενους άλλων φυλακών. Αυτή η διαφοροποίηση μεταξύ των φυλακών είναι απαράδεκτη. Ο κρατούμενος είναι συνεχώς υπό την απειλή μεταγωγής του. Σ’ έναν κρατούμενο που έχει γνωρίσει σκληρές φυλακές, το Φοσάνο φαίνεται σχεδόν σαν παράδεισος.

Είναι συχνό φαινόμενο κρατούμενοι παρότι παλικάρια και αγωνιστές, να γίνονται εδώ μέσα αντικείμενα μιας αποκαρδιωτικής μεταμόρφωσης. Τα αποτελέσματα είναι απτά: τους τελευταίους μήνες οι εξεγέρσεις και οι εκδηλώσεις διαμαρτυρίας δεν έλειψαν από τις Ιταλικές φυλακές. Στο Φοσάνο ούτε μια κουβέντα ενδεικτική απειθαρχίας... Όλοι ξέρουν καλά ότι με το παραμικρό τους περιμένει άμεση μεταγωγή. Οπότε καλύτερα να καθόμαστε ήσυχοι και να δρέπουμε τους καρπούς από τις θυσίες των άλλων...

Φυλακές σαν το Φοσάνο με τρομάζουν και ανατριχιάζω στην σκέψη ότι θα μπορούσα να καταλήξω σαν τον Τίτσιο και τον Γκαίο που το αγαπημένο τους σπορ είναι να μοιράζουν χαμόγελα στον διοικητή και στον

ανθυπασπιστή για να τους χαροποιούν (ότι χειρότερο) και να χαιρετάνε όποιον βαθμοφόρο βλέπουν.

Στην Γαλλία αντίστοιχες συμπεριφορές είναι αδιανόητες. Λόγω ίσως και του γεγονότος ότι οι Γαλλικές φυλακές είναι πολύ πιο σκληρές, κάτι που ενισχύει την αλληλεγγύη μεταξύ των φυλακισμένων. Μέχρι πριν λίγα χρόνια η ζωή του κρατούμενου σε Γαλλικές φυλακές ήταν μια κόλαση και μόνο μετά από πολύ σκληρούς αγώνες (στην πλειοψηφία τους άγνωστοι στην κοινή γνώμη) κάτι έχει αρχίσει να αλλάζει.

Και ο Ιταλός κρατούμενος όμως έχει αρχίσει να πολιτικοποιείται τα τελευταία χρόνια με κέρδος αξιοσημείωτα υλικά οφέλη. Όσον αφορά εμένα, βρέθηκα αρκετές φορές στην πρώτη γραμμή διεκδικήσεων είτε στην Γαλλία είτε στην Ιταλία, αλλά εδώ και αρκετό καιρό έχω αρχίσει να αναρωτιέμαι που θα μας βγάλει αυτό το κίνημα διαμαρτυρίας. Εσωτερικές επιτροπές, αντιπρόσωποι πτερυγών...

Έως και πριν λίγα χρόνια όλοι αυτοί οι “δημοκρατικοί” θεσμοί ήταν αδιανόητοι για τις φυλακές και όμως είναι θεσμοί επικίνδυνοι όπως είναι όλοι οι θεσμοί και η οποιαδήποτε ανάθεση εξουσίας. Λίγους μήνες πριν στην Μπολόνια δέχθηκα να αντιπροσωπεύσω την πτέρυγα μου ενώπιον των αρχών κατά την διάρκεια μιας συλλογικής απεργίας πείνας. Μαζί με άλλους αντιπροσώπους δεχθήκαμε τις υποσχέσεις που ακόμα και σήμερα δεν έχουν υλοποιηθεί. Σε αυτήν την περίπτωση εμείς της “επιτροπής” χρησιμοποιηθήκαμε για να σταματήσει η απεργία. Είναι πιο εύκολο βλέπετε να διαπραγματεύονται με εξουσιοδοτημένους αντιπροσώπους λίγο ή πολύ “λογικούς” παρά με μια μάζα από, δικαιολογημένα, λυσσασμένους κρατούμενους. Το ίδιο συμβαίνει και έξω, καθώς είναι πιο βολικό για τα αφεντικά να διαπραγματεύονται με τα συνδικάτα παρά απευθείας με τους ίδιους τους εργάτες.

Κατά την γνώμη μου αυτό που χρειάζεται είναι η μόνιμη συνέλευση των ίδιων των ενδιαφερόμενων που τραβάνε μπροστά τους αγώνες. Κάθε ανάθεση εξουσίας θα γυρίσει εναντίον εκείνων που αρνούνται την αυτοδιαχείριση των αγώνων τους.

Αγώνες, ναι, αλλά αγώνες για τι πράγμα; Για την επίτευξη καλύτερων συνθηκών διαβίωσης, υλικών αγαθών, παροχών, κ.λ.π; Κανείς δεν αρνείται ότι η επίτευξη καλύτερων συνθηκών διαβίωσης σηματοδοτεί πρόοδο, αλλά το να αγωνίζεσαι μονάχα για αυτό σημαίνει ότι απομακρύνεσαι από τους σημαντικούς στόχους.

Το να αγωνίζεσαι για την καλύτερευση της φυλακής που είσαι κλεισμένος δεν είναι μόνο παράλογο, αλλά και αντεπαναστατικό. Αυτός ο αγώνας μοιάζει με εκείνον του εργάτη που αγωνίζεται για την αύξηση των αποδοχών του: είτε ο ένας, είτε ο άλλος, αγωνιζόμενοι για μικρά υλικά αγαθά, για την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης δέχονται σιωπηρά την συντήρηση όσων θα έπρεπε –επαναστατικά– να εξαληφθούν: την σχέση “αφεντικό-μεροκάματο”, “την φυλακή”.

Πριν ακόμα αρχίσουμε την επανάσταση μας θέλουμε να ξεπέσουμε σε ρεφορμιστικές θέσεις; Βέβαια σε μερικά χρόνια όλες οι φυλακές θα γίνουν σαν το Φοσάνο και ίσως ακόμα καλύτερες και οι περισσότεροι από μας θα αφοσιωθούν στην τέλεση του κοινωνικού τους “καθήκοντος”, κάτω από όχι πια απάνθρωπες συνθήκες.

Μάλιστα, εγώ δεν νιώθω ότι χρωστάω, αλλά ότι μου χρωστάνε και για αυτό σήμερα θα προσπαθήσω να φύγω από δω μέσα. Δοσμένου ότι η μεγάλη συλλογική άρνηση αργεί ακόμα και ότι αυτό είναι αισίως το έκτο καλοκαίρι που περνάω πίσω από τα κάγκελα, βρίσκω καταφύγιο στο μικρή μου εγωιστική-ατομικιστική άρνηση.

Φτάνει, τώρα πια... είναι αργά. Αντίο φυλακή με το ανθρώπινο πρόσωπο!

09:30 – Να ’μαι στον μικρό περίβολο ακριβώς δίπλα από την κεντρική αυλή. Εδώ είναι το ματιοφυλάκιο, το γραφείο του ανθυπασπιστή, μερικά γραφεία που λειτουργούν σαν αίθουσες διδασκαλίας και το γραφείο του κοινωνικού λειτουργού. Για να φύγουμε θα πρέπει να περάσουμε υποχρεωτικά από το φυλάκιο πύλης.

Όταν θα έχω φτάσει εκεί δεν θα ’χω παρά την κεντρική πύλη να μου φράζει τον δρόμο προς την ελευθερία.

Ο φύλακας πύλης θα ’ναι μόνος, μιας και είναι Δευτέρα και οι αιτήσεις για επισκεπτήριο είναι ελάχιστες και έτσι θα λείπει ο αρμόδιος επιλογίας Τζακούντα.

Στην αυλή θα είμαστε μόνο εγώ, ο δήμιος και ο φύλακας πύλης. Θα τους βάλω να μου ανοίξουν την πόρτα, θα τους ρίξω το πιπέρι στο πρόσωπο και θα βγω. Μέχρι η εξωτερική περίπολος να αντιληφθεί τι έχει γίνει εγώ θα είμαι ήδη μακριά...

Τις προηγούμενες εβδομάδες με διάφορες δικαιολογίες πήγαινα στα γραφεία δίπλα ακριβώς από τα μητρώα. Έτσι, δεν θα φανεί περίεργο στον

δήμιο και δεν θα 'χει λόγους να μου αρνηθεί την πρόσβαση στα μητρώα. Να ο επιλοχίας Ινκαντέλλα. Και αν αυτή την φορά του 'ρθει να με ψάξει; Όχι, δεν το έκανε τις άλλες φορές, γιατί να το κάνει ειδικά σήμερα; Και αν ακόμη το κάνει, δεν θα του παραδώσω παθητικά το “μάουζερ”: έκανε πολύ δρόμο για να καταλήξει έτσι άδοξα στα χέρια του “δήμιου της Βολτέρα”...

Ορίστε, έτοιμη η αίτηση. Η φωνή μου είχε φυσικό τόνο. Ο επιλοχίας συναινεί και είμαστε έτοιμοι να ξεκινήσουμε, όταν εμφανίζεται ο επιδεκανέας Ροσάνο. Ο Ινκαντέλλα του αναθέτει να με συνοδεύσει. Δεν σκέφτομαι αν αυτή η αλλαγή προγράμματος με βολεύει ή όχι. Αυτή την στιγμή η μόνη μου επιθυμία είναι να φτάσω το γρηγορότερο στην αυλή. Η πρώτη πύλη ανοίγει και την ακούμε να κλείνει πίσω από τις πλάτες μας.

Να και η δεύτερη. Ο Ροσάνο χτυπάει το κουδούνι και ύστερα από λίγα δευτερόλεπτα εμφανίζεται ο φύλακας. Να που ανοίγει η σιδερόφρακτη πόρτα. Να 'μαστε και εμείς στην μαγική αυλή. Κοιτάω την κεντρική πύλη και ξέρω ότι πίσω της βρίσκεται η ελευθερία... Κατάρα! Είναι και ο επιλοχίας Τζακούντα ο επιφορτισμένος με το επισκεπτήριο... Μάλλον θα έγινε κάποια ξαφνική αίτηση για επισκεπτήριο και ο επιλοχίας αφού έδωσε την σχετική άδεια και συμπλήρωσε την καταχώρηση, γυροφέρνει στα γραφεία δίπλα από το φυλάκιο πύλης. Αποφασίζω να πάω στο μητρώο.

Σε λίγα λεπτά, όταν εγώ και ο Ροσάνο θα ξαναπεράσουμε από 'δω, ο Τζακούντα θα 'χει φύγει. Ανεβαίνουμε τις σκάλες που βγάζουν στην διαχείριση.

Να το γραφείο του αρχιλογιστή, το γραφείο τρεχόντων λογαριασμών, το γραφείο του διευθυντή και το μητρώο.

Υπάρχει πολύ ηρεμία. Μέρος του προσωπικού απουσιάζει ή βρίσκεται σε διακοπές. Στο μητρώο βρίσκονται ως συνήθως ο επιλοχίας Γκράσο και ο υπάλληλος Πιτσιρίλο. Τους λέω ότι θέλω να κάνω μια αίτηση για επανεξέταση μιας από τις καταδίκες μου και αμέσως ο Πιτσιρίλο αρχίζει να καταχωρεί την αίτηση μου σε ένα έντυπο τηρώντας όλες τις γραφειοκρατικές διαδικασίες. Εγώ και ο Ροσάνο ξανακάνουμε την ίδια διαδρομή.

Να 'μάστε ξανά μπροστά στο φυλάκιο πύλης. Ο Τζακούντα είναι ακόμα εκεί και μιλάει με τον φύλακα... Ακόμα χειρότερα!

Τραβιέμαι μακριά από τον Ροσάνο και βγάζω αστραπιαία το “μάουζερ” διατάζοντάς τον να μετακινηθεί προς τους άλλους δυο. Υπακούει. Και οι τρεις τους έχουν μείνει να με κοιτάζουν με έκπληξη αναμειγμένη με φόβο.

Ο επιλοχίας είναι ο πρώτος που σηκώνει τα χέρια, είναι πολύ φοβισμένος μια αντίδραση πέρα για πέρα φυσιολογική: στην θέση του και εγώ έτσι θα ήμουν.

Τους λέω να 'ναι ήρεμοι και να μην δοκιμάσουν τίποτα εξυπνάδες γιατί θα αναγκαστώ να τους πυροβολήσω. Τους λέω ότι αν κάνουν ότι τους πω δεν πρόκειται να πάθουν τίποτα. Διατάζω τον φύλακα να μου ανοίξει την πύλη.

Ακολουθεί μια στιγμή σιωπής και έπειτα αυτός ο άνθρωπος με εξασθενημένη φωνή μου λέει ότι παίρνει διαταγές μόνο από ανωτέρους του παραπέμποντας με ουσιαστικά στον επιλοχία Τζακούντα. Έχοντας περάσει την μισή του ζωή ανοίγοντας και κλείνοντας τις πύλες των φυλακών, είχε τη πρώτη έξυπνη αντίδραση της μίζερης ύπαρξης του: αν ο επιλοχίας του δώσει την διαταγή να ανοίξει, ο Μασαρία θα την βγάλει καθαρή με την εξέταση που θα επακολουθήσει την απόδρασης, μιας και εκτελούσε διαταγές ανωτέρων.

Είχαμε μείνει και οι τρεις να κοιτάζουμε τον επιλοχία όσο του έδινα την εντολή να διατάξει τον φύλακα να μου ανοίξει την πύλη.

Ο Τζακούντα μοιάζει αποβλακωμένος, ο φόβος τον εμποδίζει να χειριστεί την κατάσταση, δεν απαντά και περιορίζεται να με κοιτά αποσβολωμένος.

Επαναλαμβάνω την εντολή με φωνή πιο επιτακτική αυτή τη φορά. Σιωπή. Του λέω ότι θα μετρήσω ως το τρία και αν δεν υπακούσει θα πυροβολήσω.

Ένα... δυο... Βρίσκομαι περίπου τρία μέτρα απ' αυτούς. Τους σημάδεψα με το πιστόλι στο ύψος της καρδιάς με έντονο τρόπο μπας και τους προκαλέσει κάποια αντίδραση. Σιωπή.

Ο επιλοχίας είναι φανερό ότι βρίσκεται σε πλήρη σύγχυση. Έχουν περάσει ακόμα μερικά δευτερόλεπτα όσο εγώ ξανακαλούσα τον Τζακούντα να υπακούσει. Σιωπή. Αρθρώνω το τρία. Τώρα η κατάσταση κινδυνεύει να μου φύγει από τα χέρια, δεν μπορώ άλλο να μπλοφάρω. Χαμηλώνω το πιστόλι και τραβάω την σκανδάλη.

Με τον κρότο ακόμα στα αυτιά μου βλέπω τον επιλοχία να φέρνει τα

χέρια στην κοιλιά του και να γονατίζει ουρλιάζοντας από τους πόνους. Πρόθεση μου ήταν να τον πυροβολήσω στο γοφό και τώρα τρομάζω βλέποντας τον να κείται κάτω και να βογκάει. Ήταν η πρώτη μου βίαιη πράξη απέναντι σε ένα ανθρώπινο ον που δεν ήταν σε θέση να υπερασπιστεί τον εαυτό του απέναντι μου. Ο Μασαρία πρόσεξε την ταραχή μου και ίσως να σκέφτηκε ότι ήταν ευκαιρία να τα παίξει όλα για όλα.

Μου ορμάει. Του ρίχνω. Η σφαίρα δεν αναχαιτίζει την ορμή του μεγάλου κορμιού του. Κάνω ένα πήδημα προς τα πίσω και πυροβολώ άλλες δυο φορές.

Σωριάζεται βαριά στο έδαφος χωρίς κανένα βογκητό. Είναι σίγουρα νεκρός. Η αρμαθιά με τα κλειδιά έχει πέσει στο κέντρο της αυλής, πρέπει να κινηθώ...

Γρήγορα! Γρήγορα! Μαζεύω τα κλειδιά και χωρίς να ασχοληθώ με τον Ροσάνο τρέχω προς την πύλη. Αρπάζω το πιστόλι με το αριστερό και αρχίζω να δοκιμάζω τα κλειδιά. Ποιο να 'ναι το καλό; Γρήγορα! Γρήγορα!

Νιώθω κάτι να περνά ξυστά απ' το κεφάλι και να προσκρούει στην πύλη. Ο Ροσάνο μου ρίχνει κάτι δερμάτινες τσάντες που δεν ξέρω και εγώ τι είχανε μέσα. Μια από αυτές μου ερχόταν στο πρόσωπο και την απέφυγα με το χέρι που κρατούσα το όπλο.

Η σύγκρουση είχε σαν αποτέλεσμα ένα πυροβολισμό στον αέρα. Ο Ροσάνο είναι στα πέντε μέτρα και με κοιτά φοβισμένος, ίσως μετανιωμένος για την αντίδραση του. Δεν θέλω να του ρίξω: μου 'χε φερθεί πολύ καλά κατά το παρελθόν. Του κάνω νόημα με το πιστόλι να χαθεί από μπροστά μου. Υπακούει αμέσως και βρίσκει καταφύγιο σε ένα παλιό δωματιάκι. Τα κλειδιά είναι μπερδεμένα... Ο επιλοχίας Τζακουίντα συνεχίζει να βογκάει. Ξύπνα Ορστ! Κάνε γρήγορα γιατί αλλιώς όλα πάνε χαμένα! Ξαφνικά κάποιος απ' έξω χτυπά την πύλη.

Ίσως κάποιος από την εξωτερική φρουρά να άκουσε τους πυροβολισμούς και να θέλει να μάθει τι γίνεται. Τι να κάνω; Αν καταφέρω να ανοίξω, πρέπει να αποπλίσω και τους έξω. Αλλά πλέον το πρόβλημα δεν είναι αυτό.

Το αρχικό σχέδιο απέτυχε. Δεν υπάρχει λόγος να το κρύβω. Ίσως να 'χει σημάνει ήδη συναγερμός στην αστυνομία του Φοσάνο. Μπορώ να ρισκάρω να αφήσω να συλλάβουν τους φίλους μου; Αυτοί δεν είναι υπεύθυνοι ούτε για τον θάνατο του Μασαρία ούτε και για τον ενδεχόμε-

νο θάνατο του Τζακουίντα. Νάτος ο Τζακουίντα, είναι εκεί, μέσα σε μία λίμνη αίματος, να βογκάει περισσότερο. Ο Μασαρία δεν δίνει σημάδια ζωής. Ναι, βέβαια, δεν είναι υπεύθυνοι για ότι έχει συμβεί εδώ μέσα, αλλά ο κώδικας Ρόκκο δεν περιλαμβάνει τέτοιες λεπτότητες; Όχι Όρστ. Μόνος σου μπήκες σε αυτούς τους μπελάδες, μόνος σου πρέπει να βρεις τρόπο να χειριστείς την κατάσταση και να αντιμετωπίσεις τις συνέπειες. Ναι Όρστ, απ' αυτήν την στιγμή είσαι ξανά μόνος σου. Μόνος σου όπως τόσες φορές άλλωστε κατά την διάρκεια της αδιέξοδης ύπαρξης σου. Σε μερικά δευτερόλεπτα έχω αποφασίσει για τα πάντα. Θα ξαναέβω στην διαχείριση θα πάρω όλο το προσωπικό ομήρους και θα κερδίσω χρόνο. Οι έξω θα μπορούν να φύγουν.

Ναι Όρστ, απ' αυτήν την στιγμή είσαι μόνος σου. Απ' αυτήν την στιγμή πρέπει να αυτοσχεδιάσεις.

Κατά τα άλλα, νεαρέ γερό τριαντατεσσάρη, όλη η αδιέξοδη ύπαρξη σου έχει σημαδευτεί από το παράλογο, αποπρογραμματίζεις την ύπαρξη σου. Σε τράβαγε πάντα η γοητεία που ασκούσε το άγνωστο, το δύσκολο αν και –οφείλεις να το παραδεχτείς– σπάνια έλυνες τα προβλήματα που δημιουργούσες. Μοναδικά δυνατά σου σημεία η έλλειψη εγωισμού, η ευγένεια, που ίσως δεν ήταν τίποτε άλλο παρά ένας τρόπος να αποκρούσεις τις βόμβες και την βιαιότητα που σημαδέψανε την παιδική σου ηλικία στην Γερμανία, η ευγένεια σου... Ο Τζακουίντα δεν βογκάει πλέον. Νάτος που κείτεται σε μια λίμνη αίματος όπως ο Μασαρία. Η ευγένεια σου...

Άστο Όρστ, το σκέφτεσαι αργότερα, άσε το φολκλόρ.

Έχεις γυρίσει σελίδα στην ζωή σου, συνέχισε να ξεφυλλίζεις το καινούργιο αυτό βιβλίο. Αυτά είναι τα μόνα μέσα που σου διαθέτει το σύστημα. Χρησιμοποίησε τα. Μην αφήνεις τους συναισθηματισμούς να σε κυριεύουν. Οι δικαστές που σε καταδίκασαν σε τριάντα χρόνια, χωρίς να 'χεις κάνει κακό ποτέ σου ούτε σε μύγα, δεν είχαν τέτοιου είδους προβληματισμούς. Αυτοί τώρα κάθονται με την ησυχία τους και θαυμάζουν τους αραχνιασμένους τους ποινικούς κώδικες, ενώ εσύ βρίσκεσαι εδώ που βρίσκεσαι μαζί με τους άλλους δυο που χωρίς να το αντιλαμβάνονται είναι θύματα του ίδιου συστήματος.

Τι σιωπή! Σχεδόν όλη η φυλακή, μπροστά σε αυτή την πράξη έσχατης εξέγερσης, προσπαθεί να κερδίσει χρόνο για να συνέλθει από το σάστισμα.

Μια τελευταία ματιά στο Ροσάνο (θα ανάψει κανένα κερί στους άγιους του;) και δρόμο για τις σκάλες που βγάζουν στη διαχείριση.

Μπροστά από την πόρτα που οδηγεί στα γραφεία έχει σταθεί ο επιλογίας Γκράσο, που ακόμα σαστισμένος από τους πυροβολισμούς, δεν φαίνεται να έχει αντιληφθεί τι γίνεται.

Με το που με βλέπει οπλισμένο κλείνει την ξύλινη πόρτα προσπαθώντας να μου κλείσει τον δρόμο. Μια δυνατή κλοτσιά και η πόρτα σπάει. Ο Γκράσο βρίσκει καταφύγιο στα μητρώα. Για να τον φτάσω πρέπει να περάσω από το γραφείο των τρεχόντων λογαριασμών όπου δουλεύει ο επιλογίας Μπουσότι μαζί με κάποιον κρατούμενο. Ο Μπουσότι θέλοντας να πάρει και αυτός μέρος στα γεγονότα, προσπαθεί να μου φέρει στα μούτρα μια γυάλινη πόρτα ανοίγοντας την με δύναμη.

Μια απόπειρα που φέρνει κάποιο αποτέλεσμα καθώς η γυάλινη πόρτα σπάει τραυματίζοντας με στο δεξί χέρι. Με την πρόσκρουση το όπλο εκπυρσοκροτεί. Ο επιλογίας αποθαρρύνεται έχοντας ένα λεκέ αίματος στο στήθος. Προχωρώ, προσπαθώ να μπω στα μητρώα, αλλά ο Γκράσο έχει κλείσει την πόρτα φράζοντας την με μια καρέκλα. Ρίχνω μια κλωτσιά και η πόρτα ανοίγει μέσα από ένα θόρυβο από σπασμένα γυαλιά.

Μπαίνω. Ο Γκράσο και ο Πιτσιρίλο μένουν ακίνητοι με τα χέρια ψηλά. Ένας κρατούμενος που δουλεύει εκεί είναι κρυμμένος κάτω από ένα γραφείο. Φόβος ή βρώμικη συνείδηση; Του λέω ότι αυτός δεν κινδυνεύει και να φύγει γρήγορα. Δεν χρειάστηκε να το επαναλάβω δεύτερη φορά.

Έχοντας υπό τον έλεγχο μου τους δυο φύλακες επιφορτισμένους με την διαχείριση, ελέγχω το γραφείο. Δεν μου αρέσει. Τα παράθυρα βλέπουν προς τους φύλακες, έπειτα υπάρχει μόνο το εσωτερικό τηλέφωνο. Τους βάζω να μετακινηθούν προς το γραφείο του διευθυντή που δυστυχώς λείπει σε διακοπές. Το γραφείο είναι ιδανικό για να οχυρωθώ ενώ διαθέτει και το απαραίτητο για μένα τηλέφωνο.

Βάζω τον Γκράσο και τον Πιτσιρίλο να καθίσουν σ' έναν άνετο καναπέ, τους προστάζω να κάτσουν ακίνητοι και φροντίζω να πάρω από κοντά τους ότι αιχμηρό αντικείμενο υπάρχει, που στην, όχι και τόσο πιθανή, περίπτωση κρίσης ηρωισμού θα τους χρησίμευαν με μάλλον αντιπαθητικό τρόπο για μένα. Παρατηρώ τους δυο μου ομήρους, ο νεαρός Πιτσιρίλο φαίνεται ήρεμος, ενώ ο Γκράσο φοβισμένος.

Τους λέω ότι η κατάσταση είναι κρίσιμη και για μένα, αλλά αν συνεργαστούν χωρίς να δοκιμάσουν τίποτα, οι πιθανότητες τους να βγουν ζωντανόι απ' αυτήν την περιπέτεια είναι περισσότερες από τις δικές μου.

Τους προειδοποιώ ότι, αν επιχειρήσουν να μου επιτεθούν, δεν θα διστάσω να τους πυροβολήσω, όπως άλλωστε έκανα και με τους συναδέλφους τους. Με διαβεβαιώνουνε ότι δεν πρόκειται να κάνουν χαζομάρες.

Κάποιος με φωνάζει από τον διάδρομο. Αναγνωρίζω την φωνή του, είναι ο κρατούμενος που δουλεύει στο διπλανό γραφείο. Πλησιάζω την πόρτα. Είναι φοβισμένος. Με ρωτάει αν μπορεί να φύγει. Τον καθησυχάζω και του λέω να φύγει αμέσως. Ένας άλλος κρατούμενος έχει και αυτός το ίδιο αίτημα. Λέω και σ' αυτόν να φύγει και να πει στους κάτω να μην επιχειρήσουν επίθεση γιατί θα θέσουν σε κίνδυνο την ζωή των ομήρων. Ξαφνικά ακούω στον διάδρομο θόρυβο από βήματα πάνω σε σπασμένα γυαλιά. Ορμάω με το όπλο στο χέρι και βρίσκομαι απέναντι στον τεράστιο όγκο του αρχιλοχία Λοκόκο (μα στην τουαλέτα ήταν κρυμμένος;) Είναι τρομοκρατημένος και στην θέα του όπλου αρχίζει να τρέχει προς τον διάδρομο. Γιατί να του ρίξω; Δεν μπορώ παρά να γελάσω βλέποντας τον υποπόταμο να τρέχει πανικόβλητος.

Ακούω τον Μπουσότι να βογκάει, χωρίς να χάσω από τα μάτια μου τους δυο ομήρους, τον ρωτάω πως είναι και αν μπορεί να σηκωθεί. Μου απαντάει πως ναι. Του λέω να βγει στην πόρτα του γραφείου του. Δεν περνάει και πολύ ώρα και εμφανίζεται στην πόρτα έχοντας το χέρι του να τρέμει πάνω στο ματωμένο του στήθος. Τον ρωτάω αν είναι σε θέση να περπατήσει. Διστακτικός, δίχως να ξέρει τις προθέσεις μου, μου απαντάει ότι μπορεί. Του λέω να πάει να κοιτάξει το τραύμα του.

Φαίνεται να μην πιστεύει στα αυτιά του και φεύγει με την έκπληξη ζωγραφισμένη στο πρόσωπο του.

Ένας τραυματισμένος όμηρος θα ήταν ένας ιδανικός μοχλός πίεσης, αλλά δεν μου πήγαινε να εκμεταλλευτώ μια τέτοιου είδους περίπτωση.

Βγαίνω με τους δυο ομήρους να εξετάσω τα γραφεία. Κανείς. Κλειδώνω την πόρτα της εισόδου και όλες τις άλλες πόρτες. Ξαναμπαίνουμε στο γραφείο του διευθυντή. Κλείνω την πόρτα και βάζω από πίσω ένα φωτιστικό έτσι ώστε να μην μπορέσουν να με αφηνιάσουν, χωρίς να κάνουν θόρυβο. Κάθομαι στην μια άκρη του γραφείου έχοντας στο πλάι μου την ντουλάπα. Αν κάποιος έμπαινε με φόρα αυτό που θα έβλεπε θα 'ταν οι δυο όμηροι υπό την απειλή του όπλου μου, ενώ εγώ ήδη θα τον είχα ακούσει να μπαίνει. Αισθάνομαι προ στιγμής ότι η κατάσταση είναι στα χέρια μου και αυτό με καθησυχάζει αρκετά. Ακόμα και οι δυο όμηροι είναι εμφανώς πιο ήρεμοι και από δω και μπρος αρχίζουν

να φοβούνται, όχι τόσο εμένα, αλλά αυτό που ετοιμάζουν οι συνάδελφοι τους μαζί με τις δυνάμεις της “τάξης”. Λέω στον Γκράσο να πάρει στο τηλέφωνο τον ανθυπασιπιστή. Μετά από ένα λεπτό ο Λοκόκο είναι στην άλλη πλευρά της γραμμής. Από τον τρόπο που μου απαντάει, καταλαβαίνω ότι είναι ακόμα ταραγμένος από την συνάντηση μας στον διάδρομο.

Στην φυλακή η αναστάτωση που επικρατεί πρέπει να είναι πολύ μεγάλη. Δεν έχω ακούσει ακόμα ασθενοφόρα να ῥθουν να πάρουν τους τραυματίες. Λέω στον αρχιλοχία, ότι δεδομένης της προσωρινής απουσίας του διευθυντή, αυτός είναι ο ανώτερος άρα και η ζωή των δυο ομήρων θα εξαρτηθεί από τις αποφάσεις που θα πάρει στα επόμενα λεπτά. Του δίνω να καταλάβει ότι οποιαδήποτε επιχείρηση εναντίον μου θα απέβαινε μοιραία για τους ομήρους μου. Του λέω ότι έχω ακόμα δυο γεμιστήρες –καμία σχέση με την πραγματικότητα– και δεν θα διστάσω να τους χρησιμοποιήσω.

Από το δουλοπρεπές και αμήχανο ύφος του αντιλαμβάνομαι ότι δεν έχει την πρόθεση να πάρει πρωτοβουλίες και αναμένει διαταγές “άνωθεν”. Κλείνω το τηλέφωνο και λέω στον αρχιλοχία Γκράσο να πάρει τον αρχιισαγγελέα του Τορίνο.

Αντιλαμβάνομαι ότι από αυτή την στιγμή ο αυτοέλεγχος μου θα παίζει πρωτεύοντα ρόλο. Ξέρω ότι από αυτή την στιγμή θα ξεκινήσει μια εκνευριστική πολιορκία και θα χρησιμοποιηθούν οι αποτελεσματικότερες ψυχολογικές μέθοδοι για να με εξουθενώσουνε, ωθώντας με να παραδοθώ. Ορκίζομαι στον εαυτό μου ότι δεν πρόκειται να κάνω πίσω. Είμαι ο μόνος που ξέρει ότι μου μένει μια ακόμα σφαίρα, και αυτήν την στιγμή αποφασίζω ότι αν δεν μου μείνει καμία διέξοδος αυτή η τελευταία σφαίρα προορίζεται για μένα.

ΑΝΑΜΟΝΗ

10:00 – Ο αρχιεπισκοπάρχης του Τορίνο δεν έχει βρεθεί. Στο τηλέφωνο είναι ένας αναπληρωτής του, στον οποίο επαναλαμβάνω αυτά που είπα στον Λοκόκο. Προσθέτοντας πως, ίσως αυτοί να μην υπολογίζουν και τόσο τη ζωή των δυο υπαλλήλων, μα δυστυχώς δεν διαθέτω κάποιον εισαγγελέα να τον βάλω στην ζυγαριά των διαπραγματεύσεων. Προσπαθώ να του δώσω να καταλάβει σε τι σημείο έχω φτάσει και πως δεν έχω πια τίποτα να χάσω και ως εκ τούτου δεν θα πρέπει να έχουν αμφιβολίες αν θα πραγματοποιήσω τις απειλές μου στην περίπτωση που θα επιχειρήσουν να μου επιτεθούν. Σχετικά με τα αιτήματά μου, θα τα κάνω γνωστά όταν θα έρθω σε επαφή με τον ανώτερο διαθέσιμο αξιωματούχο ή με κάποιον εκπρόσωπο του υπουργείου, εξουσιοδοτημένο να διαπραγματευτεί.

Ο Τορινέζος αναπληρωτής δεν κρύβει τον θυμό του, όμως αντιδράει έξυπνα αποφεύγοντας να με εκνευρίσει. Ακούω σειρήνες νοσοκομειακών και καταλαβαίνω ότι επιτέλους οι τραυματίες μεταφέρονται στο νοσοκομείο. Όμως, η μεγάλη καθυστέρηση με κάνει να σκεφτώ ότι ο Τζακουίντα και ο Μασαρία ίσως να 'ναι νεκροί. Όσο για τον Μπουσόνι, σίγουρα όλο και κάποιος συνάδελφος θα τον μετέφερε στο νοσοκομείο.

Κάθε τόσο, ένας μικρός θόρυβος με κάνει να πετάγομαι πάνω. Πηγαίνω συνεχώς από το γραφείο στην μισάνοιχτη πόρτα για να ελέγξω κάθε ύποπτο θόρυβο. Αυτή μου η συμπεριφορά, ίσως, ανησυχεί τον Γκράσο που την εκλαμβάνει ως εκδήλωση νευρικής κατάστασης. Προσπαθώ να τον ηρεμήσω, λέγοντας του, ότι οι ζωές τους είναι στα χέρια των αρχών. Εάν δεν με αναγκάσουν δεν θα τους πειράξω ούτε τρίχα. Αυτό δεν τους ηρεμεί, λέει ότι οι δικές τους ζωές λίγο αξίζουν, εξάλλου προσθέτει, μας φωνάζουν “κρέατα πουλημένα”.

Όντως, κρέατα πουλημένα... Είναι αλήθεια, αυτή η έκφραση ακούγεται συχνά στις φυλακές και είναι νότιας προέλευσης. Αυτός ο εξευτελιστικός τίτλος είναι απόλυτα κατανοητός: Σχεδόν όλοι οι δεσμοφύλακες προέρχονται από το Νότο, το ίδιο συμβαίνει και με τις δυνάμεις ασφαλείας. Η κατάταξη αποτελεί μία από τις λίγες διεξόδους για να βγει κανείς από την υποαπασχόληση, την μιζέρια, την αβεβαιότητα.

Ο μισθός δεν είναι φυσικά υψηλός, αλλά είναι σίγουρος. Έτσι αυτοί οι μίζεροι κακομοίρηδες, προδίδουν, περισσότερο ή λιγότερο συνειδητά, τα ίδια τα αδέρφια τους “πουλώντας τα” σε αυτούς τους θεσμούς που έχουν δημιουργηθεί, ακριβώς για να συντηρούν και να διαιωνίζουν τις υπάρχουσες κοινωνικές αδικίες.

Ο γιος των βοσκών από την Σαρδηνία που γίνεται δεσμοφύλακας θα βρει στη φυλακή και άλλους βοσκούς συμπατριώτες του, που προτίμησαν να κλέψουν δυο κατσίκες παρά να γίνουν και αυτοί δεσμοφύλακες. Ο γιος των βιοπαλαιστών, που γίνεται αστυνόμος, θα βρεθεί στη θέση να δέρνει μεροκαματιάρηδες και εργάτες που αγωνίζονται για καλύτερες συνθήκες ζωής. Μ’ αυτό τον τρόπο αδέρφια της ίδιας κοινωνικής τάξεως σκοτώνονται μεταξύ τους, ενώ ο εχθρός, ο πραγματικός εχθρός, κοινός και για τους μεν και για τους δε, γελά με μίσος, μακριά από τη σύγκρουση...

Το τηλέφωνο σωπαίνει. Αυτή τη στιγμή οι ανταγωνιζόμενες παπαρούνες σίγουρα βρίσκονται σε κατάσταση συναγερμού.

Το γεγονός ότι δεν έρχονται σε επαφή μαζί μου δεν είναι τυχαίο, αποτελεί τμήμα της τακτικής τους.

Τι να μηχανεύονται άραγε; Προσπαθώ να σκεφτώ τι θα έκανα εγώ σε μια ανάλογη κατάσταση εάν ήμουν αξιωματικός της αστυνομίας και είχα λάβει την διαταγή να εξοντώσω τον Φαντασίνι, χωρίς να θέσω σε “ιδιαιτερο” κίνδυνο τη ζωή των ομήρων.

Το να θελήσουν να με βγάλουν από δω μέσα θα ήταν ηλίθιο, δεδομένου ότι δεν γνωρίζουν ότι μου έχει μείνει μόνο μία σφαίρα και ότι σε περίπτωση εγκλωβισμού θα την χρησιμοποιήσω, χωρίς να διστάσω. Εάν όμως μετρήσουν τους πυροβολισμούς που έριξα και πειστούν ότι δεν έχω άλλα πυρομαχικά, ότι μπλοφάρω; Λέω στον Γκράσο να τηλεφωνήσει στα κεντρικά και να μου περάσει την γραμμή. Βγαίνει ξανά ο υπαστυνόμος. Του λέω να μου δώσει να μιλήσω στον ανώτερο αξιωματούχο που βρίσκεται στη φυλακή. Διστάζοντας μου λέει ότι δεν έχει

έρθει ακόμα κανένας, ότι έχουν ήδη φύγει από το Τορίνο, και ότι όπου να 'ναι φθάνουν. Τον προειδοποιώ ότι εάν μέσα σε μισή ώρα δεν έχω τον γενικό εισαγγελέα του Τορίνο στο τηλέφωνο, θα συμβούν ανεπανόρθωτα πράγματα... Του ζητώ να περιμένει, γιατί θέλω να μιλήσει στον Γκράσο. Δίνοντας το ακουστικό στον επιλοχία του λέω να παρακαλέσει τον Λοκόκο να αποτρέψει οποιονδήποτε που θα ήθελε να αναλάβει η αστυνομία “ενεργητική δράση”, γιατί αυτό θα σήμαινε την θυσία την δική του και του Πιτσιρίλο. Δείχνοντας του τη φουσκωμένη τσέπη μου (περιέχει ένα σημειωματάριο που χρόνια τώρα κουβαλώ πάνω μου) του λέω ότι έχω δυο γεμιστήρες και να το μεταβιβάσει στον υπαστυνόμο.

Ο Γκράσο είναι πειστικότερος και με αληθινό τρόπο παρακαλεί τον υπαστυνόμο να αποτρέψει τους πυροβολισμούς. Υπερβάλλει, μάλιστα, για τον αριθμό των γεμιστήρων, λέγοντας ότι έχει δει τρεις...

Καλώς, τώρα ο Λοκόκο θα κάνει τον καλό διπλωμάτη, δεδομένου ότι είμαι σίγουρος ότι η φυλακή βρίθει δικαστικών και υψηλόβαθμων αξιωματικών της αστυνομίας.

Αναρωτιέμαι ξανά τι να κάνουν εκεί έξω...

Απ' τον χτύπο του τηλεφώνου πετάχτηκα πάνω. Είναι το εσωτερικό τηλέφωνο του διπλανού δωματίου, των μητρώων. Η τηλεφωνική συσκευή βρίσκεται δίπλα στο παράθυρο που βλέπει στον στρατόνα των φρουρών. Το τηλέφωνο χτυπά για αρκετή ώρα πριν σταματήσει. Περίεργο... Ξέρουν πολύ καλά που βρισκόμαστε... Γιατί δεν τηλεφωνούν εδώ; Μετά από λίγο, ξαναρχίζει να χτυπάει.

Γιατί επιμένουν να κάνουν λάθος; Όχι δεν είναι απλά περίεργο... Είμαι σίγουρος ότι εάν πήγαινα στο άλλο δωμάτιο δεν θα προλάβαινα ούτε το ακουστικό να σηκώσω, πριν μου τινάξει τα μυαλά στον αέρα κάποιος ελεύθερος σκοπευτής.

Άρα, αυτή είναι η πρώτη τους προσπάθεια να τελειώνουν με αυτή την κατάσταση.

Αυτό το γεγονός με ανησυχεί, γιατί σημαίνει ότι ανώτερα κλιμάκια έχουν δώσει εντολές αντίθετες σε κάθε περίπτωση διαπραγμάτευσης μαζί μου. Πρόσεχε Όρστ: Αυτοί θα ήταν ευτυχημένοι αν μπορούσαν να σου παλουκώσουν το κεφάλι και να το βγάλουν στη πλατεία. Ούτως ή άλλως σε έχουν ήδη καταδικάσει...

Τα παράθυρα του δωματίου μας είναι μισόκλειστα, αλλά τα παντζούρια είναι ανοιχτά. Μεγάλη παράλειψη! Από μακριά διακρίνονται

στέγες... Λέω στον Πιτσιρίλο να πάει να κλείσει τα παντζούρια από τα οποία θα μπορούσαν ίσως να με δούνε. Τα παντζούρια του άλλου παράθυρου αρκεί να τα μισοκλείσουμε.

11:30 Χτυπάει το τηλέφωνο. Είναι ο τοπικός επιθεωρητής ο οποίος μου λέει ότι είναι επιφορτισμένος να μεταφέρει στο υπουργείο δικαιοσύνης τις προθέσεις μου.

Ο τόνος της φωνής του δεν κρύβει τον άνθρωπο που έχει συνηθίσει να δίνει διαταγές. Του διηγούμαι στα γρήγορα ότι είχε συμβεί, ξεκαθαρίζοντας ότι πρόθεση μου ήταν να αποδράσω χωρίς ανώφελες αιματοχυσίες. Η αντίδραση των φρουρών με υποχρέωσε να πυροβολήσω και να αλλάξω τελείως το αρχικό μου σχέδιο.

Του λέω ότι αυτή τη στιγμή αντιμετωπίζω μία απρόβλεπτη κατάσταση και είμαι υποχρεωμένος να ξανασχεδιάσω τα πάντα, ότι αντιλαμβάνομαι απόλυτα πως οι πιθανότητες να την βγάλω καθαρή είναι ελάχιστες, αλλά είμαι αποφασισμένος να τις εκμεταλλευτώ μέχρι τέλους. Μετά από αυτά που συνέβησαν, λέω, απομένουν δυο μόνο λύσεις: να αποκτήσω την ελευθερία μου ή να πεθάνω μαζί με τους ομήρους.

Τον ενημερώνω πως δεν έχω ακόμα ένα πλήρες σχέδιο και προς το παρόν, εάν ενδιαφέρονται για την ακεραιότητα των ομήρων, θα πρέπει να περιοριστούν στο να μην επιχειρήσουν καμία βίαιη επέμβαση. Αργότερα θα γνωστοποιήσω τα αιτήματά μου. Για την ώρα θέλω ένα ραδιόφωνο. Με τον ίδιο ήρεμο τόνο στη φωνή μου, ολοκληρώνω, λέγοντάς του ότι αυτή τη στιγμή το πιο σημαντικό του καθήκον είναι να επαγρυπνά, ώστε κανείς να μην κάνει κάποια απερίσκεπτη κίνηση.

Μου απαντά πως δεν θα υπάρξει βίαιη επέμβαση, όχι γιατί ενδιαφέρονται για το άτομό μου, αλλά για να αποφύγουν μια ακόμη αιματοχυσία μετά τους σημερινούς τραυματισμούς. Στην περίπτωση που ενδιαφέρομαι –προσθέτει– οι δυο πιο βαριά τραυματισμένοι είναι ακόμα ζωντανοί. Από τους δυο ο Τζανκούιντα συγκεντρώνει μεγαλύτερες ανησυχίες, αλλά δεν παύουν να ελπίζουν πως θα τον σώσουν. Ο Μπουσότι είναι πρακτικά εκτός κινδύνου. Δεδομένου ότι δεν έχει συμβεί ακόμα κάτι το ανεπανόρθωτο –προσθέτει– η καλύτερη και πιο έξυπνη κίνηση θα ήταν να παραιτηθώ της προσπάθειας μου να αποδράσω. Απαντώ πως, εδώ που έχουν έρθει τα πράγματα, μου είναι αδιανόητο να παραδοθώ. Απόψε θα είμαι ή Ελεύθερος ή Νεκρός.

Ο επιθεωρητής μου απαντά ότι θα μεταφέρει όλο τον διάλογο μας στους αρμόδιους, θα μιλήσει για όλα όσα είπαμε και ιδίως για τον τόνο της φωνής μου. Θα ψάξουν για ραδιόφωνο και όταν το βρουν θα μου ξανατηλεφωνήσουν για να τους ενημερώσω με ποιο τρόπο θα μου το στείλουν. Ζητάει να μιλήσει με τους ομήρους για να σιγουρευτεί για την κατάστασή τους. Του δίνω τον Γκράσο στο τηλέφωνο που τον παρακαλεί να ικανοποιήσει όλα μου τα αιτήματα διαφορετικά –είναι σίγουρος– ότι αυτός και ο συνάδελφός του δεν θα βγουν ζωντανοί από αυτή την περιπέτεια.

Αυτό το τηλεφώνημα δεν φαίνεται να ανακούφισε ιδιαίτερα τον Γκράσο. Ο Πιτσιρίλο αντίθετα φαίνεται ήρεμος. Παρατηρεί διαρκώς το “Μάουζερ μου”. Τι να σκέφτεται; Τον ρωτώ αν ονειρεύεται κάποιο μετάλλιο ή κάποια προαγωγή, επειδή “με αυταπάρηση και αίσθηση του καθήκοντος” ρίσκαρε τη ζωή του για να αποφύγει έναν επικίνδυνο ληστή. Μένει εμβρόντητος από τον ειρωνικό μου τόνο και απαντά πως δεν έχει καμιά πρόθεση να κάνει τον ήρωα.

Του λέω να μην βάζει με το μυαλό του εξυπνάδες, επαναλαμβάνοντας ότι δεν τρέφω προσωπικό μίσος εναντίον τους και ότι τους θεωρώ μικρά γρανάτζια μιας τερατώδους μηχανής, της οποίας η αληθινή λειτουργία τους διαφεύγει. Επαναλαμβάνω ότι δεν θα τους συμβεί τίποτα, με τη συμφωνία ότι δεν θα προσπαθήσουν να με παρεμποδίσουν όπως προσπάθησαν οι συνάδελφοί τους, Μασαρία και Μπουσότι. Συγκατανεύουν και οι δυο, κατόπιν ο Πιτσιρίλο με εκπλήσσει λέγοντάς μου πως πεινάει.

12:00 – Δίνω εντολές μέσω τηλεφώνου για το πως να μας στείλουν να φάμε, να πιούμε (μόνο πορτοκαλάδα), τσιγάρα και το ραδιόφωνο. Ο Πιτσιρίλο θα εμφανιστεί στο παράθυρο του γραφείου αρχείου, εγώ θα ακολουθώ από μακριά τα βήματά του έχοντας για κάλυψη τον Γκράσο. Από κάτω θα πετάξουν ένα κουβάρι σκοινί που θα πιάσει ο Πιτσιρίλο, και στη μια του άκρη θα δέσουν ένα καλάθι με αυτά που ζητήσαμε. Ο Πιτσιρίλο θα το τραβήξει επάνω έχοντας υπόψη του ότι η παραμικρή εξυπνάδα θα θέσει σε κίνδυνο την ακεραιότητα του συναδέλφου του.

Ο Πιτσιρίλο κατανοεί απόλυτα την κατάσταση και όλα εξελίσσονται χωρίς παρατράγουδα. Ακουμπάει, όπως είχαμε συμφωνήσει το καλάθι στο τραπέζι δίπλα στο τηλέφωνο και γυρνάει στη θέση του στον καναπέ.

Μόνο τώρα επιτρέπω και στον επιλοχία να γυρίσει στη θέση του δίπλα στο συνάδελφό του.

Ελέγχω το περιεχόμενο του καλαθιού: προσούτο, ψωμί, τσιγάρα, ένα μπουκάλι πορτοκαλάδα, ένα ξεχαρβλωμένο ραδιόφωνο με μια μπαταρία που κρατιόταν στη θέση της με λαστιχάκια. Διψάω. Ανοίγω το μπουκάλι και δίνω στον Πιτσιρίλο λέγοντάς του να πει μια καλή γουλιά. Εγώ και ο Γκράσο δεν πεινάμε, ενώ ο νεαρός Πιτσιρίλο αρχίζει να τρώει με ολοφάνερη όρεξη το ψωμί και το προσούτο. Αποφασίζω να περιμένω λίγο πριν πω για να παρατηρήσω τις αντιδράσεις του πειραματόζωου Πιτσιρίλο. Εγώ και ο Γκράσο καπνίζουμε πάρα πολύ: το ένα τσιγάρο μετά το άλλο. Ο Πιτσιρίλο δεν έχει αυτό το βίτσιο.

Ακούω θορύβους πάνω από τα κεφάλια μας: βήματα, έπιπλα να μετακινούνται. Ο Γκράσο με πληροφορεί ότι πρόκειται για κρατούμενους που εργάζονται στο γραφείο. Το πράγμα παράειναι γελοίο. Τους τηλεφωνώ αμέσως και τους λέω πως αν δεν σταματήσουν να κάνουν ανοησίες θα χρειαστεί να βγάλουν έξω τρία πτώματα.

Ταραγμένοι μου ζητούν να ηρεμήσω, λέγοντας ότι κανένας δεν προτίθεται να ρισκάρει ανθρώπινες ζωές. Ίσως και να είναι αλήθεια, αλλά θα μπορούσαν να επιχειρήσουν να πετάξουν υπνωτικά αέρια από κάποια τρύπα ή άνοιγμα από τα γειτονικά δωμάτια.

Θα επρόκειτο για υπαρκτό κίνδυνο δεδομένου, ότι τα παράθυρα σε όλες τις αίθουσες είναι ανοικτά. Όπως και να 'χει, δεν ακούγονται πια ύποπτοι θόρυβοι.

Τι πιθανότητες έχω να την βγάλω καθαρή; Λίγες... Το να βγω από δω, δεν είναι το κυρίως πρόβλημα. Είναι σίγουρο ότι εάν αποκτήσω ένα αυτοκίνητο, θα με παρακολουθούν συνεχώς από απόσταση με κοριούς.

Τη στιγμή που θα εγκαταλείψω τους ομήρους θα ξεκινήσει ένα εξαίσιο ανθρωποκυνηγητό. Θα βρεθώ στο κέντρο ενός κύκλου που συνεχώς θα κλείνει... Πώς να γλιτώσω από την παγίδα; Το γεγονός ότι έχω πλαστά στοιχεία και ότι “αυτοί” δεν το γνωρίζουν είναι ένας πόντος υπέρ μου. Μια πιθανή λύση φωτίζει στο μυαλό μου...

Ίσως... Είναι όμως απαραίτητο να περιμένω να σκοτεινιάσει για να αποφύγω την επιτήρηση των ελικοπτέρων. Να περιμένω κλεισμένος εδώ μέσα για πόσες ακόμα ώρες; Αξίζει τον κόπο το ρίσκο; Με το σκοτάδι οι πιθανότητες μου θα είναι σημαντικά περισσότερες.

Παρατηρώ τους δυο “δεσμοφύλακες-κρατούμενους”. Ο Πιτσιρίλο

τρώνει σιωπηλός, ο Γκράσο δεν σταματάει να χαϊδεύει και να επιδεικνύει τη βέρα του...

Παρά τη θέλησή μου τον ρωτάω αν έχει παιδιά. Ναι, δυο. Και εγώ έχω δυο παιδιά...

Τη βέρα δεν τη φοράω, μα εάν τη φοράγα, ευχαριστώντας έτσι το Ρόκο, θα μπορούσα να διασκεδάζω χαϊδεύοντας τη για τριάντα χρόνια...

Άννα... Όπου να 'ναι κάποιος θα αναλάβει να σε πληροφορήσει για ότι συμβαίνει στο Φοσάνο. Ίσως ήδη το ξέρεις, ίσως άκουσες τις ειδήσεις στο ράδιο και η καρδιά σου σταμάτησε για μια στιγμή.

Μικρή γλυκιά αγαπημένη Άννα, να που πρέπει ξανά να πονέσεις εξαιτίας μου. Πριν λίγες μέρες ήσουν εδώ στο Φοσάνο μαζί μου. Ήρθες γεμάτη χαμόγελα για να μου φέρεις τα καλά νέα για την αίτηση χάριτος που σκόπευες να καταθέσεις. Έλεγε, πως αν χρειαστεί θα κατασκηνώσεις μαζί με τα παιδιά στα σκαλιά του Κουιρινάλε, πως θα κάνετε απεργία πείνας για να τραβήξετε την προσοχή του προέδρου και της κοινής γνώμης πάνω στο δικαστικό μου λιντσάρισμα...

Νανούσκα, μικρή γλυκιά τρελή, πόσο παράξενη είναι η ζωή... μετά από τόσες κακουχίες, εξευτελισμούς, χωρισμούς, αναθεωρήσεις, νέους χωρισμούς, μερικούς μήνες πριν, στο Φοσάνο, ξαναβρεθήκαμε ο ένας στην αγκαλιά του άλλου και τα συναισθήματα ήταν τα ίδια, όπως την πρώτη μέρα, τόσα χρόνια πριν, Θυμάσαι; Ήσουν δεκάξι χρονών και εγώ μόλις δεκαεπτά...

Παντρευτήκαμε τον επόμενο χρόνο. Θυμάσαι την πρώτη μας κρεβατοκάμαρα, ολόδικιά μας, αντί για τραπέζι ένα ξύλινο κουτί καλυμμένο με ένα τραπεζομάντιλο, μονό κρεβάτι... Άννα, μωρό μου, να ξέρεις πόσες φορές, κατά τη διάρκεια της πολυτελής “γερμανικής” μου εξαφάνισης, σκέφτηκα με νοσταλγία αυτή τη γυμνή καμαρούλα, αυτό το μικρό κρεβάτι το γεμάτο τόσες αναμνήσεις, εμένα και σένα που δεν ήμασταν ούτε είκοσι χρονών και θέλαμε να κατακτήσουμε τον κόσμο...

Ήμασταν αγαπημένοι, ήμασταν ευγενικοί, αλλά οι εργοδότες μας εκμεταλλεύονταν την ηλικία μας και η εργασία μας πληρωνόταν με μισθό αρχάριου... Ωστόσο, μου φαινόταν πως οι στερήσεις και η μιζέρια ήταν πράγματα προσωρινά, ενώ η δική μας αγάπη, η ευτυχία να είμαστε μαζί, έπρεπε να είναι αιώνια. Το 1960 θυμάσαι... μου ήρθε η επιθυμία να σου δώσω τη χαρά μιας μικρής εκδρομής στη θάλασσα. Ήσουν μόνο δεκαεννιά χρονών, μαμά εδώ και λίγους μήνες, ήταν ένα πράγμα που σου

άξιζε δικαιωματικά... Δεν φτάσαμε ποτέ στη θάλασσα Το αυτοκίνητο μέσα στο οποίο μας σταμάτησαν ήταν κλεμμένο, τα λεφτά που είχα στη τσέπη μου ήταν της πρώτης μου ληστείας...

Μετά από πέντε χρόνια φυλακής, παρά την φανερή θέληση, δεν ήταν εύκολο να ξαναρχίσουμε από κει που είχαμε μείνει παρόλη την μικρή μας ηλικία, είχαμε και οι δυο γεράσει, κάτι μέσα μας είχε σπάσει... Για αυτήν χρόνια εξευτελισμών, καταθλίψεων και δεν ξέρω τι άλλο... Για μένα αγώνες παράλογοι, ξανά η φυλακή, η απόδραση, ένας χλευασμός για την μισή Ευρώπη, ξανά η φυλακή... Σχεδόν οχτώ χρόνια μετά, μερικούς μήνες πριν από εδώ στο Φοσάνο, βρεθήκαμε ανεξήγητα αγκαλιασμένοι. Εκείνη την ημέρα Αννούλα, γέλαγες και έκλαιγες και εγώ –θυμάσαι;– σκούπιζα τα δάκρυα σου με τις άκρες των δαχτύλων μου και...

Έχουν περάσει μόνο τέσσερις μήνες από τότε και ήσουν σχεδόν πάντα, εδώ στο Φοσάνο. Μου μίλαγες συνέχεια, για τα σχέδια σου, για τις ελπίδες σου και ανάμεσα στα φιλιά σου, ανάμεσα στα δάκρυα σου, μπερδεύονταν οι λέξεις: Χάρη, απελευθέρωση με όρους, δικαστική αναθεώρηση... Εσύ πίστευες σ' αυτές τις καινούργιες μαγικές λέξεις που είχες μάθει και 'γω δεν είχα το κουράγιο να σε απογοητεύσω.

Η τελευταία μας συζήτηση έγινε, Άννα, μερικές μέρες πριν. Τώρα που θα τα ξανασκεφτεσαι, θα σου έρθει στο μυαλό η περιέργη συμπεριφορά μου. Θυμάσαι, Αννούλα, όταν ο δεσμοφύλακας ήρθε να σου πει ότι τελείωσε ο χρόνος; Έσφιξα γλυκά το πρόσωπο σου ανάμεσα στα χέρια μου κοιτάζοντας σε συνέχεια στα μάτια, σαν να έπρεπε να αποτυπώσω ξεκάθαρα το πρόσωπο σου στη μνήμη μου, να το αποτυπώσω μέσα μου, σαν να ήταν να φύγω για μακρινό ταξίδι...

Να λοιπόν, Νανούσκα, τώρα τα έχεις καταλάβει όλα και ελπίζω ότι τουλάχιστον εσύ, που μου έφερες εδώ τα χαμόγελα σου, τα δάκρυα σου, τις ελπίδες σου, που σου έκανε παρατήρηση ένας επιλοχίας χωρίς να το ξέρω, γιατί πολλές φορές ήσουν υπερβολικά παθιασμένη μαζί μου κατά τη διάρκεια του επισκεπτηρίου (ναι, γιατί στη φυλακή επιτρέπεται να σε βιάζουν, αλλά αλίμονο σ' αυτόν που φιλάει με πάθος την γυναίκα του...) ελπίζω πως εσύ τουλάχιστον δεν θα με καταδικάσεις για ότι έγινε σήμερα και για ότι επακολογήσει.

Ναι, είναι αλήθεια πυροβόλησα ανθρώπους που δεν είχαν την δυνατότητα να αμυνθούν και κρατάω κλεισμένους εδώ δυο κακομοίρηδες,

αλλά σε πόσες “νόμιμες” βιαιότητες υπήρξαμε εμείς τα θύματα και τόσοι άλλοι όπως εμείς;

Μερικές μέρες πριν έγραψα ένα γράμμα σε σένα και τα παιδιά μας. Σε λίγο θα λάβεις ένα γράμμα όπως τόσα άλλα, αλλά τώρα, που θα το ξαναδιαβάσεις θα καταλάβεις το πραγματικό του νόημα. Ήταν ένα γράμμα ελπίδας, αλλά τώρα, εάν αυτή η ιστορία έχει άσχημο τέλος, θα είναι ένα αποχαιρετιστήριο γράμμα.

Μια πόρτα χτυπάει βίαια... Πεταγόμαστε και οι τρεις. Διατάζω τον Γκράσο να σηκωθεί και μαζί πλησιάζουμε στην πόρτα του δωματίου. Λέω στον επιλοχία να φωνάξει στους άνδρες που πιθανώς να βρίσκονται στο διάδρομο, να φύγουν γιατί αλλιώς θα αρχίσω να πυροβολώ. Στις εκκλήσεις του Γκράσο απαντάει μόνο η σιγή. Περιμένω λίγα λεπτά περιμένοντας να ακούσω τίποτα ύποπτους ήχους. Μετά, αφού έχω σηκώσει και τον Πιτσιρίλο, επιθεωρώ τον διάδρομο και τις γειτονικές αιθουσες έχοντας τους δυο τους μπροστά μου για κάλυψη. Όλα είναι στη θέση τους και κλειδωμένα, όπως τα αφήσαμε το πρωί. Πρέπει να ήταν ο αέρας.

13:00 – Έχω μια φοβερή δίψα. Η ζέστη. Όλα αυτά τα τσιγάρα, η ένταση... Παρατηρώ τον Πιτσιρίλο, μου φαίνεται πως η πορτοκαλάδα δεν τον “χάλασε”, το μάτι του είναι ακόμα ζωντανό. Παίρνω το μπουκάλι και πίνω μια βαθιά γουλιά. Ο Γκράσο δεν θέλει.

Ακούω με αγωνία τις ειδήσεις στο ράδιο. Ελπίζω να μάθω κάτι σχετικό με τις προετοιμασίες εκεί έξω, να μάθω τις προθέσεις τους...

Οι ελπίδες μου είναι μάταιες. Ο δημοσιογράφος είναι πολύ σύντομος και δεν είπε κάτι που δεν γνώριζα ήδη.

Η σιγή είναι σχεδόν ολοκληρωτική. Κάθε τόσο ακούγεται από μακριά ένα παντζούρι που ανοίγει και ξανακλείνει. Καλώς ή κακώς, η φυλακή εξακολουθεί να λειτουργεί σέρνοντας πίσω της τους παράλογους κανονισμούς της, τη βία της, αλλά και τις ελπίδες που βιάζει η πραγματικότητα.

Σκέφτομαι τους συντρόφους μου, την έκπληξή τους, προσπαθώ να φανταστώ τις σκέψεις τους. Υποφέρουν και αυτοί μαζί μου αυτή την ώρα;

Κάποιοι, σίγουρα ναι, η πλειοψηφία όμως σίγουρα θα με βρίζει με τον φόβο των περιορισμών που θα επιφέρει στη φυλακή όλο αυτό που

έγινε. Ναι, σίγουρα θα υπάρξουν αλλαγές στο Φοσάνο και λυπάμαι για αυτούς που μένουν πίσω.

Ωστόσο, όταν οι υποταγμένοι δεν φοβούνται τόσο: Θα υπάρχουν πάντα φυλακές, όπου μεγαλιώδεις νέοι θα ανεβαίνουν στις ταράτσες για να ουρλιάζουν αηδισμένοι και θα ουρλιάζουν τόσο δυνατά που δεν θα φανεί τόσο πολύ η απουσία σας. Κάθε τόσο, όταν η “κοινή γνώμη” σουφρώνει λίγο τα φρύδια, ο μεγάλος Πατέρας περνά ένα χεράκι χρυσό βερνίκι τα κελιά σας –και πολύ που μας ένοιαξε, σωστά;– εάν τώρα αυτοί για μήνες, χρόνια, μεταφέρονται από τη μια φυλακή στην άλλη, γνωρίζουν μόνο την απομόνωση και το πειθαρχείο, την καταπίεση, την κατάχρηση εξουσίας...

Έφτασε η ώρα να τους ανακοινώσω τα αιτήματα μου. Ζητάω να μιλήσω στο τηλέφωνο με τον επιθεωρητή. Του λέω πως θέλω ένα γρήγορο αμάξι, σε άριστη κατάσταση και με γεμάτο το ρεζερβουάρ. Θέλω επίσης πέντε εκατομμύρια σε μετρητά. Του εξηγώ πως δεν πρέπει να του προκαλεί έκπληξη το μικρό ποσό, δεδομένων των ποσών που γενικά ζητούνται για λύτρα, γιατί δεν με ενδιαφέρει να πλουτίσω εκμεταλλευόμενος την κατάσταση. Το μόνο που με νοιάζει είναι η ελευθερία. Επειδή βγαίνοντας θα αντιμετωπίσω μία απρόβλεπτη κατάσταση, έχω ανάγκη από κάποια χρήματα για την απίθανη περίπτωση που θα την βγάλω καθαρή. Αυτά είναι τα βασικά μου αιτήματα. Θέλω πριν προχωρήσω σε λεπτομέρειες, να ξέρω το συντομότερο δυνατόν αν συμφωνούν οι “υψηλά ιστάμενοι”.

Ο Γκράσο είναι ανήσυχος. Είναι φανερά σκεπτικός για τις πιθανότητες να γίνουν αποδεκτά τα αιτήματά μου.

Προσπαθώ να τον καθησυχάσω. Του λέω πως λίγες μόνο εβδομάδες πριν, οι ζωές μας δεν θα άξιζαν παρά λίγο μόνο μολύβι, αλλά σήμερα στο υπουργείο βρίσκεται ένας άνθρωπος της αριστεράς ο οποίος, θεωρητικά, πρέπει να κρίνει διαφορετικά την αξία μιας ανθρώπινης ζωής. Κάπου, μάλιστα, διάβασα ότι είχε γνωρίσει τη φυλακή για αντιφασιστική δράση.

Περίεργη κατάσταση να αγωνίζεσαι, να θυσιάζεσαι, για να βρεθείς μετά –τριάντα χρόνια μετά– επικεφαλής ενός δικαστηρίου του οποίου η λειτουργία είναι αυτή της εφαρμογής των ακόμα μαυροβαμμένων νόμων... (σ.τ.μ. αναφέρεται στους νόμους που κρατάνε ακόμη από την εποχή των μελανοχιτώνων του Μουσολίνι)

Σιωπή. Ο Γκράσο ακόμα κοιτά τη βέρα του. Τι να κάνουν άραγε εκεί έξω;

“...κυκλοφορούν πολλές φήμες –έχουν μαζευτεί πενήντα ελεύθεροι σκοπευτές επιλεγμένοι για αυτό τον λόγο– εξετάζεται το ενδεχόμενο της ρίψης υπνωτικών αερίων στο γραφείο ...”

(Εφημερίδα Λα Στάμπα, φύλλο 24/7/1973 Ρ. Λούλι)

Σίγουρα ψάχνουν κάποια λύση, που θα τους επιτρέψει να με θέσουν εκτός μάχης, χωρίς να χρειαστεί να ρισκάρουν “ιδιαιτέρως” την ζωή των ομήρων, αλλά ποια; Το ραδιόφωνο δεν μου δίνει καμιά ενδιαφέρουσα πληροφορία.

Εάν βρισκόμασταν κάπου αλλού –για παράδειγμα στη Γαλλία– ιδιωτικοί σταθμοί όπως ο Europe 1 ή ο RTL θα κάλυπταν απευθείας τα γεγονότα και εγώ θα ήξερα τι συμβαίνει εκεί έξω...

“...Ήμασταν όλοι εκεί, ερχόμενοι από το Μιλάνο, από το Τορίνο και από άλλα μέρη για να δούμε την κατάληξη αυτού του δράματος. Κάναμε το μεγάλο ταξίδι στον κάμπο κάτω από τον ήλιο, κατόπιν ανάμεσα στους λόφους, ακούγοντας το ραδιόφωνο του αυτοκινήτου που επαναλάμβανε μονότονα: Ο Ορστ Φαντατσίνι, ο κατάδικος των φυλακών του Φοσάνο, τραυμάτισε σοβαρά τρεις φρουρούς και έχει πάρει ως ομήρους άλλους δυο. Έχει ζητήσει ένα αυτοκίνητο για να μπορέσει να διαφύγει με τους ομήρους τους οποίους και έχει υπό την απειλή του όπλου του. Δικαστικοί και υπάλληλοι της φυλακής προσπαθούν να τον πείσουν να εγκαταλείψει το παράλογο σχέδιο του...”

Ήταν αυτός ο άνθρωπος μέσα στην φυλακή και εμείς ήμασταν εκεί έξω. Ανάμεσα σε караμπινιέρους, αστυνομικούς και δημοσιογράφους, θα ήμασταν εκατό, διακόσιοι...”

(Αποσπάσματα εφημερίδων)

“...Ήταν μια μεγάλη ομάδα νέων ανθρώπων με πολιτικά, με τα όπλα στα χέρια. Ποτέ πριν δεν είχαμε δει στην Ιταλία τόσους άνδρες του δημοσίου με τόσα όπλα, όλα τελευταίου τύπου, όλα πολύ εξειδικευμένα. “Τι πράγμα είναι αυτό” Ρώτησα ένα νεαρό που κράταγε στο χέρι ένα μακρύ πιστόλι. “Ένα επαναληπτικό ‘Μπριγκαντιέρ’ μακριά Μπερέτα”, μου

απάντησε “Μπορεί να ρίξει απλές βολές και ριπές”. Ένας αξιωματικός των караμπινιέρων διέταξε έναν άλλον από αυτούς τους νεαρούς στρατιωτικούς να πάει στο αυτοκίνητό του. “Φέρε μου το ΜΑΒ μου που είναι πιο ακριβές”. Ένας ηλικιωμένος ανθυπασπιστής και αυτός των караμπινιέρων, ένας από αυτούς τους ανώτερους αξιωματικούς, που διοικούν τα αστυνομικά τμήματα της χώρας, κουβάλαγε πάνω κάτω μπροστά από τη φυλακή, μια караμπίνα πιο μεγάλη από αυτόν, εξοπλισμένη με διόπτρα. Το όπλο του έφερνε στο μυαλό τις φωτογραφίες εκείνου του όπλου με το οποίο ο Όσβαλντ πυροβόλησε τον Κέννεντυ.”

(Εφημερίδα Il Τζόρνο φύλλο 25/7/1973, Φράνκο Πιερίνι)

Ο Πιτσιρίλο ζητάει να πάει στην “τουαλέτα”. Μήπως ξανασκέφτηκε το μετάλλιο; Τον αφήνω να πάει, αλλά προσέχω να μην του επιτρέψω να με αιφνιδιάσει. Εάν στις υπόλοιπες ώρες, που πρέπει να “συζητήσουμε”, μπορέσει να με αφοπλίσει, θα πρέπει να παραδεχτώ ότι τον κέρδισε με την αξία του τον τσίγκο του...

Ρωτάω τον Πιτσιρίλο τι ώρα είναι. Είναι δυο και κάτι. Ανοίγω το ραδιόφωνο, αλλά είναι πολύ αργά για ειδήσεις. Έχω κουραστεί να ρωτάω συνέχεια τον Πιτσιρίλο τι ώρα είναι, γι' αυτό του λέω να μου δώσει το ρολόι του και όταν τον αφήσω ελεύθερο θα του το δώσω πίσω. Μου δίνει αμέσως το παρδαλό του χρονόμετρο. Γελώντας, του λέω πως για αυτό θα κατηγορηθώ για κλοπή. Έκπληκτος μου λέει πως αυτός δεν θα με καταγγείλει. Του απαντάω πως γι' αυτό θα φροντίσει ο δικαστής, αλλά να μην ανησυχεί, σε μια τέτοια κατάσταση σαν τη δική μας δεν είναι η καταγγελία για κλοπή αυτό που δυσχεραίνει τη θέση μου. Μόνο που δεν θέλω να με κατηγορούν για ένα ρολόι. Να ήταν τουλάχιστον του Αννιέλι, υπομονή...

Εγώ και ο Γκράσο καπνίζουμε ασταμάτητα. Σκεπτόμενος ότι όλο το πρωί φρόντιζα να γεμίζω στάχτες και γόπες το τασάκι, μου ῥχεται να γελάσω, μου φαίνεται τρομερά παράλογο, μέσα σε τέτοιες συνθήκες, αυτή η πολιτισμένη συνήθεια. Τάξη και ασφάλεια, πόσοι ψυχολογικοί ενουχισμοί στο όνομα σου...

Ο Γκράσο με κοιτάει αγχωμένος, το γέλιο μου τον ανησυχεί. Για να ηρεμήσει του επαναλαμβάνω τον ειρμό της σκέψης μου, αλλά δεν φαίνεται να αντιλαμβάνεται το ελευθεριακό νόημα της ρήξης που μπορεί να κρύβεται στην “ηθελημένη” κίνηση, του να πετάξεις την γόπα στο χαλί...

Τι να κάνουν άραγε εκεί έξω; Και αυτοί οι φίλοι μου που ήρθαν από τόσο μακριά, άραγε να έφυγαν; Ελπίζω να έχουν καταλάβει πως σε αυτό το σημείο είναι απαραίτητο να φύγουν. Με όλους αυτούς τους μπάτσους που βρίσκονται εδώ γύρω, εάν παραμείνουν στην περιοχή περιμένοντας να βγω, σίγουρα θα τους συλλάβουν. Εάν καταφέρω να ξεφύγω από τους διώκτες μου, για μερικές μέρες θα πρέπει να τα βγάλω πέρα μόνος μου. Με τα πλαστά χαρτιά που διαθέτω και τα χρήματα που θα μου δώσουν, δεν θα 'ναι δύσκολο.

Αλλά θα τα καταφέρω να ξεφύγω από την παγίδα; Ναι, νιώθω πως θα τα καταφέρω. Θα ποντάρω στο γεγονός ότι αυτοί... Ναι, νιώθω πως είναι δυνατόν να γίνει, μα δεν πρέπει με τίποτα να κάνω λάθη, αλλιώς όλα τελειώσαν.

Ένα λάθος και όλα θα έχουν τελειώσει... Τι θα έχει τελειώσει Ορστ;

Είναι καιρός τώρα που έχει τελειώσει, και 'σου το ξέρεις, ακόμα και αν συνεχίζεις να κοροϊδεύεις τον εαυτό σου. Χρόνια τώρα ονειρεύεσαι με ανοιχτά μάτια, μια αδύνατη απελευθέρωση, που θα σε ανεβάσει στους ουρανούς, που θα σου ξαναδώσει μια ηθική ακεραιότητα, ανεπανόρθωτα χαμένη... Ναι. Όποιος θέλει το καλό σου, λέει πως όλα σου τα προβλήματα ξεκίνησαν εκείνη τη φορά που σε κατηγορήσαν για ένα αδίκημα που δεν είχες διαπράξει. Μετά απέδρασες... Ναι, όταν σου φορτώνουν στην πλάτη μια άδικη καταδίκη (μπορεί όμως μια άδικη κοινωνία να δικάζει δίκαια;) πολλές φορές η άρνηση να υποστείς σωματικά την αδικία είναι η πιο ανθρώπινη αντίδραση. Αλλά όταν η καταδίκη αυτή προέρχεται από εμάς τους ίδιους, γίνεται εξαιρετικά δύσκολο να σηκώσεις το βάρος της. Και φυσικά οι ληστείες δεν ζυγίζονται...

Το να ληστεύεις την μια τράπεζα μετά την άλλη σου έδινε ένα ηθικό πάτημα. Ή, τουλάχιστον, έτσι πίστευες. Οι τράπεζες είναι οι ναοί του καπιταλισμού, το να τις ληστεύεις είναι σαν να βρίζεις τα αφεντικά μες 'τα μούτρα...

Έπειτα πάλι, σου άρεσε να διαβάζεις την μικρή “Λεζάντα” που σου έφτιαχναν δημοσιογράφοι κουρασμένοι από τις καθημερινές επαρχιώτικες ιστοριούλες τους: “Ο μοναχικός ληστής”. “Ο ευγενικός ληστής”. “Η ασύλληπτη κόκκινη Πριμούλη”... είναι μικρά πράγματα που βοηθάνε να ξεπεραστούν τα όποια κόμπλεξ μου, λιγότερο ή περισσότερο συνειδητά...

Η γαλήνη σου, το ειλικρινές σου πρόσωπο, η δυσπιστία σου απέ-

ναντι στο “περιβάλλον”, ήταν τα δυνατά σου σημεία. Ναι, σίγουρα, πολλές φορές ήταν δύσκολο να τα κάνεις όλα μόνος σου, αλλά το γεγονός ότι η αστυνομία δεν μπορούσε να στηριχτεί σε “αποκαλύψεις” της έκοβε τα πόδια. Τα κατάφερνες σχετικά εύκολα και διασκέδαζες να στέλνεις ειρωνικά μηνύματα σ’ όλους αυτούς τους κομισάριους που τόσο καλά είχαν μάθει το δύσκολο γερμανικό σου όνομα... Στη Γαλλία, στη Γερμανία, ήταν παντού το ίδιο.

Οι διάφοροι “Ντόκτορ” που κατοικούσαν στην γερμανική πολυκατοικία που είχες διαλέξει για κατοικία, δεν ήταν φυσικά ρατσιστές απέναντι σ’ αυτόν τον διακριτικό και ευγενικό Ιταλό έμπορο που τόσο συχνά απουσίαζε για “δουλειές”. Μπορεί να είναι λίγο ρατσιστές απέναντι στον μετανάστη, που εκπορνεύει την εργατική του δύναμη για μια χούφτα μάρκα, αλλά φυσικά όχι απέναντι σε αυτόν που ασκεί ένα αξιοπρεπές επάγγελμα. Επίσης, αυτοί οι μετανάστες είναι τόσο θορυβώδεις... Προτιμούν το ελαιόλαδο από το βούτυρο, το κρασί από την μύρα, τα μακαρόνια από τις πατάτες, έπειτα ξοδεύουν και τόσο λίγο: όλα αυτά τα μάρκα που κάθε μήνα στέλνουν στην πολυάριθμη οικογένεια που έχουν αφήσει πίσω στο χωριό, αποτελούν μια επικίνδυνη αιμορραγία για την Γερμανική οικονομία...

Για να μην μιλήσουμε γι’ αυτή την γελοία ιστορία για την υποτιθέμενη ανδρική ανωτερότητα των Λατίνων, παραμύθια που παρόλα αυτά αρκετές φορές εξαπάτησαν αγνές Γερμανίδες κοπέλες...

Ναι, Όρστ, όλα σου έρχονταν βολικά και έμοιαζε να μην έχεις προβλήματα. Έμοιαζε... Και αυτή η στενοχώρια που μεγάλωνε μέσα σου;

Μια φορά το μήνα γέμιζες μια τσάντα λίρες ή φράγκα ή μάρκα, έπειτα κάποια μέρα σκέφτηκες ότι αυτά τα λεφτά που εσύ μάζευες σε λίγα λεπτά, αντιπροσωπεύουν για έναν εργάτη χρόνια σκληρής δουλειάς.

Ναι, αλλά εσύ τι φταις; Εσύ ποτέ δεν εκμεταλλευτήκες κανέναν...

Πώς πήγαινε εκείνη η φράση; Α ναι, “Εάν ένας άνθρωπος μόνος του παραβιάζει το νόμο, υποπίπτει σε ένα αδίκημα, όταν όμως την ίδια πράξη την κάνουν συγχρόνως δέκα χιλιάδες άνθρωποι, δεν πρόκειται πια για ένα αδίκημα αλλά για την Επανάσταση”.

Ναι, δεν φταις εσύ εάν αυτοί δέχονται δουλικά, να πλουτίζουν τα αφεντικά. Αν όλοι κάνουν ότι και εσύ, όχι όμως από εγωισμό, αλλά επειδή δεν θα δέχονταν να είναι εκμεταλλεόμενοι ή εκμεταλλευτές, η επανάσταση θα είχε γίνει και η Νέα Κοινωνία θα ήταν προ των πυλών...

Όχι Όρστ: Μπορείς να τους κοροϊδέψεις όλους, όχι όμως και εσένα. Η φτώχεια παραμένει και το να υποδύεσαι τον μεγαλέμπορο σε βαραίνει όλο και πιο πολύ.

Είσαι ανόητος Όρστ: Ο κόσμος σε κρίνει για αυτό που φαίνεσαι ότι είσαι, γι' αυτό που θέλεις να τους κάνεις να πιστέψουν. Το γεγονός ότι οι γείτονες σου, η αστυνομία, σε θεωρούν έναν τίμιο έμπορο ισοδυναμεί με το να είσαι ελεύθερος. Μην αφήνεις να σε βασανίζουν οι μεταφυσικές σου ανησυχίες. Στην Ιταλία σε έχουν καταδικάσει ήδη δυο φορές ερήμην: Δεκαπέντε χρόνια φυλακή και σε περιμένουν και άλλες δίκες...

Ελεύθερος... Να αποδράς από τη μια φυλακή για να κλειστείς σε μια άλλη...

Είναι τρομερό για έναν άνθρωπο να αρνείται την ίδια του την ταυτότητα. Να ζεις με μια θαυμάσια κοπέλα κοροϊδεύοντας την καθημερινά, κρύβοντας κομμάτια της ζωής σου, της προσωπικότητάς σου. Να νιώθεις πολλές φορές επιτακτική την ανάγκη να ανοιχθείς, να ψάξεις για ηθική συνεργία, αλλά να μην το κάνεις από σύνεση ή από φόβο της συνενοχής.

Να έχεις περάσει το μεγαλύτερο μέρος της ζωής σου σε συνθήκες οικονομικής ανέχειας και τώρα, που μπορείς να ικανοποιήσεις κάθε καπρίτσιο, να νιώθεις άδειος και να μην θες τίποτα. Να κοιτάς το μέλλον σου και να βλέπεις το κενό. Να σκέφτεσαι πόσο μάταια είναι τα σχέδια σου. Να προσπαθείς να μαζέψεις ένα ποσό για να μπορείς να ζήσεις μια μέρα με ηρεμία, χωρίς να ρισκάρεις. Να ζήσεις ήσυχα! Πώς ήσυχα; Όπως τώρα; Να φυτοζωείς χωρίς σκοπό, χωρίς ηθική ικανοποίηση; (με την αντιαστική έννοια του όρου). Ναι, είναι δύσκολο να μην μπορείς να καταφύγεις “ολοκληρωτικά” στον εγωισμό, ειδικά όταν ζεις από τις ληστείες...

Εκείνη την ημέρα Όρστ, ήσουν πολύ στενοχωρημένος, θυμάσαι; Με το πόδι κολλημένο στο γκάζι έβλεπες το δρόμο να έρχεται με ταχύτητα κατά πάνω σου. Τον ήξερες πολύ καλά αυτόν τον δρόμο, ήξερες καλά πως ήταν εκείνη η στροφή, αλλά δεν σήκωσες το πόδι... Για πόση ώρα κοίταζες την άμορφη μάζα από λαμαρίνες Δεν μπορούσες να πιστέψεις ότι βγήκες χωρίς γρατζουνιά από αυτό το “ατύχημα”. Ήταν η τυχερή σου περίοδος Όρστ, ότι και να έκανες τα κατάφερνες. Το ότι η αυτοκτονία ήταν η εξαίρεση στον κανόνα, σήμαινε ότι έπρεπε να ψάξεις να βρεις μια άλλη λύση για τα προβλήματά σου.

Κάθε τόσο –θυμάσαι;– έστελνες λίγα λεφτά σε εφημερίδες της αντιπληροφόρησης που σου ήταν συμπαθείς και μετά το σκυλομετάνοιωνες, συνειδητοποιώντας ότι έμπαινες στην ίδια λογική με τον καπιταλιστή που κάνει τον φιλόανθρωπο για να ικανοποιήσει τις σπάνιες και ελάχιστες τύψεις του...

Ήταν στο Παρίσι που βρήκες την απάντηση στα προβλήματά σου. Αρχισες να ελπίζεις ότι θα σωθείς, ότι έχεις ακόμα καιρό να βρεις ένα σκοπό για την παράλογη ύπαρξη σου, όταν, μερικούς μήνες μετά, στο Σαν Τροπέ έχανες ανεπανόρθωτα. Ήταν 27 Ιουλίου του 1968.

Η Γαλλική φυλακή είναι ότι πιο σκληρό μπορείς να φανταστείς. Μετά από δυο απόπειρες απόδρασης ξαναβρέθηκες στη Μασσαλία, στις θλιβερές “Μπαουμέτες”, γιγαντιαίες και σκοτεινές φυλακές χτισμένες από τους Γερμανούς κατά τη διάρκεια του τελευταίου πολέμου. Ήσουν μόνο λίγους μήνες στη φυλακή, αλλά το όνομα σου ήταν ήδη στην μαύρη λίστα. Στην απομόνωση. Είκοσι τρεις ώρες κλεισμένος στο κελί χωρίς τη δυνατότητα να βλέπεις ή να μιλάς με κάποιον, με μια ώρα μόνο καθαρό αέρα σ’ ένα χώρο λίγο πιο μεγάλο από το κελί σου. Μόνη διέξοδος τα δυο βιβλία που έπαιρνες κάθε βδομάδα από την βιβλιοθήκη.

Καθόλου εφημερίδες (επιτρεπτές στις Γαλλικές φυλακές από τον Σεπτέμβρη του 1971) καθόλου ταχυδρομικά δέματα, καθόλου ραδιόφωνο, και τηλεόραση ούτε κατά διάνοια.

Απόλυτη απομόνωση από τον έξω κόσμο. Δεσμοφύλακες, οι εγκέφαλοι των οποίων σνηθισμένοι στη χρήση ενός αχαρακτήριστου κανονισμού, είχαν παραμορφωθεί ανεπανόρθωτα. Απαγορεύεται να τραγουδάς, απαγορεύεται να μιλάς στο παράθυρο, απαγορεύεται να ανταλλάξεις τα βιβλία της βιβλιοθήκης, απαγορεύεται να κάθεις ή να ξαπλώνεις στο κρεβάτι κατά τη διάρκεια της ημέρας. Έξω από το κελί απαγορεύεται να μιλάς, να καπνίζεις, να έχεις τα χέρια στις τσέπες ή το τζάκετ ξεκούμπωτο, να περπατάς έξω από την γραμμή... Ο δεσμοφύλακας επιτηρεί με μεγάλο ζήλο, ώστε να μην παραβιαστεί καμιά από αυτές τις απαγορεύσεις. Εάν καταφέρει να σε πιάσει, είναι ευχαριστημένος και η αναφορά του σε στέλνει με σιγουριά στην απομόνωση.

Πραγματική απομόνωση. Φυλακή μες στη φυλακή...

Ορκίστηκες στον εαυτό σου να μην λυγίσεις. Παθητική αντίσταση, αλλιώς θα σε κατέστρεφαν όπως τόσους. Στην τσέπη, στο σημειωματά-

ριο που κουβαλάς πάνω σου εδώ και χρόνια, βρίσκεται ένα ποίημα που έγραψες στην Μασσαλία εκείνη την περίοδο, το Δεκέμβρη του 1968:

Η ANAMONH (στον Καμύ)

Κοιτάζω μέσα μου
Και βλέπω το κενό,
Φωνάζω
Και δεν μου απαντά παρά η ηχώ.
Ετούτη η ερημιά θα πόναγε λιγότερο αν,
Ζυγίζοντας τη σιωπή,
Δεν βρίσκονταν
Καλυμμένοι παντού,
Χλευαστικά γέλια,
Ταλαντεύσεις κεφαλιών,
Χειρονομίες και βλέμματα συνενοχής
Καταδικάζοντας τον ξένο, τον παρείσακτο, τον αποκλεισμένο.
Όχι δεν θα φωνάζω:
Δεν θα τους δώσω άλλοθι για να δικαιολογήσουν
Την παράλογη συμπεριφορά,
Για να καυχηθούν πάνω στην ανύπαρκτη ήττα.
Θα περιμένω κάποιον άλλο ξένο,
Άλλους παρείσακτους, όλους τους αποκλεισμένους.
Εκείνο το πρωινό δεν θα τους ανταποδώσουμε τον χλευασμό και την
Περιφρόνηση,
Θα περιοριστούμε να τους αφήσουμε να εξαφανιστούν
Στην μίζερη πνευματική τους έρημο.
Στην μοναξιά. Σιωπηλά. Χωρίς κληρονόμους.

Τον Γενάρη σε στέλνουν στο Εξ-iv-Προβένς, αρμόδιο για να αποφασίσει σχετικά με την αίτηση έκδοσης που ήρθε από την Ιταλία.

Στις 11 Γενάρη του 1969 κατάφερες να διαφύγεις. Το Εξ είναι μια χαριτωμένη πόλη γεμάτη θεαματικά συντριβάνια, μια πόλη που είδε να εκδηλώνεται η τρέλα του αδερφού Βαν Γκογκ. Εκείνο το πρωινό Ορστ, σε είδαν να τρέχεις στους δρόμους του Εξ με αλυσίδες στα χέρια και ένα όνειρο Ελευθερίας στα μάτια.

Σε ξαναφέρνουν στη φυλακή βρώμικο, ματωμένο, η καρδιά σου ξέχειλη από θυμό και εξευτελισμό...

Στις 29 Γενάρη του ίδιου έτους ήσουν στο Κλαιρβέ, την πιο σκληρή και απάνθρωπη Γαλλική φυλακή και θα έμενες εκεί μέχρι να σε εκδώσουν.

Όσο βρισκόσουν στο Κλαιρβέ, δυο φυλακισμένοι κρεμάστηκαν, ένας άλλος αυτοκτόνησε θεαματικά αυτοπυρπολούμενος, όπως οι βουδιστές μοναχοί, άλλοι δυο σφάχτηκαν με τα μαχαίρια τους πάνω σε καβγά. Πήρες μέρος σε τρεις συλλογικές απεργίες πείνας (550 κρατούμενοι) των 11, 9 και 5 ημερών. Δυο κρατούμενοι πήραν ομήρους μια νοσοκόμα και έναν φρουρό και ζητούσαν να αφεθούν ελεύθεροι με αντάλλαγμα τη ζωή τους. Τα C.R.S. (σ.τ.μ. τα γαλλικά MAT) επιχειρήσαν μια δυναμική εισβολή: οι όμηροι σφαγιάστηκαν, οι δυο κατάδικοι –Μπουφέ και Μποντέμπ– επέζησαν για να καταδικαστούν αργότερα σε θάνατο και να αποκεφαλιστούν.

Ακόμα και στο Κλαιρβέ, Όρστ, προσπάθησες να αποδράσεις αλλά το μόνο που απεκόμισες ήταν ξύλο, απομόνωση και νέοι εξευτελισμοί.

Πέρασαν τέσσερα χρόνια και επιτέλους σε ξανάστειλαν πίσω στην Ιταλία. Έφτασες στα σύνορα με χειροπέδες και αλυσίδες στα πόδια, αλλά ήσουν χαρούμενος, σχεδόν, σαν να ήσουν ελεύθερος.

Ήσουν γεμάτος ελπίδες: Σε είχαν καταδικάσει ερήμην για δυο ληστείες, για μια εκ των οποίων ήσουν αθώος. Έπρεπε ακόμα να δικαστείς για έναν μεγάλο αριθμό ληστειών.

Στη Γαλλία μετά από υπόσχεση κοινής δίκης για όλες τις ληστείες που ακόμα έπρεπε να δικαστούν σε πρώτο βαθμό συμπεριλαμβανομένων και των προηγούμενων δυο και μετά από συμβουλή του Γάλλου δικηγόρου σου, τα είπες όλα. Ενήργησες μόνος, με ψεύτικο όπλο, δεν υπήρξε ποτέ βία κατά προσώπων. Συμπεριλαμβανομένου του χρόνου εγκλεισμού σου στη Γαλλία, θα μπορούσες με λίγα χρόνια να ξεμπερδέυεις...

Ο δικηγόρος πάλεψε σαν λιοντάρι, αλλά οι αιτήσεις του για συγχώνευση των δικών απορρίπτονταν συστηματικά. Οι καταδίκες σου θα άγγιζαν τελικά το “ταβάνι” των τριάντα ετών. Άρχισες να αρνείσαι να παρουσιάζεσαι στις δίκες, περιοριζόμενος στο να στέλνεις στο δικαστήριο γράμματα διαμαρτυρίας για τους Φασιστικούς ποινικούς κώδικες.

Σήμερα, για πρώτη φορά στη ζωή σου, χρησιμοποίησες βία. Εσύ,

που προτιμούσες πάντα να συλληφθείς παρά να κάνεις κακό, σήμερα πυροβόλησες ανθρώπους που ήθελαν να σου απαγορεύσουν να κατακτήσεις με τη βία, αυτή την ελευθερία που είναι πλέον αδύνατο να κατακτηθεί με νόμιμα μέσα, αυτή την ελευθερία που, μετά από πέντε χρόνια σκληρής φυλακής, είναι πλέον αναφαίρετο δικαίωμα για σένα.

Τώρα είσαι εδώ, με το πιστόλι σου να σημαδεύει δυο φτωχοδιαβόλους, αποφασισμένος να τα παίζεις όλα για όλα. Είσαι ο μόνος που γνωρίζει ότι το πιστόλι σου το “Μάουζερ” έχει μια μόνο σφαίρα ακόμα. Είσαι ο μόνος που γνωρίζει ότι εάν η “μπλόφα” σου καταρρεύσει, αυτή η τελευταία σφαίρα θα γράψει στην ιστορία σου την λέξη τέλος.

Όρστ, γιατί κοιτάς τόσο επίμονα το “Μάουζερ”; Το βλέμμα σου είναι το ίδιο με το οποίο έβλεπες το δρόμο να έρχεται με ταχύτητα καταπάνω σου πεντέμισι χρόνια πριν, στη Γερμανία...

Εύπνα Όρστ! Μετά από τόσες ελπίδες, απογοητεύσεις, εξευτελισμούς, χτυπήματα, στερήσεις, μετά τόσους αγώνες, μετά από μια τόσο μεγάλη αναμονή, είναι καθήκον σου, να παλέψεις μέχρι τέλους.

Λίγες μέρες πριν έγραφες στην οικογένεια σου λέγοντας πως συχνά σκέφτεσαι ένα παραθαλάσσιο σπίτι με δυο δωμάτια, και εσύ να τρέχεις με τους γιους σου και την μικρή Άννα στην κοντινή παραλία, ευτυχισμένοι που μπορείτε να τρέχετε πάνω στην άμμο, στο νερό, να στεγνώνετε στον ήλιο... Έκλεινες γράφοντας πως ίσως και για σας να υπάρχει κάπου μια όαση ειρήνης στην οποία να χαίρεστε μαζί αυτές τις όμορφες και απλές χαρές, αυτές τις χαρές που κάθε ανθρώπινο πλάσμα θα έπρεπε να μπορεί να χαίρεται...

Τι να σκέφτηκαν άραγε οι δικοί σου διαβάζοντας αυτό το γράμμα; Ένα γράμμα όπως τόσα άλλα...

Τώρα, στο φως αυτού που συνέβη σήμερα, θα καταλάβουν ότι εσύ πίστευες πραγματικά σε αυτά τα πράγματα, θα κατανοήσουν ότι πραγματικά ήλπιζες, ότι υπάρχει αυτή η φιλική χώρα, διατεθειμένη να παραχωρήσει εμπιστοσύνη και άσυλο, διατεθειμένη να επιτρέψει στην οικογένεια σου να σε δει, όποτε αυτή το επιθυμούσε.

Υπήρχε μια τέτοια χώρα; Εάν υπήρχε, μετά την σκόνη που σηκώθηκε σήμερα, θα είναι πολύ δύσκολο να την ανακαλύψεις, πάντα με την προϋπόθεση ότι θα βγεις ελεύθερος από αυτή την περιπέτεια...

15:00 – Ο Γκράσο συνεχίζει να κοιτάζει την βέρα του. Οι ειδήσεις

του ραδιοφώνου δεν δίνουν καμιά πληροφορία για το τι συμβαίνει εκεί έξω. Ο Πιτσιρίλο εκφράζει την επιθυμία για ένα καφέ... Τι άλλο θα σκαρφιστεί; Ίσως να επωφεληθεί από μια πιθανή μου αφηρημάδα; Του λέω να περιμένει, αργότερα βλέπουμε.

Έχουν ήδη περάσει έξι ώρες από τότε που κλειστήκαμε στο γραφείο του διευθυντή. Παραδόξως δεν αισθάνομαι κουρασμένος και νιώθω πιο ήρεμος από τις πρώτες ώρες. Τις πρώτες ώρες ο κίνδυνος μιας ξαφνικής επίθεσης ήταν μεγάλος. Τώρα η κατάσταση πρέπει να βρίσκεται υπό τον έλεγχο των ανώτερων αρχών. Όχι ότι αυτές θεωρούν τις ζωές των δυο δεσμοφυλάκων ιδιαίτερα σημαντικές, φοβούνται όμως την αντίδραση της κοινής γνώμης, άρα θα κάνουν ότι μπορούν για να αποφύγουν λανθασμένες κινήσεις.

“...Ατελείωτες ώρες, γεμάτες ερωτηματικά, αναθεωρήσεις, αμφιβολίες, φόβοι για την τύχη των δυο ομήρων, των δυο άτυχων που βρέθηκαν στη μανία του ληστή, ο οποίος, ήδη από το πρωί, έδειξε ότι είναι αποφασισμένος να τους σκοτώσει. Οι υπουργοί δικαιοσύνης και εσωτερικών καθώς και ο αρχηγός της αστυνομίας ενημερώνονται συνεχώς για την εξέλιξη της κατάστασης.”

(Εφημερίδα Λα Στάμπα 25 Ιουλίου 1973. Ρ. Λούλι)

Σαφώς και τα κέντρα εξουσίας δεν νιώθουν ευχάριστα, όταν τους βάζεις το μαχαίρι στο λαιμό. Ένα λάθος από την πλευρά μου, ακόμα και το ελάχιστο, δεν θα μου το συγχωρέσουν. Το να περιμένω να σκοτεινιάσει, για παράδειγμα, με βολεύει για διάφορους λόγους: τα ελικόπτερα δεν μπορούν να με ακολουθήσουν, ίσως να με διευκολύνει στο να χάσουν τα ίχνη μου... Σίγουρα, όμως, είναι μεγάλο πλεονέκτημα για αυτούς, το γεγονός ότι μπορούν να χρησιμοποιήσουν όλο αυτόν τον χρόνο για να καταστρώσουν σχέδια δράσης, που να καλύπτουν όλα τα ενδεχόμενα.

Σε κάθε περίπτωση, όσο με αφορά, δεν έχω πια τίποτα να χάσω: ανάμεσα σε ένα “νεκρό-ζωντανό” θαμμένο για μια ζωή σε μια φυλακή και ένα “νεκρό-ζωντανό” θαμμένο σε ένα νεκροταφείο, προτιμώ την δεύτερη εκδοχή.

Τουλάχιστον, αυτοί οι λίγοι που με εκτιμούν, θα με θυμούνται σαν ένα άνθρωπο που υιοθέτησε τη λογική της πάλης μέχρι τέλους και που άσκησε πλήρως το δικαίωμα του για αυτοάμυνα. Όταν η δικαιοσύνη με-

τατρέπεται σε αδικία και το θύμα ενός παραλόγου συστήματος δεν έχει πια “πολιτικά” μέσα για να επαναφέρει την ισορροπία μεταξύ αδίκου και δικαίου, όλα τα μέσα νομιμοποιούνται ηθικά, όταν χρησιμοποιούνται για να ξεφύγεις από την καταπίεση.

Εάν το αίμα που έχυσε ο λαός, στην πάλη κατά της εκμετάλλευσης και για την κατάκτηση της ελευθερίας είναι δικαιολογημένο, γιατί να μην είναι δικαιολογημένο και το αίμα ενός ανθρώπου, ολοφάνερου θύματος μιας αδικίας; “Σε μια ευνομούμενη κοινωνία δεν επιτρέπεται η αυτοδικία”. Ακόμα και όταν όλα τα άλλα μέσα έχουν εξαντληθεί; “Αυτοί οι φτωχούληδες που τραυμάτισες, αυτοί οι δυο που κρατάς ομήρους, κάνουν απλώς το καθήκον τους”.

Το καθήκον είναι μια λέξη με διάφορες έννοιες...

Καθήκον απέναντι σε ποιον; Γιατί υπάρχουν φυλακές; Για ποιους δημιουργήθηκαν;

Αρκεί μια οποιαδήποτε σχετική στατιστική για να φανεί, χωρίς ίχνος αμφιβολίας, πως το ενενήντα τοις εκατό των κρατουμένων στις φυλακές προέρχεται από τα πιο χαμηλά στρώματα του προλεταριάτου.

Η φυλακή με όλο τον γραφειοκρατικό-καταπιεστικό μηχανισμό της, δεν είναι άλλο παρά το όργανο του εκφοβισμού και περιθωριοποίησης αυτών που δεν θέλουν ή δεν μπορούν να ενταχθούν σε αυτήν την αλλοτριωμένη, καπιταλιστική κοινωνία, ή, για να το πούμε καλύτερα, είσαι υποχρεωμένος να εκμεταλλεύεσαι άλλους ανθρώπους, απλά, γιατί είναι ευάλωτοι ή λιγότερο προικισμένοι από σένα.

(Ο Δαρβίνος με τις εξευτελιστικές θεωρίες του, δικαιολογεί και δίνει επιστημονική βάση στον καπιταλιστικό “τρόπο λειτουργίας”, γίνεται κατανοητό, λοιπόν, γιατί οι θεωρίες του θριαμβεύουν. Ο Κροπότκιν σε αντίθεση με τον Δαρβίνο, γράφει το “Η αλληλοβοήθεια ως συντελεστής εξέλιξης”, χτυπώντας ηθικά και επιστημονικά την καπιταλιστική θεωρία ότι ο πιο δυνατός ή προικισμένος μπορεί να σκλαβώσει και να εκμεταλλευτεί το πιο αδύναμο και άτυχο αδέρφια του. Φυσικά, οι κοινωνικές θεωρίες του Αναρχικού αντιμετώπισαν πιο ψυχρή υποδοχή...)

Άρα οι φυλακές υπάρχουν, σχεδόν αποκλειστικά, για έναν λόγο, για να προστατεύουν την έννοια του κεφαλαίου. (Οι νομικοί μας κώδικες είναι τόμοι ολόκληροι, εάν όμως αφαιρούσαμε την έννοια της οικονομικής ιδιοκτησίας δεν θα έμεναν παρά καμιά δυο σελίδες σχετικές με εθιμικά αδικήματα ή αδικήματα που ουσιαστικά δεν είναι τέτοια γιατί

πρόκειται για ψυχικές διαταραχές που δημιουργούνται από τον υλικό και ψυχολογικό εξαναγκασμό, που η υπάρχουσα κοινωνία ασκεί στον καθένα από εμάς.)

Δεδομένου, ότι το πιο μεγάλο τμήμα του πληθυσμού έχει πιο πολλά χρέη παρά κεφάλαια, ποιος χρειάζεται τις φυλακές;

Ξαναγυρνάμε στους δεσμοφύλακες, αυτοί εξασκούν το επάγγελμά τους και είναι πεπεισμένοι πως κάνουν το καθήκον τους. Και οι φρουροί του Τσάρου το ίδιο πεπεισμένοι ήταν. Όπως και αυτοί του Μπατίστα, και της Κίνας των “Μανδαρινών”, όπως ακόμα πιστεύουν αυτοί του Φράνκο και γενικά οι φύλακες όλων των τυράννων που κρατάνε τις τύχες του κόσμου. Έτσι πίστευαν –ίσως– και αυτοί που υπηρετούσαν στα Ναζιστικά στρατόπεδα, ή τουλάχιστον έτσι είπαν στις δίκες της Νυρεμβέργης...

Αυτά τα παραδείγματα είναι ο λόγος για τον οποίο αποτελεί ηθικό καθήκον ενός στρατιώτη η άρνηση εκτέλεσης διαταγής αντίθετης στην ηθική ή που μπορεί να αποτελεί άμεση ή έμμεση αιτία συντέλεσης αδικίας ή συνέχειας αυτής.

Χρόνια τώρα δεν λένε τίποτα άλλο, από το ότι οι νομικοί μας κώδικες είναι παράλογοι, ότι το πνεύμα του συντάγματος καταπατείται συνεχώς, ότι οι φυλακές μας είναι ντροπή για μια χώρα που θέλει να λέγεται πολιτισμένη.

Πόσοι αστυνομικοί έχουν αρνηθεί να κάνουν μια άδικη σύλληψη;

Πόσοι δικαστές έχουν αρνηθεί να επιβάλλουν ποινές για αδικήματα μιας εποχής που έχει παρέλθει;

Πόσοι δεσμοφύλακες έχουν αρνηθεί να εκτελέσουν μια ποινή ολοφάνερα άδικη;

Δεν υπάρχει δικηγόρος ή δικαστής που θα μπορέσει με ειλικρίνεια να παραδεχθεί, ότι η ποινή μου είναι ανάλογη της ζημιάς που προκάλεσα στο κοινωνικό σύνολο.

Υπάρχουν πολλοί σαν και εμένα και ακόμα χειρότερα. Άρα; Άρα λοιπόν, αν εγώ ή οι άλλοι είμαστε ολοφάνερα θύματα της αδικίας, εάν δεν υπάρχει άλλο μέσο παρά μόνο η εξέγερση για να αποτινάξουμε αυτή την αδικία, τότε η βία που χρησιμοποιείται ενάντια σε αυτούς που διαιωνίζουν την αδικία είναι δικαιολογημένη.

Η πάλη κατά της αδικίας, από όπου και αν προέρχεται και ότι μέσο και αν χρησιμοποιεί, είναι πάντα μια δίκαιη πάλη.

Από το πιο χαμηλό εκτελεστικό όργανο, ως αυτούς που δίνουν διαταγές και τους αόρατους μανδρινούς που τις εμπνέονται, δεν υπάρχουν αθώοι.

Είστε όλοι υπεύθυνοι, ξεκινώντας από το πιο μικρό γρανάζι και φτάνοντας μέχρι τον περίπλοκο εγκέφαλο που χειρίζεται τη μηχανή, γι' αυτό το άδικο κοινωνικό σύστημα, ένα σύστημα που είναι παράλογο να πιστεύει κανείς ότι μπορεί να “βελτιωθεί”.

Φίλε, σύντροφε, εσύ που δίνεις τη δύναμη σου στον κοινοβουλευτικό αντιπρόσωπο για τον χειρισμό της κοινωνίας. Εσύ που δίνεις τη δύναμή σου στον συνδικαλιστικό αντιπρόσωπο για να ρυθμίσει τις αποδοχές σου, ξύπνα!

Σταμάτα πια να αναθέτεις σε άλλους να αποφασίζουν για σένα.

Διεδίκησε το δικαίωμα σου, ως ανθρώπου ικανού, να αναγνωρίζεις και να κατακτά τα δικαιώματά του. Τα δικαιώματα σου, φίλε, είναι να είσαι οικονομικά ίσος με κάθε άλλο συνάνθρωπο.

Εάν οι φυσικές ή πνευματικές σου ικανότητες είναι ανώτερες αυτών που σε περιβάλλουν, αυτές σου οι δεξιότητες, αυτά τα δώρα της φύσης, δεν πρέπει να χρησιμοποιηθούν σαν μια πλατφόρμα για να υψωθείς πιο ψηλά από τους λιγότερο χαρισματικούς συντρόφους σου, αλλά πρέπει να χρησιμοποιηθούν σαν ένας συλλογικός θησαυρός, και το γεγονός αυτό θα πρέπει να σου δίνει μεγαλύτερη ικανοποίηση από το τελευταίο μοντέλο τηλεόρασης που ο γείτονας σου δεν μπορεί να αποκτήσει και τόσα άλλα πράγματα, τόσο εξελιγμένα όσο κι άχρηστα, που σου επιτρέπουν –σ’ αυτή την κοινωνία που κάθε ηθική αξία έχει ανατραπεί– να αισθάνεσαι δυνατός, έξυπνος, φθασμένος...

Αμφισβήτησε το παραμύθι, που στρατιές ολόκληρες “φωτισμένων” κοινωνιολόγων και οικονομολόγων προγραμματίζουν για σένα και τα παιδιά σου.

Απέναντι σ’ αυτή την κοινωνία της κατανάλωσης, την “κοινωνία των ανέσεων”, όρθωσε το μοντέλο της νέας κοινωνίας, αυτής της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, που κατακτιέται μόνο με το ξερίζωμα του εγωισμού, ατομικού, οικογενειακού, ή ταξικού. Ξύπνα φίλε και ξυπνώντας γίνε επιτέλους άνθρωπος, άνθρωπος με την πιο ωραία έννοια που μπορεί να εκλάβει αυτή η λέξη.

Ο Γκράσο παύει προσωρινά να ασχολείται με τα δάχτυλά του και μου εκφράζει την ανησυχία του για την οικογένειά του. Μου ζητάει την άδεια

να τηλεφωνήσει στον κουνιάδο του για να καθησυχάσει τους δικούς του.

Δεν βλέπω τον λόγο να μην τον ικανοποιήσω. Με την πρώτη προσπάθεια βρίσκει τον κουνιάδο του στη δουλειά του. Δεν έχει ιδέα για το τι συμβαίνει. Του εξηγεί σύντομα την κατάσταση και του ζητάει να προσέξει τη γυναίκα του και τα παιδιά του.

Η σκέψη μου γυρίζει στη γυναίκα μου, τα παιδιά μου, τον πατέρα μου, τους φίλους. Και μετά σκέφτομαι αυτή, την “Γατούλα”, την γλυκιά πιστή μου γάτα. Ίσως αυτή να είναι χειρότερα από όλους. Είναι πολύ συναισθηματική και αρκεί ένα τίποτα για να πάθει κρίση. Περίεργο πλάσμα: από οχτώ ετών, όταν ξέρει που βρίσκομαι, με περιβάλλει με ενδιαφέρον και τρυφερότητα.

Πριν οχτώ χρόνια, όταν γνωριστήκαμε, έμοιαζε αγριόγατα. Έπειτα, μια μέρα, ήρθε πάνω μου και άρχισε να γουργουρίζει... Από τότε έχουμε να βρεθούμε, αλλά είναι σαν να μην έχουμε χωρίσει ποτέ. Περίεργη σχέση η δική μας...

Όλα αυτά τα χρόνια, μου έχει γράψει πάνω από χίλια γράμματα. Δεν μου ζητάει απολύτως τίποτα, μια καλή κουβέντα που και που, την άδεια να γουργουρίζει για τις παλιές αναμνήσεις. Μικρή, μεγάλη γατούλα, πόσο να έχεις υποφέρει στη ζωή για να δεθείς τόσο πολύ με έναν διαλυμένο σαν και εμένα...

Εάν η βάση “σπρώχνει”, το σύστημα σιγά σιγά αλλάζει και “φωτισμένοι” κοινωνιολόγοι επιφορτισμένοι με τη διατήρηση του συστήματος προγραμματίζουν την κοινωνία του μέλλοντος, την “κοινωνία των ανέσεων” προσέχοντας να μην αλλάξουν οι υπάρχουσες σχέσεις μεταξύ των τάξεων. Μεταρρυθμίσεις, μεταρρυθμίσεις, μεταρρυθμίσεις...

Έτσι, απλά μετατοπίζεται το πρόβλημα, δεν λύνεται. Το πρόβλημα δεν βρίσκεται στην ποσότητα των υλικών αγαθών που ο “εργάτης-πόρνη” μπορεί να αποσπάσει από τα αφεντικά, αλλά σε αυτές τις ίδιες τις λέξεις-έννοιες “αφεντικό” και “μισθωτός”, που πρέπει να εξαφανίσουμε από το λεξιλόγιο της κοινωνίας.

Η έλευση της καινούργιας κοινωνίας μπορεί για πολλούς εμπόρους “δύναμης” και “γνώσης” να αντιπροσωπεύει ένα στιγμιαίο υλικό πωγύρισμα, αλλά θα πρόκειται για ένα αδιαμφισβήτητο ηθικό άλμα.

Καμία αλλαγή προς την κατεύθυνση της εξάλειψης αυτών των δεσμών: Αρνηση, Ολική Αρνηση. Επανάσταση. Διαρκής Επανάσταση.

Εμπρός, κάντε κριτική στους κινέζους...

Δικάστε τους με τα δικά σας παράλογα μέτρα των “κατα-κεφαλήν” αυτοκινήτων, τηλεοράσεων, πλυντηρίων. Η Κίνα πριν τον ερχομό της νέας εποχής, ήταν κάτι το αχαρκτήριστο. Ξαναδιαβάστε τους τίτλους της εποχής... μωρά νεκρά από την ανέχεια που τα μάζευαν οι σκουπιδιά-ρηδες από τους δρόμους, άνθρωποι “πράγματα” πάνω στους οποίους το αφεντικό είχε δικαίωμα ζωής και θανάτου.

Σήμερα στην Κίνα δεν πεθαίνει κανείς πια από την πείνα και ο άνθρωπος κατακτά μια καινούργια “ανθρώπινη αξιοπρέπεια” που δεν υπάρχει πουθενά αλλού στον κόσμο, συμπεριλαμβανομένης της Σοβιετικής Ένωσης. Τηλεοράσεις, αυτοκίνητα...

Εμπρός, γελάστε με την μονότονη μπλε στολή του κινεζικού λαού. Σίγουρα, τα ρούχα των “μανδαρίνων” ήταν πιο λουσάτα...

Πείτε μου όμως, σε τι χρησιμεύει μια φορεσιά; Για να μας προστατεύει από την κακοκαιρία ή για να αποτελεί ένδειξη της οικονομικής μας δύναμης;

Σε τι χρησιμεύει ένα αυτοκίνητο; Για να μετακινούμαστε ή για να δείχνουμε στον γείτονα ότι εμείς έχοντας ένα πιο όμορφο αυτοκίνητο είμαστε πιο έξυπνοι, πιο ισχυροί;

Τα αντικείμενα έχουν μια καθορισμένη λειτουργία και αυτή δεν αλλάζει, άσχετα, αν αυτά είναι ατομικής ή συλλογικής ιδιοκτησίας. Στη Δύση τα αντικείμενα έχουν χάσει την αρχική τους λειτουργία και έχουν μετατραπεί σε σύμβολα ισχύος. Γι’ αυτό καθένας από μας καθορισμένος από τον “τρόπο λειτουργίας” αυτής της καταναλωτικής κοινωνίας, νιώθει την ανάγκη να έχει το τελευταίο μοντέλο τηλεόρασης, το πλυντήριο τελευταίας τεχνολογίας, το αυτοκίνητο μεγαλύτερου κυβισμού.

Και αυτό, όχι μόνο για να βλέπει τηλεοπτικά προγράμματα, για να πλένει, για να μετακινείται ή να ταξιδεύει, αλλά για να επιδεικνύει την αγοραστική του δύναμη που σε αυτήν την κοινωνία καθορίζει το κοινωνικό μας βάρος.

Ποιον νοιάζει το γεγονός, ότι μόνο το ένα πέμπτο του παγκόσμιου πληθυσμού συμμετέχει στη “γιορτή” πίνοντας το αίμα των υπόλοιπων τεσσάρων πέμπτων; Για τους αποκλεισμένους, που δεν προσαρμόζονται θα υπάρχει πάντα ένας αστυνόμος να τους συλλάβει, μια φυλακή να τους περιθωριοποιήσει ή ένα κοινό μήνυμα για να τους θάψει...

Εμπρός, γελάστε με τις μπλε στολές των Κινέζων, με τον “κατά-κεφαλήν” αριθμό καταναλωτικών αγαθών τους, τον τραγικά χαμηλό.

Μεταξύ όμως αυτών και εμάς, υπάρχει μια βασική διαφορά: εμείς πρέπει κάθε μέρα να εκπορνευόμαστε, αυτοί προχωράνε σε ένα δρόμο που θα τους κάνει ελεύθερους ανθρώπους αποκτώντας μια αξιοπρέπεια που οι δικοί μας “μεγάλοι άγιοι” χαρακτηρίζουν ακόμα ουτοπική.

Χτυπάει το τηλέφωνο. Ο επιθεωρητής μου λέει, πως ο υπουργός ανεπίσημα, αποδέχτηκε τα αιτήματά μου. Τώρα περιμένει την επίσημη επιβεβαίωση για να κάνει αυτά που τους ζήτησα. Με καλεί ξανά, να παραιτηθώ του σχεδίου μου λέγοντας μου πως δεν έχει συμβεί τίποτα το ανεπανόρθωτο. Στην άρνηση μου, προσφέρει τον εαυτό του για όμηρο στην θέση των δυο φρουρών. Μένω έκπληκτος και δεν το κρύβω. Του λέω πως η προσφορά του είναι δίχως άλλο καλή κίνηση.

Σκέφτομαι γρήγορα. Τι να κρύβεται από κάτω; Ίσως είναι όλα τμήμα ενός προκαθορισμένου σχεδίου... Στον κατάλληλο χώρο και χρόνο, εν αγνοία μου, θα μπορούσε να επιτρέψει την συμβολή των ειδικών δυνάμεων: μια βλάβη στη μηχανή σ’ ένα προκαθορισμένο σημείο...

Όχι, προτιμώ τους δυο ομήρους μου που αξίζουν σαφώς λιγότερο στο “χρηματιστήριο” που καθορίζει την αξία της ανθρώπινης ζωής σ’ αυτήν την κολασμένη κοινωνία, που δεν γνωρίζουν όμως –όπως και εγώ– τι προετοιμάζουν εκεί έξω και έτσι δεν μπορούν να χρησιμεύσουν για το στήσιμο κάποιας παγίδας. Αρνούμαι. Επιμένει λέγοντας πως παρά την ηλικία του και τον διαβήτη είναι ακόμα καλός οδηγός. Αρνούμαι ξανά ευγενικά. Κατόπιν πιο πολύ ειρωνικά παρά σοβαρά, του λέω πως είμαι διατεθειμένος ν’ ανταλλάξω τους ομήρους μου με τον αρχιεπισαγγελέα του Τορίνο.

16:45 – Σκέφτομαι την πρόταση του επιθεωρητή και προσπαθώ να καταλάβω τι κρύβει. Ίσως ήθελαν να επιχειρήσουν κάποια δυναμική είσοδο και ο επιθεωρητής, για να προλάβει τυχόν κριτικές, προτίμησε να προσφερθεί ο ίδιος παρά να κατηγορηθεί πως έθεσε σε κίνδυνο τους δυο δεσμοφύλακες...

Γίνομαι πιο προσεχτικός. Τι να κάνουν άραγε εκεί έξω;

“...16:40 – Ένας επίλεκτος ελεύθερος σκοπευτής φθάνει στη φυλακή κρατώντας ένα “Γουίντσεστερ 250” εφοδιασμένο με διόπτρα σκόπευσης, ένα όπλο που μπορεί να σκοτώσει ακόμα και από απόσταση 150 μέτρων”

(Εφημερίδα Λα Στάμπα. 24 Ιουλίου 1973. Ρ. Λούλι)

Απόλυτη ησυχία. Σε λίγο συμπληρώνονται οχτώ ώρες, από τη στιγμή που σήμερα το πρωί με συνόδευσαν στο Πρωτόκολλο. Καταριέμαι τη στιγμή που πυροβόλησα τον Τζανκουίντα. Εάν δεν τον είχα πυροβολήσει, ίσως η κατάσταση να μην είχε μπλέξει έτσι και αυτή την στιγμή να ήμουν έξω, πολύ μακριά...

Τζανκουίντα, γιατί δεν μίλησες; Σου ξεκαθάρισα ότι θα σε πυροβολούσα. Εάν δεν το είχα κάνει, ότι άλλο και να έλεγα δεν θα είχε καμιά βαρύτητα. Ο Πιτσιρίλο μου υπενθυμίζει να επιμείνω για τον καφέ στο επόμενο τηλεφώνημα. Λέει πως, αφού όπως συμφωνήσαμε, θα οδηγήσει αυτός το αμάξι και δεδομένου ότι δεν ξέρει πόσο θα διαρκέσει, ένα θερμός με καφέ θα του έκανε καλό...

Και εγώ θα έπινα ευχαρίστως ένα καφέ, καμιά ωρίτσα μετά από το “πειραματόζωο” μου.

17:00 – Πλησιάζω σ’ ένα παράθυρο και χωρίς να εκτεθώ, παρατηρώ τη μεγάλη εσωτερική αυλή. Οι σύντροφοι μου είναι εκεί: άλλος στριφογυρίζει, άλλος συζητάει, δυο άλλοι παίζουν με τις μπάλες... Είναι εύκολο να φανταστώ τα λόγια τους, τις σκέψεις τους: “Ποιος θα το ’λεγε ποτέ, ο Φαντατσίνι, αυτό το τόσο ήρεμο αγόρι, με τόσο καλή ανατροφή. Βέβαια, αν το καλοσκεφτείς, ήταν λίγο περίεργος, σιωπηλός...”

Ναι, ευγενικός με όλους αλλά δεν είχε πολλές φιλίες. Πάντα στο κελί του να διαβάζει ή να γράφει. Τον τελευταίο καιρό έπαιζε συχνά μπάλα, ίσως για να είναι σε φόρμα...”

Ο ήχος του τηλεφώνου με βγάζει από τις φαντασιώσεις μου. Είναι ο παπάς, ο Δον Φελίτσε. Περίεργο, πώς άργησε τόσο να τηλεφωνήσει; Ξεκινάει τον προβλεπόμενο διάλογο για να με κάνει να παραιτηθώ. Δεν μπορώ να τον αφήσω να συνεχίσει, γιατί αλλιώς με τη διαλεκτική του δεν πρόκειται να με αφήσει να μιλήσω.

Τον διακόπτω. Ζητάω συγγνώμη για τους λίγο άγαρμπους τρόπους μου, αλλά προσπαθώ να τον κάνω να καταλάβει πως δεν μπορεί να κάνει τίποτα για μένα. Είμαι μόνος. Τελείως μόνος. Είμαι ο μοναδικός υπεύθυνος για αυτόν τον πανικό, και απομένει μόνο να μπορέσω να βγω έξω. Επιμένει, λέει πως θα ανέβει να μου κάνει παρέα.

Του κόβω αμέσως τον αέρα: Εάν ακούσω την πόρτα της εισόδου να ανοίγει δεν θα διστάσω να πυροβολήσω. Δεν μπορώ να ξέρω ποιος θα μπει μέσα. Μπορεί να είναι αυτός, ο Δον Φελίτσε, μπορεί να είναι η

αστυνομία, μπορεί να είναι όλοι μαζί... Εάν ενδιαφέρεται για την ακεραιότητα των ομήρων και τη δικιά του, ας μην κάνει καμιά βλακεία. Ο παραμικρός θόρυβος στην εξώπορτα και θ' αρχίσω να πυροβολώ.

Του λέω να μου δώσει τον επιθεωρητή και τον αποχαιρετώ.

Δεν είναι ένας αντιπαθητικός παπάς, συχνά νιώθει άσχημα για τη διπλωματία του, για το γεγονός πως πατάει σε δυο βάρκες... Φυσικά, δεν μου έδινε τις πολιτικές εφημερίδες που μου έστελναν οι φίλοι... Ένας παπάς τελοσπάντων...

Ο επιθεωρητής στο τηλέφωνο. Αποφασίζω να πιέσω λίγο χρονικά για να δω τις αντιδράσεις τους. Ζητάω επίσημες απαντήσεις και όχι ανεπίσημες. Λέω πως αρχίζω να εκνευρίζομαι. Του λέω πως εάν προσπαθούν να κερδίσουν χρόνο, ώστε να κουραστώ και να με αιφνιδιάσουν καλύτερα να προσέχουν, γιατί το μόνο που θα πάρουν είναι τρία ζεστά πτώματα...

Μου ζητάει να ηρεμήσω και μου λέει πως κανείς δεν θέλει να με αιφνιδιάσει. Η ζωή των ομήρων είναι η μεγαλύτερη έγνοια τους. Στο μεταξύ, λέει, θα προσπαθήσει να βρει το ποσό που ζήτησα.

Κλείνω το τηλέφωνο και σκέφτομαι τις αντιδράσεις του, τον τόνο της φωνής του. Μου φάνηκε ειλικρινής. Λέω στους ομήρους πως, εάν όλα πάνε καλά, θα μπορούν να συγχαρούν τον καινούργιο υπουργό που μάλλον προσπαθεί να αποφύγει να ξεκινήσει την θητεία του με μια σειρά άσχημων κριτικών στην περίπτωση που θα αποφασίσει μια δυναμική εισβολή.

Ο Γκράσο δεν πείθεται. Ξάφνου βρίσκομαι να τον ρωτάω τις πολιτικές του πεποιθήσεις. Φασίστας μήπως, όπως και τόσοι άλλοι συνάδελφοι του; Σ' αυτή την περίπτωση έχει δίκιο να αγχώνεται: Οι φασίστες σε μια ανάλογη κατάσταση δεν θα έδιναν καμιά σημασία για τη ζωή των ομήρων. Προκειμένου να επαναφέρουν τη διασαλευμένη τάξη και ασφάλεια, το αίμα ποτέ δεν είναι αρκετό...

Η ηρεμία μου με εκπλήσσει. Εδώ και αρκετή ώρα, νιώθοντας πραγματική ηδονή, πετάω τα αποτισίγαρά μου στο "χαλί" του διευθυντή. Παιδαριώδες, θα πείτε, μετά όμως από πέντε χρόνια καταπίεσης...

18:00 – Σιγή. Σκέφτομαι να στείλω ένα τελεσίγραφο για να δω εάν η απάντηση αυτή του υπουργού δεν είναι παρά μια δικαιολογία, για να με κρατάνε ήσυχο μέχρι την κατάλληλη στιγμή.

Προσπαθώ να τηλεφωνώ το λιγότερο δυνατόν, τουλάχιστον έτσι φθείρονται όλοι...

Τι να κάνουν άραγε εκεί έξω;

“...Στις 18:00 ο αναπληρωτής γενικός Εισαγγελέας του Τορίνο, Οττάβιο Μπενεντίκτι, παρέδωσε στον επικεφαλής του σώματος των καρμπινιέρων του Κούνεο, Εμανουέλε Τουτομπένε, μια γραπτή διαταγή με την οποία τον εξουσιοδοτούσε “να λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα για να πάψει η διάπραξη του προφανούς εγκλήματος επιστώντας την προσοχή στην ακεραιότητα των ομήρων, ενώ τέλος, η προαναφερθείσα διαταγή επιτρέπει την είσοδο στην αυλή της φυλακής για την εκτέλεση του σχεδίου.”

Αυτό ανταποκρινόταν στην απόφασή τους να εκτελέσουν τον ληστή.

Λέει ο επικεφαλής Τουτομπένε: Τα άρθρα 52, 53 και 54 του ποινικού κώδικα όσον αφορά τη νόμιμη άμυνα, την κατάσταση ανάγκης και τη νόμιμη σπλοχρησία είναι ξεκάθαρα: λένε πως επιτρέπεται να επέμβεις κατ’ αυτόν τον τρόπο όταν υποχρεούσαι από την ανάγκη να καταπνίξεις μια βίαιη συμπεριφορά ή να αντιμετωπίσεις αντίσταση κατά της αρχής.”

(Εφημερίδα Λα Στάμπα. 25 Ιουλίου 1973. Ρ. Λούλι)

Μεγάλοι περίοδοι σιωπής που διακόπτονται μόνο από ένα συρτάρι που ανοίγει και ξανακλείνει. Εάν ήταν χειμώνας, θα είχε ήδη σκοτεινιάσει, θα είχα ότι ζήτησα, θα μπορούσα να σπάσω αυτή την εξαντλητική αναμονή και θα έβγαινα επιτέλους έξω να αντιμετωπίσω την τελευταία πράξη αυτής της πρόκλησης. Όχι, καλύτερα που είναι καλοκαίρι. Εάν ήταν χειμώνας, δεν θα μπορούσα να πραγματοποιήσω αυτό που έχω κατά νου. Όσο το σκέφτομαι τόσο μ’ αρέσει το σχέδιο μου...

Χτυπάει το τηλέφωνο. Στο ακουστικό ακούγονται διάφορες φωνές. Τέλος ακούω μια πολύ γνωστή συμπαθητική φωνή που διαμαρτύρεται, μάλλον στην τηλεφωνήτρια, ζητώντας τη γραμμή. Είναι ο δικηγόρος Μάριο Τζούλιο Λεόνε, ο σύντροφος μου σε τόσες χαμένες και νικηφόρες μάχες, ο δικηγόρος που ακολούθησε με πείσμα μια πρωτότυπη και έξυπνη υπερασπιστική γραμμή, χρησιμοποιώντας με υπομονή διεθνείς συνθήκες, άγνωστες ίσως στην Ιταλία. Σωρός αιτήσεων, προσφυγών, αλληλογραφίας με δικηγόρους και εισαγγελίες σε ολόκληρη την Ιταλία.

Νίκες και ήττες... Αρκετές υποθέσεις βρίσκονταν σε προχωρημένη κατάσταση εκδίκησης όταν του ανατέθηκαν. Κάποια αρχική επιτυχία και μετά η παράδοση μπροστά στον αντιδραστικό φασιστικό κώδικα, ψωμοτύρι για έναν δικαστή της Αссίζης Ντ' Απέλο, έναν δικαστή της παλιάς σχολής, νοσταλγό των παλιών μεγαλείων...

Ο φίλος Λεόνε είναι πολύ συγκινημένος, η φωνή του σχεδόν κλαίει. Τον βλέπω σαν να βρίσκεται μπροστά μου, η φωνή του μου μεταδίδει πεντακάθαρα τα συναισθήματά του. Μου δίνει συνετές συμβουλές, κι όταν αρνούμαι να τις δεχτώ, μου ζητάει να ελευθερωθώ από την εικόνα που μου έχουν φορτώσει στην πλάτη, να πετάξω την ετικέτα “Πριμούλης” και “Ευγενικός ληστής”, να είμαι μόνο ο εαυτός μου, να κινηθώ με βάση το συμφέρον μου που είναι να μην μπω σε μια διαδικασία που δεν έχει δυνατότητα εξόδου.

Του απαντώ πως η γραφική φιγούρα πέθανε σήμερα το πρωί όταν, για πρώτη φορά πυροβόλησε ανθρώπινα όντα. Τώρα δεν είναι παρά ένας άνθρωπος απελπιστικά μόνος. Θα συνεχίσω μέχρι τέλους. Τον ευχαριστώ για όλα όσα έκανε για μένα. Του θυμίζω εκείνη την ημέρα στην Μπολόνια, που ήρθε να με βγάλει από το πειθαρχείο όπου “νοσηλευόμουν” με το στομάχι γεμάτο καρφιά που είχα φάει το προηγούμενο βράδυ για να τραβήξω την προσοχή πάνω στο ανεξήγητο δικαστικό μου λυντσάρισμα.

Του εμπιστεύομαι την οικογένεια μου, για την περίπτωση που αυτή η ιστορία θα έχει τραγικό τέλος. Σε κάθε περίπτωση, όπως και να τελειώσει, θέλω να ξέρει πως, πέρα από έναν άξιο και σοβαρό δικηγόρο, τον θεωρούσα πάντα και συνεχίζω να τον θεωρώ, έναν καλό φίλο. Έχει συγκινηθεί. Πρέπει να κλείσω. Του αναθέτω να πληροφορήσει τον πατέρα μου για ότι συμβαίνει, προσπαθώντας να καταφέρει το “γέρο” να μην τηλεφωνήσει.

Πριν κλείσουμε, ο δικηγόρος μου λέει πως θα ξαναπάρει.

Είμαι ταραγμένος, αλλά και ανακουφισμένος. Νιώθω λιγότερο μόνος, αν και γνωρίζω πως είμαι απελπιστικά μόνος.

Με τη βοήθεια του τηλεφωνικού καταλόγου προσπαθώ να επικοινωνήσω με ανταποκριτές εθνικών εφημερίδων. Δεν τα καταφέρνω και είναι λογικό γιατί όλοι οι ανταποκριτές που βρίσκονται στο Κούνεο, έχουν σίγουρα στρατοπεδεύσει έξω από τις φυλακές.

Τελικά καταφέρνω να “ψαρέψω” τον ανταποκριτή της “Γκατζέτα ντελ Πόπολο”.

18:14 – Χτυπάει το τηλέφωνο στα γραφεία σύνταξης της “Γκατζέτα ντελ Πόπολο” στο Κούνεο. Μια φωνή ήρεμη, σίγουρη, ρωτάει: ‘ – Παρακαλώ, ποιος είναι στο ακουστικό; ’ Απαντώ: ‘ – Είμαι ο Φράνκο Κολιντά ’.

Ο συνομιλητής συστήνεται: ‘Είμαι ο κρατούμενος των φυλακών του Φοσάνο που κρατάει δυο δεσμοφύλακες ομήρους. Σας ζητώ να παρακολουθήσετε με προσοχή όσα έχω να σας πω. Από το ραδιόφωνο άκουσα μια λανθασμένη εξιστόρηση όσων συνέβησαν σήμερα. Παρακαλώ κρατείστε σημειώσεις ’.

Να πω ότι μου κόπηκε η ανάσα είναι πολύ λίγο. Όλα τα περίμενα εκτός από το να με πάρει τηλέφωνο ο Όρστ Φαντατσίνι, ο πρωταγωνιστής της δραματικής ιστορίας της “Αγίας Κατερίνας” του Φοσάνο για να μου γνωστοποιήσει με ακρίβεια τι είχε κάνει, να ζητήσει να του αφήσουν τον δρόμο ανοιχτό για τη νυχτερινή φυγή του και να εξηγήσει τη “στάση ζωής” του. Βάζω μπρος το μαγνητόφωνο και η συζήτηση αρχίζει.

Σας τη μεταφέρω με απόλυτη ακρίβεια, με τις παύσεις και τις διακοπές της. Ο Όρστ Φαντατσίνι ήταν σε τέτοιο βαθμό ακριβής. που, για να στηρίξει τα λεγόμενά του, “πέρασε” το τηλέφωνο σε έναν από τους ομήρους του, τον επιλοχία Γκράσο, ο οποίος μου φάνηκε ήρεμος και σε καλή κατάσταση. Καθόλη τη διάρκεια της συζήτησης, ο ληστής εξακολούθησε να επιδεικνύει σιγουριά, αυτοέλεγχο και απόλυτη αποφασιστικότητα.

ΦΑΝΤΑΤΣΙΝΙ: Δεν πρόκειται για εξέγερση, αλλά για προσπάθεια απόδρασης. Έφτασα στο φυλάκιο πύλης, με το πιστόλι απείλησα τους αστυνομικούς που ήταν παρόντες, οι οποίοι και αντέδρασαν. Αρνήθηκαν να μου ανοίξουν την πόρτα, ένας μου επιτέθηκε και εγώ πυροβόλησα. Μετά πυροβόλησα και τον άλλο.

ΚΟΛΙΝΤΑ: Μισό λεπτό, μόνο εσείς πυροβολήσατε;

ΦΑΝΤΑΤΣΙΝΙ: Ναι, μόνο εγώ πυροβόλησα. Κατόπιν άλλαξα κατεύθυνση και πήρα δυο άτομα ως ομήρους, οι οποίοι βρίσκονται αυτή την στιγμή μπροστά μου. Έτσι έγιναν τα πράγματα.

ΚΟΛΙΝΤΑ: Και τώρα τι συμβαίνει;

ΦΑΝΤΑΤΣΙΝΙ: Εγώ τηλεφώνησα στην εφημερίδα σας, όχι γιατί σας έχω καμιά ιδιαίτερη συμπάθεια, αλλά γιατί είστε ο μόνος με τον οποίο μπόρεσα να επικοινωνήσω.

ΚΟΛΙΝΤΑ: Καλώς, συνέχισε.

ΦΑΝΤΑΤΣΙΝΙ: Η κατάσταση έχει ως εξής. Ο Εισαγγελέας με διαβε-

ΚΟΛΙΝΤΑ: Μ' ακούτε, έχει ήδη βραδιάσει, τι σκοπεύετε να κάνετε τώρα; Θα φύγετε αμέσως;

ΦΑΝΤΑΤΣΙΝΙ: Περιμένω να μου τηλεφωνήσουν για να μου πουν εάν δέχτηκε τα αιτήματά μου ο υπουργός δικαιοσύνης. Περιμένω την επίσημη έγκριση, μετά τα πράγματα θα πάρουν τον δρόμο τους. Θα ήθελα να προσθέσω και κάτι άλλο, το λέω σε σας που είστε δημοσιογράφος. Πιστεύω πως εδώ έξω από τις φυλακές βρίσκονται διάφοροι συνάδελφοί σας. Είναι πλέον κάποιες ώρες που διαρκεί αυτή η ιστορία. Λέω λοιπόν στους δημοσιογράφους να μην με ενοχλήσουν. Δεν θα ήθελα να με ακολουθήσουν όταν βγω. Εσείς καταλαβαίνετε πώς έχει η κατάσταση;

ΚΟΛΙΝΤΑ: Καταλαβαίνω, συνεχίστε.

ΦΑΝΤΑΤΣΙΝΙ: Ξέρω πως είναι δύσκολο να τα ζητάω όλα αυτά από τους δημοσιογράφους γιατί αυτή είναι η δουλειά τους. Μα παρακαλώ πολύ να μην με εκνευρίσουν. Εάν θέλετε σας δίνω έναν από τους ομήρους για να σας πείσει πως αυτό το τηλεφώνημα δεν είναι μια φάρσα.

ΚΟΛΙΝΤΑ: Σύμφωνοι.

Σ' αυτό το σημείο μια μικρή παύση. Από το ακουστικό ακούγεται ένας ελαφρύς θόρυβος, κατόπιν μια διαφορετική φωνή ρωτάει:

– Παρακαλώ, με ποιον μιλάω;

– Είμαι ο Κολιντά, της Γκατζέτα ντελ Πόπολο.

– Και εγώ είμαι ο επιλοχίας Γκράσο, αστυνομικός των φυλακών του Φοσάνο, είμαι ένας από τους ομήρους. Αυτός που σας τηλεφώνησε είναι ο Φαντατσίνι, είναι όλα αλήθεια.

– Είναι αλήθεια δηλαδή;

– Ακριβώς. Παρακαλέστε τους συναδέλφους σας να κάνουν ότι είπε ο Φαντατσίνι.

Το τηλέφωνο γυρνάει στα χέρια του κρατούμενου που προσθέτει:

– Θέλω να προσθέσω και κάτι ακόμα. Εσείς θα σκέφτεστε τώρα, πως μπόρεσα να κάνω κάτι τέτοιο. Ήλπιζα να βγω καθαρός, χωρίς πυροβολισμούς. Βρήκα αντίσταση και κατέληξε έτσι. Δεύτερο στοιχείο: Βρίσκομαι σ' αυτή την κατάσταση, βρίσκομαι στη φυλακή για μια σειρά ληστειών σε τράπεζες, που έκανα μόνος, πάντα χωρίς αιματοχυσίες, σε τέτοιο βαθμό που οι δημοσιογράφοι εκείνη την εποχή διασκεδάζαν αποκαλώντας με “Ο Ευγενικός Ληστής”, “Ο Μοναχικός Ληστής”. Αυτά το 1967 και το 1968.

Μετά με συλλάβανε. Βρίσκομαι στη φυλακή εδώ και πέντε χρόνια, από

τα οποία τα τέσσερα στο εξωτερικό, και γύρισα πρόσφατα στην Ιταλία. Έχω μια καταδίκη 22 ετών στη πλάτη και περιμένω ακόμα να δικαστώ για άλλες πέντε ληστείες. Θεωρώ πως αυτή η καταδίκη είναι άδικη, δυσανάλογη με τις πράξεις μου, γιατί ισοδυναμεί με ισόβια, χωρίς ποτέ να έχω τραυματίσει ή σκοτώσει κάποιον. Εγώ, λοιπόν, με τη σημερινή μου κίνηση, την οποία και θα ήθελα να είχα αποφύγει ή να κάνω διαφορετικά, μ' αυτή μου την κίνηση, λοιπόν, αρνούμαι την καταδίκη, αρνούμαι τους ποινικούς κώδικες και προσπαθώ με όλες μου τις δυνάμεις να ανακτήσω την Ελευθερία που μου αρνήθηκαν. Καταλάβετε;

ΚΟΛΙΝΤΑ: Κατάλαβα.

ΦΑΝΤΑΤΣΙΝΙ: Αυτά. Δεν μπορώ να μιλήσω άλλο. Πρέπει να χειριστώ την κατάσταση. Γεια σας.

(Εφημερίδα Λα γκατζέτα ντελ πόπολο. 24 Ιουλίου 1973. Φράνκο Κολιντά)

Το γεγονός ότι μίλησα με μια εφημερίδα είναι καλό, είναι θετικό για μένα, γιατί τώρα οι δημοσιογράφοι έχουν και τη δική μου εκδοχή για τις διαπραγματεύσεις που έγιναν αυτές τις ώρες. Τώρα, εάν η κατάσταση εκτραχυνθεί, αυτό το τηλεφώνημα μπορεί να φανεί χρήσιμο στον αποκαλούμενο ελεύθερο τύπο, για να αποκατασταθεί η αλήθεια. Με τον Κολιντά ήμουν ξεκάθαρος: Εάν η δικαιοσύνη και η αστυνομία ενδιαφέρονται πραγματικά για την σωματική ακεραιότητα των ομήρων θα πρέπει να κινηθούν με ελαφρότητα πεταλούδας και όχι με το συνηθισμένο βήμα του ελέφαντα... Όταν οι όμηροι αφεθούν ελεύθεροι (αλλά και τώρα) η μόνη ζωή που θα βρίσκεται σε κίνδυνο θα είναι η δική μου ακόμα και αν, μόνο εγώ, γνωρίζω αυτή τη λεπτομέρεια.

Σε λίγες ώρες θα γραφτεί ο επίλογος... Αισθάνομαι αρκετά ήρεμος και σίγουρος, αλλά ήδη αρκετές φορές στο παρελθόν, το ένστικτό μου δεν με βοήθησε καθόλου.

Ο Πιτσιρίλο παρατηρεί με επιμονή το “Μάουζερ” μου. Του αρέσει; Για να περάσει η ώρα του εξηγώ (από απόσταση) τα τεχνικά χαρακτηριστικά του συστήματος εμπλοκής και απεμπλοκής της ασφάλειας, ενός μικρού μηχανισμού που όμως φανερώνει την ουσιαστική διαφορά ποιότητας που έχουν τα γερμανικά από τα ιταλικά όπλα. Έχω βάλει την ασφάλεια. Προσποιούμαι πως είμαι χαλαρός για να δω την αντίδραση του νεαρού αστυνομικού. Εάν επιχειρήσει κάτι, θα μου είναι εύκολο να διατηρήσω τον έλεγχο της κατάστασης. Ο Πιτσιρίλο παραμένει ήρεμος

και αυτό με ικανοποιεί, αλλά όπως και να 'χει αυτό δεν είναι ένα καθοριστικό “τεστ” που να με κάνει να χαλαρώσω την προσοχή μου και συνεχίζω να λαμβάνω τα συνήθη μέτρα γι’ αυτόν και τον Γκράσο.

Το τηλέφωνο. Αυτή τη φορά είναι ο Βικάρι, ο διευθυντής των φυλακών. Βρισκόταν σε διακοπές και αναγκάστηκε να τις διακόψει ξαφνικά. Μου λέει πως μόλις έφτασε, δεν γνωρίζει τίποτα και θα ήθελε να μάθει τι ακριβώς συνέβη. Δεν γνωρίζει τίποτα... Φαίνεται ξεκάθαρα η πρόθεση του να κερδίσει χρόνο, να με κρατήσει στο ακουστικό όσο το δυνατόν περισσότερο. Γιατί; Μου λέει πως αυτός προσπάθησε να κάνει το Φοσάνο μια φυλακή αλλιώτικη από τις άλλες. Με πραγματική θλίψη στη φωνή του μου λέει πως αυτό που συνέβη σήμερα δεν είχε ποτέ συμβεί σε καμιά φυλακή και όμως έγινε εδώ, στο Φοσάνο...

Ποιος ξέρει γιατί, αυτή του η παρατήρηση, μου φέρνει στο νου την εικόνα ενός μωρού ξαφνιασμένου και στενοχωρημένου που, χωρίς να το γνωρίζω, του ποδοπάτησα το αγαπημένο για χρόνια παιχνίδι του...

Αφού ξέσπασε για την καταστροφή του αγαπημένου του παιχνιδιού, ξεκίνησε και αυτός την προσπάθειά του να με μεταπείσει. Λέει... λέει... λέει... Κατά βάθος, κατανοούν απόλυτα την ματαιότητα αυτών των συζητήσεων.

Ποια παγίδα κρύβεται πίσω από αυτήν την, όχι και τόσο έξυπνη, στρατηγική; Διακόπτω το διευθυντή και του ζητώ να μου δώσει τον επιθεωρητή με τον οποίο ξεκίνησα να διαπραγματεύομαι.

Στον επιθεωρητή λέω, χωρίς πολλές περιστροφές, πως η υπομονή μου έχει φτάσει στα όρια της.

Δίνω ένα τηλεσίγραφο για τις 20:00. Μέχρι εκείνη την ώρα θέλω να έχω “επίσημη” διαβεβαίωση, ότι όλα μου τα αιτήματα έχουν γίνει δεκτά, ότι θα ικανοποιηθώ πλήρως, ότι δεν θα κάνουν τίποτα, απολύτως τίποτα, για να με εμποδίσουν.

Μου μεταφέρει τη δυσκολία που αντιμετωπίζει να βρει το ποσό που ζητήσα, δεδομένου ότι οι τράπεζες είναι κλειστές αυτή την ώρα. Καθώς και το ότι το αυτοκίνητο που ζητήσα δεν είναι εύκολο να βρεθείί...

Είναι ολοφάνερο πως λέει ψέματα. Επαναλαμβάνω το “τελεσίγραφο” μου, λέγοντας πως αν μέχρι τις 20:00 δεν είναι όλα εντάξει, αυτή η ιστορία θα έχει τραγικό τέλος. Κάτι ετοιμάζουν εκεί έξω, αλλά τι;

“...Ενώ μέσα στο κτίριο των φυλακών ο Φαντασίνοι βρίσκονταν οχη-

ρωμένος στο γραφείο του διευθυντή, συνεχίζοντας να διαπραγματεύεται τους όρους απόδρασης του, έξω από αυτές, επίλεκτα σώματα караμπινιέρων δούλευαν επί ώρες στήνοντας μια σειρά από ενέδρες ενάντια στον κατάδικο...”

(Εφημερίδα Ιλ Τζόρνο 24 Ιουλίου 1973 Φ.Αμπιάτι και Φ.Πιερίνι)

Σίγουρα θα συζητάνε πυρετωδώς. “Γεράκια” και “Περιστερία” θα ανταγωνίζονται να επιβάλουν τις απόψεις τους. Ποιος θα υπερισχύσει;

Να πήρανε στα σοβαρά το “τελεσίγραφο” μου; Ίσως έκανα λάθος να τους ξεγελάσω... Ίσως στηρίχθηκα υπερβολικά στη μπλόφα μου...

Είναι 19:30. Ο Γκράσο και ο Πιτσιρίλο είναι φανερά προβληματισμένοι. Φοβούνται κάποια λάθος κίνηση και πως όλα μπορούν να συμβούν στο μισάωρο που απομένει. Κανείς δεν μιλάει. Ο ήχος του τηλεφώνου σπάει την ένταση. Είναι ο Βικάρι. Λέει... λέει... λέει...

Μου λέει να ηρεμήσω. Υπάρχουν πολλά προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπίσουμε, δεν είναι όλα τόσο εύκολα όσο, ίσως, νομίζω. Μου λέει πως εγώ, από τη θέση που βρίσκομαι, δεν μπορώ να κατανοήσω πλήρως την κατάσταση. Υπάρχουν χιλιάδες άνθρωποι εκεί έξω, γυναίκες, παιδιά...

Ακόμα και όλη η καλή θέληση των δυνάμεων της τάξης δεν μπορεί να εκμηδενίσει τελείως τον κίνδυνο μιας τραγωδίας από κάποιον απρόβλεπτο παράγοντα. Εάν κάποιος, έξω, με δική του πρωτοβουλία προσπαθήσει να με σταματήσει, τι θα γίνει; Πρέπει να παραμείνω ήρεμος και να έχω υπομονή, λέει ο Βικάρι, δεν είναι ανάγκη να πιέζω τα πράγματα.

Κανείς δεν θα προσπαθήσει να με εμποδίσει, όσο βρίσκομαι μέσα στη φυλακή. Στη φυλακή αυτός έχει τον πρώτο λόγο –λέει– εξάλλου παίζεται η ζωή μου, εξίσου σημαντική με εκείνη των ομήρων και κάθε άλλου ανθρώπινου όντος.

Ο Βικάρι προσφέρεται ως όμηρος. Μου λέει πως οι δυο δεσμοφύλακες, κάτω από την πίεση αυτής της δραματικής ημέρας, δεν είναι σε θέση να έρθουν μαζί μου και πως είναι αδιανόητο να οδηγήσουν. Θα οδηγήσει αυτός... Εάν προτιμώ θα οδηγήσει ο επιθεωρητής... Θα έρθουν και οι δυο... Λέει... λέει... λέει...

“...Η αναμονή είναι εξαντλητική, ειδήσεις και ψέματα διαρκώς εναλ-

λάσσουνται. Σε κάποια συγκεκριμένη στιγμή φαίνεται πως ο Φαντατσίνι έθεσε ένα τελεσίγραφο, θέλει ένα αυτοκίνητο για να αποδράσει άμεσα. Οι караμπινιέροι ακόμα απομακρύνουν το πλήθος, αλλά οι πόρτες της φυλακής παραμένουν κλειστές.

Γύρω στις 20:00 κάποιος επιβεβαίωσε πως οι δυνάμεις της τάξεως ετοιμάζονται για δυναμική αντίδραση.”

(Εφημερίδα Λα Γκατζέτα ντελ πόπολο. 24 Ιουλίου 1973. Μπρούνο Μαρόλα)

Λέει... λέει... λέει... μου επαναλαμβάνει ότι αυτός, ο Βικάρι, είναι υπεύθυνος για το εσωτερικό της φυλακής, κανείς δεν μπορεί να αναλάβει πρωτοβουλίες χωρίς την έγκριση του. Μου δίνει τον λόγο του πως δεν θα υπάρξει προσπάθεια εισβολής στο εσωτερικό του κτιρίου. Μιλάει... μιλάει...

Τέλος, διακόπτω αυτό το χείμαρρο λέξεων. Του λέω να μου δώσει τον επιθεωρητή, πράγμα που κάνει αμέσως.

Αμέσως ο επιθεωρητής μου λέει πως τα λεφτά βρέθηκαν. Βρήκαν και το αυτοκίνητο, το οποίο αυτή τη στιγμή βρίσκεται σε ένα συνεργείο όπου το ελέγχουν, έτσι ώστε να βεβαιωθούν ότι δεν θα παρουσιάσει κάποια βλάβη.

Του λέω, ειρωνικά, πως κατανοώ ότι χρειάζεται κάποιος χρόνος για να φυτέψουν τους “κοριούς” τους έτσι ώστε να με παρακολουθούν με μεγαλύτερη ευκολία.

Μου απαντά πως κάτι τέτοιο δεν ισχύει και πως μάλλον διαβάζω πολλά αστυνομικά βιβλία...

Δεν επιμένω, ούτως ή άλλως είμαι σίγουρος πως θα υπάρχει “Μπίπερ” και σε αυτό βασίζω τις περισσότερες πιθανότητες που έχω να διαφύγω απ’ αυτόν το χαμό.

Μου ζητάει λεπτομέρειες, που να αφήσουν το αυτοκίνητο, που να τοποθετήσουν τα λεφτά, κτλ. Του απαντώ πως τα λεφτά πρέπει να βρίσκονται στο μπροστινό μέρος, δίπλα στη θέση του οδηγού. Όσον αφορά το αυτοκίνητο και τα υπόλοιπα, θα τους τα γνωστοποιήσω λίγο πριν κατέβω. Του λέω πως η θετική έκβαση της επιχείρησης εξαρτάται από την αστυνομία. Όταν θα βγω δεν θέλω να υπάρχει κανένας. Κανείς δεν πρέπει να ακολουθήσει το αυτοκίνητο, ούτε οι δημοσιογράφοι, δεδομένου ότι μπορεί να είναι αστυνόμοι με πολιτικά.

Είναι βασικό να καταλάβουν, ότι η κατάσταση, όταν θα βγω έξω,

θα είναι πολύ κρίσιμη. Όσο βρίσκομαι στο γραφείο του διευθυντή, το τηλέφωνο μπορεί να χρησιμεύσει για να λυθούν παρεξηγήσεις, για διαπραγματεύσεις κτλ. Όταν εγώ και οι όμηροι θα είμαστε έξω, δεν θα υπάρχει πια τηλέφωνο και αρκεί μια παρεξήγηση, ένα τίποτα, για να καταλήξει σε τραγωδία.

Είναι ανάγκη να το καταλάβει αυτό η αστυνομία και να κινηθεί ανάλογα, δηλαδή με τη μέγιστη δυνατή σύνεση και σωφροσύνη. Ακόμα δεν ξέρω ποιους δρόμους θα ακολουθήσουμε, πόσες ώρες θα χρησιμοποιήσω το αυτοκίνητο. Θα εξαρτηθεί από τις περιστάσεις. Μπορεί να κάνουμε χίλια χιλιόμετρα, μπορεί και εκατό. Μπορεί να αφήσω ελεύθερους τους ομήρους μετά από μία ώρα, μπορεί και μετά από δέκα ώρες ή και ακόμα πιο πολύ. Η αστυνομία, σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να επέμβει πριν απελευθερώσω τους ομήρους. Το ξέρω ότι θα παρακολουθούμαι, αλλά η αστυνομία θα πρέπει να είναι πολύ διακριτική αλλιώς δεν θα τους αφήσω ελεύθερους. Μετά από αυτό, όπως είπα πριν σε έναν δημοσιογράφο, το παιχνίδι θα είναι μεταξύ εμένα και των αστυνομικών και είναι ολοφάνερο πως, με τα μέσα που διαθέτουν, όλα τα πλεονεκτήματα είναι με το μέρος τους και θα ήταν ανόητο να θέσουν σε κίνδυνο τη ζωή των δυο ομήρων με μια ανώριμη συμπεριφορά.

Με διαβεβαιώνει πως θα ικανοποιηθούν τα αιτήματά μου. Του λέω να μου ξανατηλεφωνήσει όταν θα είναι έτοιμο το αυτοκίνητο για να του δώσω τις τελευταίες οδηγίες.

Ο τόνος της φωνής του μου φάνηκε ειλικρινής. Πιστεύω πως θα βγω από αυτή την καταραμένη τρύπα.

Μετά όλα εξαρτώνται από εμένα, τα αντανακλαστικά μου, το ρυθμό μου, και τον οδηγό-όμηρο μου.

20:00 – Είναι ακόμα μέρα. Ισχύει ακόμα η κανονική ώρα που σου σπάει τα νεύρα μεγαλώνοντας τις ημέρες. Θα βγω γύρω στις εννιά και μισή, άρα έχω ακόμα μιάμιση ώρα παθητικής αναμονής. Δίχως άλλο αυτή είναι η πιο μεγάλη μέρα της ζωής μου και όχι μόνο της δικής μου.

Χτυπάει το τηλέφωνο. Είναι ξανά ο δικηγόρος Λεόνε. Είναι πολύ ταραγμένος.

Μου λέει πως ο πατέρας μου ενημερώθηκε για την κατάσταση. Ήταν ένα δυνατό χτύπημα, αλλά η γέρικη βελανιδιά αντέδρασε με το γνωστό της κουράγιο και δύναμη. Τον ενημερώνω για τις τελευταίες

εξελίξεις και αυτός μου δίνει μερικές συμβουλές, στη φωνή του όμως υπάρχει μόνο θλίψη γιατί καταλαβαίνει πως όλα είναι άσκοπα. Τι μπορεί να κάνει για μένα; Του απαντώ πως μπορεί να επικοινωνήσει με την ασφάλεια και να τους ξαναπει όλα όσα έχω ήδη πει στον επιθεωρητή και σε όλους τους άλλους: η ζωή των ομήρων εξαρτάται αποκλειστικά από την συμπεριφορά της αστυνομίας.

Μήπως πρέπει να 'ρθει στο Φοσάνο; Όχι, η παρουσία του θα ήταν μόνο ένα εμπόδιο, όπως κάθε φιλικού προσώπου. Με βάζει να του υποσχεθώ ότι πριν κατέβω θα του τηλεφωνήσω και μου αφήνει κάποια τηλεφωνα για να τον βρω σίγουρα. Ενώ αντιγράφω τα τηλεφωνα, για να τον καθησυχάσω λίγο, αστειεύομαι λέγοντάς του ότι με φέρνει σε δύσκολη θέση, δεδομένου ότι με το ένα χέρι πρέπει να γράφω τα νούμερα, με το άλλο να κρατάω το πιστόλι και με το άλλο το ακουστικό, αλλά εγώ δεν διαθέτω τρία χέρια...

Ο δικηγόρος έχει καλά λόγια για τους ομήρους: “Φαντατσίνι, εσύ έχεις κάνει την επιλογή σου. Αυτοί όχι. Αυτοί οι δυο φτωχούληδες είναι τελείως αθώοι.”

Του απαντάω πως δεν έχω πρόθεση να τους κάνω κακό και πως όλα θα εξαρτηθούν από τη συμπεριφορά της αστυνομίας. Ακόμα και μαζί του είμαι υποχρεωμένος να μπλοφάρω: στο κάτω κάτω σίγουρα παρακολουθούν το τηλεφώνημα. Του δίνω τον Γκράσο για να σιγουρευτεί για την καλή τους κατάσταση. Αφού τον άφησα να ανταλλάξει μερικές κουβέντες με τον επιλοχία, ξαναπαίρνω το ακουστικό για να τον αποχαιρετήσω. Τον αφήνω λέγοντάς του ότι δεν είναι αλήθεια πως σ' αυτό το γραφείο υπάρχουν δυο κακόμοιροι. Υπάρχουν τρεις και ο τρίτος είναι ο πιο μόνος από όλους, απελπισμένος, παλεύοντας με νύχια και με δόντια για να αποκτήσει μια ελευθερία που αλλιώς θα την αρνηθεί για πάντα.

Αυτή η τελευταία μου φράση τον χτύπησε άσχημα.

Κανένας άλλος, εκτός του δικηγόρου Λεόνε, που με ακολούθησε σε δίκες στην μισή Ιταλία, δεν είναι σε θέση να καταλάβει τα δικαστικά τερατουργήματα που βρίσκονται πίσω από αυτή τη θεαματική μου κίνηση, αυτή την απελπισμένη πράξη...

“...Όσον αφορά τους τηλεφωνικούς διαλόγους καθώς και την προσωπικότητα του ληστή, ο δικηγόρος Λεόνε είπε: ‘Βρέθηκα πολύ κοντά στον Φαντατσίνι στο χειρότερο χρόνο της ζωής του.’”

Κατά τη διάρκεια των έξι δικών έζησα το σκαμπανέβασμα των ψευδαισθήσεων και των απογοητεύσεων που έκρυβε κάτω από την προσποιητή αδιαφορία του. Παλέψαμε μαζί ενάντια στην τρομερή μηχανή της δικονομίας για να μπορέσουμε να ενώσουμε κάτω από μια δίκαιη δίκη όλες τις ληστείες που έγιναν στην Ιταλία.

Μέχρι χτες, και μετά από τόσες ήττες, αυτή η μάχη συνεχιζόταν ακόμα σε εφτά μάλιστα δικαστήρια της Ασίζης. Προσπάθησα να τον πείσω ότι αυτή του η πράξη είναι αυτοκτονία, του επανέλαβα την αντίθεσή μου στη βία, καθώς επίσης και ότι αυτοί οι δυο όμηροι είναι τα πιο αθώα θύματα. Με διαβεβαίωσε ότι θα έκανε ότι μπορούσε για να μην πάθουν κακό. Μου έδωσε δυο φορές τον επιλοχία στο τηλέφωνο και μου ζήτησε μάλιστα να τον καθησυχάσω και εγώ για τις προθέσεις του.

Μου επανέλαβε ότι η δική του αποφασιστικότητα, η απελπισμένη και –παραδόξως– ορθολογιστική, ήταν αυτή του ανθρώπου που βρίσκεται σε αδιέξοδο.

Μου ζήτησε να προσέχω την οικογένειά του.

Όπως το συνηθίζει με ευχαρίστησε για το ενδιαφέρον.

Έδειχνε ο συνηθισμένος Όρστ, επιφανειακά ήρεμος και σχεδόν αδιάφορος. Κάτω όμως από αυτή τη ψυχρότητα κρυβόταν όλη η αγωνία ενός ανθρώπου που τρέμει μην καταδικαστεί ισόβια, χωρίς ποτέ να έχει σκοτώσει, χωρίς ποτέ να έχει χρησιμοποιήσει βία.”

(Εφημερίδα Ιλ ρέστο ντελ Καρλίνο. 25 Ιουλίου 1973)

Το τηλέφωνο έχει κλείσει μα, στα αυτιά μου ηχεί ακόμα η φωνή του δικηγόρου Λεόνε με το έκπληκτο, πικραμένο, αδύναμο ύφος.

Αντίο δικηγόρε Λεόνε. Δεν θα ξαναειδωθούμε, όπως και να πάνε τα πράγματα: στο τέλος αυτής της περιπέτειας θα είμαι ή ζωντανός ή νεκρός.

Περίεργη η ζωή σου Όρστ: Ποιος είσαι; Πού πας; Τι ψάχνεις;

Και 'συ ακόμα, όπως όλα τα ανθρώπινα όντα έχεις το ναρκισσισμό σου: Να διαβάξεις για σένα στις εφημερίδες, να ακούς το όνομά σου στο ραδιόφωνο, είναι λίγο σαν να κοιτιέσαι στον καθρέφτη...

Ίσως είσαι και λίγο μαζοχιστής, αυτό το λίγο που χρειάζεται για να ισορροπείς τα κόμπλεξ ενοχής σου. Σου λείπει όμως το σαδιστικό στοιχείο και εδώ ξεφεύγεις από τον κανόνα...

Αυτή τη στιγμή πιστεύουν πως είσαι σκληρός και ίσως να το πιστεύεις και εσύ.

Αναλύοντας τα πράγματα αντικειμενικά δεν είσαι. Ίσως έχεις κουράγιο, σκληρός όμως δεν είσαι. Αυτοί δεν ξέρουν ότι θα αρκούσε να μπει μέσα η μαμά του Γκράσο και η γιαγιά του Πιτσιρίλο για να καταρρεύσεις τελείως... Όχι να παραδοθείς, όχι. Είσαι πολύ περήφανος.

Θα εγκατέλειπες όμως τους ομήρους και θα έκανες τον Δον Κιχώτη: ένας εναντίον όλων. Μόνο που ο γενναίος Δον Κιχώτης ήταν ένας αληθινός ιδεαλιστής: Αυτός έβλεπε περίεργα πλάσματα να κρύβονται μέσα σε κανονικά πράγματα, το πίστευε όμως και αυτό τον έσωζε. Εσύ αντιθέτως, αινιγματικό Όρστ, έχεις αφομοιώσει ποιος ξέρει πως, δόσεις ορθολογισμού οι οποίες αποσταθεροποιούν την ικανότητά σου να “βλέπεις” και να “καταλαβαίνεις” τα πράγματα, τα αντικείμενα, τη ζωή.

Βλέπεις Όρστ, σε μια συγκεκριμένη στιγμή της ζωής μας όλο χάνουμε την ηθική μας αγνότητα, την αθωότητά μας. Κάποιοι ούτε καν το αντιλαμβάνονται. Κάποιοι το καταλαβαίνουν αλλά το δέχονται. Άλλοι πάλι, το βρίσκουν ευχάριστο και το εκμεταλλεύονται. Τέλος, υπάρχουν και αυτοί, όπως εσύ, οι κολασμένοι, που περνάνε το υπόλοιπο της ζωής τους κυνηγώντας τη, χωρίς ποτέ να τη βρίσκουν.

Ίσως σήμερα τελειώσει η απελπισμένη σου αναζήτηση...

Πόσες φορές στη ζωή σου σκέφτηκες να τελειώνεις; Πολλές... Από μικρός ακόμα, στη Γερμανία, είχες στα μάτια σου τον τρόπο από τους τερατώδεις βομβαρδισμούς. Τι μπορεί να σκεφτεί ένα παιδί όταν μεγαλώνει μέσα σ' ένα κλίμα παράλογης, ακατανόητης βίας; Ίσως η μεγάλη σου ευγένεια δεν είναι παρά ένας ασυνείδητος τρόπος να αντιμετωπίσεις τις ακρότητες της γερμανικής σου εφηβείας...

Ήσουν έξι χρονών όταν οι δικοί σου σ' έφεραν στην Ιταλία και δεν μίλαγες ούτε λέξη Ιταλικά. Για όλους ήσουν ο “μικρός Γερμανός”, θυμάσαι; Και για χρόνια σου είχαν φορτώσει το βάρος για ευθύνες που δεν ήταν δικές σου. Παλιές ιστορίες, Όρστ, παλιές ιστορίες...

Δεν υπήρξες ποτέ εγωιστής και συχνά ο αλτρουισμός σου, σου δημιουργούσε προβλήματα.

Θυμάσαι πριν από είκοσι χρόνια; Ήσουν στα δεκατέσσερα, είχες ένα καινούργιο ρολόι στο χέρι και ήταν καλοκαίρι. Στη Μπολόνια κυλάει ο Ρήνος και ήταν πολύ όμορφα να κολυμπάς εκεί το καλοκαίρι.

Είχες αφήσει το καινούργιο ρολόι μαζί με τα ρούχα σου, δίπλα σε ένα θάμνο, με το ποτάμι και τον ήλιο να αποτελεί την καλύτερη αποζημίωση για μια βδομάδα δουλειάς.

Ξαφνικά, ένα παιδί μικρότερο από σένα παλεύει με τα νερά. Φωνάζει, δεν ξέρει κολύμπι και βρίσκεται σε ένα σημείο που τα νερά είναι πολύ βαθιά.

Εσύ, ήδη μικρός Δον Κιχώτης, τον αρπάζεις και κινδυνεύεις να πνιγείς μαζί με τον άγνωστο, γιατί δεν είσαι ακόμα πολύ έμπειρος. Το παιδί γαντζώνεται πάνω σου, σε ξεσκίζει, σου τραβάει τα μαλλιά σαν να μην ήταν φιλικά χέρια... όταν γυρίζεις να ντυθείς, συνειδητοποιείς ότι κάποιος επωφελήθηκε της κατάστασης για να σου κλέψει το καινούργιο ρολόι. Γυρίζεις σπίτι γεμάτος γρατζουνιές και χωρίς το θησαυρό σου. Μαλώνεις. Μαλώνεις. Μαλώνεις.

Για τρεις μέρες αρνιόσουν να μιλήσεις στον πατέρα σου, μετά όλα ξανάγιναν κανονικά. Όλα; Άκου Όρστ, εγώ πιστεύω πως εκείνο το πρωινό όπως και πολλά άλλα στο μέλλον, κάτι έσπασε μέσα σου και αυτό το μυστηριώδες “κάτι” παραμένει ακόμα σπασμένο.

Εκείνη την εποχή δούλευες σ’ ένα εργοστάσιο μοτοσικλετών. Είχες παρατήσει τις σπουδές σου πάνω από ένα χρόνο και μετά από διάφορες δουλειές σαν κλητήρας, προσλήφθηκες “μόνιμος” ως μαθητευόμενος σ’ εκείνο το εργοστάσιο. Ήσουν δεκατεσσάρων χρονών. Ήταν ωραία να δουλεύεις στο εργοστάσιο. Ήταν ένα μικρό εργοστάσιο και γνωρίζονταν όλοι, είχαν τα ίδια προβλήματα, υπήρχε ένας κοινός αγώνας.

Δυο χρόνια σχετικά ήρεμης ζωής, με τα όνειρα και τις απογοητεύσεις που έχουν όλα τα παιδιά στην ηλικία σου. Είχες μοτοσικλέτα, ήσουν ο πιο δυνατός στη γειτονιά σου, αλλά, στους κανονικούς αγώνες, ερχόντουσαν και οι πρωταθλητές μιας άλλης συνοικίας ή μιας άλλης πόλης και συχνά σε κέρδιζαν...

Το εργοστάσιο έκλεισε και εσύ ήσουν δεκάξι χρονών. Βρήκες δουλειά σαν μαθητευόμενος υπάλληλος στη διεύθυνση ενός από τους μεγαλύτερους αποστολείς εμπορευμάτων της Ιταλίας.

Ήταν ένας καινούργιος κόσμος, διαφορετικός. Και σου φαινόταν σαν να είχες αποκτήσει, ποιος ξέρει τι... Είναι διαφορετικό να δουλεύεις με φόρμα και διαφορετικό με γραβάτα και πουκάμισο...

Μετά από κάνα δυο δοκιμαστικούς μήνες, η διευθύντρια σου είπε να προετοιμάσεις μια αίτηση πρόσληψης, χειρόγραφη, για τον ‘Μεγάλο Πατέρα’. Έγραψες ένα αξιοπρεπές γράμμα, το διάβασες στον πατέρα σου και του άρεσε.

Δεν άρεσε αντιθέτως στη διευθύντρια που σου είπε να την ξαναγρά-

ψεις: χρειαζόντουσαν περισσότερα ‘σεις και σας’, χρειαζόνταν περισσότερη ταπεινότητα, περισσότερη δουλοπρέπεια...

Ξανάγραψες το γράμμα. Σε προσέλαβαν κανονικά, αλλά και σε σένα και στο γέρο αναρχικό το πρωινό εκείνο έμεινε μια άσκημη γεύση στο στόμα.

Παρακολουθούσες βραδινά σχολεία, έμαθες στενογραφία, δακτυλογράφηση, ήθελες να γίνεις λογιστής. Η δουλειά σου τελείωνε στις 19:00 και μισή ώρα μετά ξεκίναγε το βραδινό σχολείο. Από συνήθεια οι άλλοι υπάλληλοι έμεναν λίγο πιο πολύ, έτσι “δωρεάν” για να τα ‘χουν καλά με τα αφεντικά. Ένα απόγευμα, ενώ ήταν 19:00 και ετοιμαζόσουν να φύγεις, σε κάλεσε η διευθύντρια για να σου πει πως το γραφείο “δεν είναι εργοστάσιο ή συνεργείο”, όπου όταν τελειώνει το ωράριο τα παρατάς όλα και φεύγεις. Στο γραφείο πρέπει να τελειώσεις πρώτα την εργασία που έκανες και να καθαρίσεις το γραφείο σου. Ναι, το γραφείο μου είναι τακτοποιημένο, πρέπει όμως να το τακτοποιώ “μετά” όχι “πριν”... Και εκείνη τη μέρα μάλλον, μέσα σου...

Όπως το επεισόδιο με το γράμμα, έτσι και αυτό, το είπες στον πατέρα σου και του γερο-αναρχικού του ξέφυγε καμπόσες φορές η φράση “πρόβατα εξημερωμένα...”. Μετά όμως σου είπε να κάνεις υπομονή.

Πώς; Ο Γέρο Λέοντας που πολέμαγε για είκοσι χρόνια τους φασίστες σ’ ολόκληρη την Ευρώπη, που για τα πιστεύω του υπέφερε τόσα χωρίς ποτέ να παραδοθεί, να θέλει το γιο του πρόβατο;

Κλείστηκες στον εαυτό σου, σταμάτησες να πηγαίνεις στο βραδινό σχολείο, ήθελες να φύγεις, να ξεφύγεις... Να πας πού; Πού να ξεφύγεις; Δεν έχει σημασία, αρκεί να φύγεις από δω, μακριά από δω...

Έκανε κρύο και έβρεχε εκείνο το πρωινό στη Γένοβα και συ με τον φίλο της “φυγής” τηλεφωνήσατε λέγοντας πως μετανιώσατε, και πως γυρνάγατε...

Ναι, η Αφρική που ονειρευόσασταν από παιδιά, ήταν λίγο μακριά και ήταν δύσκολο να την φτάσεις... Και εκείνη την ημέρα, ήσουν δεκαεφτά χρονών, κάτι έσπασε μέσα σου.

Ξανάπιασες τη δουλειά σου στο γραφείο, ήξερες όμως πως δεν θα κράταγε πολύ. Ένα χρόνο μετά την εγκατέλειψες και άρχισες να πορεύεσαι ένα δρόμο τελείως άσκοπο. Πόσες φορές κατέβηκες στην κόλαση εκείνη την περίοδο; Πολλές, και συχνά βρήκες πανέμορφους αγγέλους εκεί κάτω...

Παντρεύτηκες 18 χρονών. Δούλευες λίγο απο 'δώ, λίγο απο 'κεί... Μαθητευόμενος μηχανικός, υπάλληλος, μπάρμαν, διανομές σε πιτσαρία. Πάντα μαθητευόμενος: όλοι εκμεταλλεύονταν την ηλικία σου και συ είχες γυναίκα και παιδί. Και η κάθοδος στην κόλαση συνεχιζόταν...

Κάθε πρωί, ξυπνώντας δίπλα στη νεαρή γυναίκα σου, υποσχόσουν στον εαυτό σου πως τα πράγματα θα άλλαζαν, θα προσαρμοζόσουν, θα γινόσουν και εσύ ένας ακόμα ευτυχισμένος σκλάβος.

Δεν τα κατάφερες ποτέ. Ήρθε το 1960, ήρθαν τα πέντε χρόνια φυλακής. Γιατί όμως ταλαιπωρείς τον εαυτό σου γυρνώντας στο παρελθόν; Σήμερα, νεαρό γεροντοπαλίκαραο 34 χρονών, είσαι εσύ που ξερνάς ειδήσεις από τα τηλέτυπα μακρινών εκδοτικών οίκων. Το κυνήγι άρχισε και άγνωστοι λύκοι θα σε σερβίρουν με όλες τις σάλτσες πάνω σε φυλαράκια δυο δεκάρων.

Μα τι σημασία έχει; Κανείς δεν θα μπορούσε να σου δώσει όσα για πάντα έχεις χάσει...

Είσαι πολυλογάς, μιλάς πολύ για τον εαυτό σου. Μην προσπαθείς να αποκτήσεις λαθραία χαρίσματα και ελαττώματα που δεν έχεις. Προσπάθησε να είσαι μόνο ο εαυτός σου και να παραμείνεις αυτός μέχρι τέλους, πράγμα που από μόνο του είναι αρκετά δύσκολο.

Όρστ, τελείωσες τον εγκεφαλικό αυνανισμό σου; Σταμάτησες να νιώθεις οίκτο για τον εαυτό σου; Ξύπνα λοιπόν και προσπάθησε να ξεμπερδεύεις μ' αυτό το κουβάρι: πρέπει να βγεις απ' αυτή την καταραμένη φυλακή.

Οχτώ και μισή... Πάνε έντεκα ώρες που είμαστε ταμπουρωμένοι σ' αυτό το γραφείο. Τα μάτια των δυο "συντρόφων" μου κοκκίνισαν από την κούραση και την ένταση.

Μια φράση του δελτίου ειδήσεων του ραδιοφώνου μ' εκνευρίζει:

"Δικαστικοί και αρχές εμμένουν στις προσπάθειες τους να τον πείσουν να παραιτηθεί της παράλογης και αδύνατης απόπειρας απόδρασής του."

Παίρνω τηλέφωνο τον επιθεωρητή και ζητάω τη γνώμη του για τα όσα ειπώθηκαν στο ραδιόφωνο. Μου απαντάει πως δεν είναι υπεύθυνος για τις απόψεις των δημοσιογράφων της Ρ.Α.Ι και έχει δίκιο. Το αυτοκίνητο έρχεται από λεπτό σε λεπτό, γι' αυτό αν θέλω, να τους πω τις τελευταίες οδηγίες...

Του λέω πως το αυτοκίνητο πρέπει να το αφήσουν στην αυλή, ακρι-

βώς μπροστά στις σκάλες που οδηγούν στα γραφεία που βρισκόμαστε.

Η μηχανή και τα φώτα πρέπει να είναι αναμμένα. Το μπροστινό μέρος του αυτοκινήτου πρέπει να κοιτάει την εξώπορτα η οποία πρέπει να είναι ανοικτή, όπως και οι πόρτες του αυτοκινήτου.

Η αυλή να 'ναι εντελώς άδεια. Μπροστά από την φυλακή να μην υπάρχει ψυχή, η αστυνομία, δηλαδή, πρέπει να φροντίσει να εκκενώσει το χώρο μεταξύ της φυλακής και των παρακείμενων δρόμων. Όση ώρα μιλάω, ο επιθεωρητής κρατάει σημειώσεις. Αφού τελείωσα μου λέει πως θα με ξαναπάρει σε λίγο. Σκεφτόμουν πώς να οργανώσω τις τελευταίες μου κινήσεις, όταν χτύπησε το τηλέφωνο. Είναι ο διευθυντής. Ακούραστος ξαναρχίζει την προσπάθειά του, να με πείσει να μην εκπληρώσω το σχέδιο μου.

Λέει... λέει... λέει... Ο Γκράσο μου ζητάει την άδεια να πει δυο κουβέντες στο διευθυντή. Του δίνω το ακουστικό. Ο επιλοχίας συγχάιρει τον προϊστάμενό του για το γεγονός ότι προσφέρθηκε να έρθει αυτός όμηρος στη θέση τους.

Σε κάθε περίπτωση, τόσο αυτός, όσο και ο Πιτσιρίλο δεν επρόκειτο να δεχτούν αυτή τη γενναϊόδωρη χειρονομία... Ζητάει να φροντίσουν τα παιδιά του, τη γυναίκα του... Ναι, και αυτός και ο Πιτσιρίλο είναι καλά... Όχι, δεν τους πείραξε κανείς...

Έξω, τα χελιδόνια έχουν ήδη ξεκινήσει τις τρελές απογευματινές σβούρες τους. Δεν τα βλέπω, ακούω όμως τα τιτιβίσματά τους και τα φαντάζομαι στα ριποκίνδυνα στριφογυρίσματά τους: να χαϊδεύουν τις σκεπές, να στριφογυρίζουν γύρω απ' το παλιό εγκαταλελειμμένο καμπαριό, να χάνονται πίσω από έναν τοίχο για να εμφανιστούν ξανά κάπου αλλού...

Κάθε απόγευμα το ίδιο ακούραστο παιχνίδι, σαν να θέλουν να δείξουν την ανεξάντλητη χαρά τού να ζεις ή ίσως για να χαρούν τα τελευταία λεπτά του ήλιου, σχεδόν σαν να 'ταν η κάθε μέρα η τελευταία...

Τώρα το τηλέφωνο χτυπάει συνεχώς. Ο επιθεωρητής δεν φαίνεται να θέλει να με παγιδέψει. Ναι, το αυτοκίνητο είναι εντάξει, δεν μπορούν όμως ακόμα να το φέρουν μέσα: πρέπει να απομακρύνουν πρώτα τους περίεργους, τους δημοσιογράφους, έτσι ώστε να μην μπορεί κανείς να δει το χρώμα, την πινακίδα. Αυτό για να αποφύγουμε ανεπιθύμητες παρακολουθήσεις. Σε μια στιγμή ο επιθεωρητής με ξαφνιάζει ζητώντας μου κάτι πολύ παράξενο: όταν θα κατέβω, θα βρίσκεται δίπλα στο αυ-

τοκίνητο, θέλει να μου σφίξει το χέρι προτού φύγω. Δεν έχω ξανακούσει πιο παράλογο πράγμα...

Του απαντάω πως όταν κατεβούμε η αυλή πρέπει να είναι εντελώς άδεια, αλλιώς όλες αυτές οι ώρες διαπραγματεύσεων δεν έχουν καμία αξία. Του λέω, πως δεν τον γνωρίζω και γι' αυτό μπορεί να θεωρήσω πως ο άνθρωπος δίπλα στο αυτοκίνητο είναι αστυνόμος με πολιτικά, που προσπαθεί να με αιφνιδιάσει...

Πέραν αυτού, ακόμα και αν τον γνώριζα θα ήταν το ίδιο. Δεν θέλω κανέναν στην αυλή και πολύ περισσότερο δίπλα στο αυτοκίνητο. Όχι μόνο η αυλή αλλά και οι σκάλες και όλα τα άλλα πρέπει να είναι άδεια από κόσμο.

Με την πρώτη ύποπτη κίνηση, με τον παραμικρό ύποπτο θόρυβο, πυροβολώ τους ομήρους. Επιμένει για λίγο και μετά υπαναχωρεί. Νάτος πάλι ο διευθυντής με τις τελευταίες του προσπάθειες...

Αρχίζει να πέφτει το σκοτάδι. Απόλυτη σιωπή. Ξαφνικά ακούω από μακριά να γαβγίζει ένας σκύλος. Παίρνω τηλέφωνο και ζητώ εξηγήσεις για τον σκύλο στην αυλή. Μου απαντούν πως δεν υπάρχουν σκυλιά στην αυλή...

Σκοτεινιάζει ακόμα πιο πολύ. Σε λιγάκι οι τελευταίοι περίεργοι και οι δημοσιογράφοι θα έχουν απομακρυνθεί. Όταν το αυτοκίνητο θα έχει τοποθετηθεί στο σημείο και με τον τρόπο που ζήτησα, ο επιθεωρητής θα μου τηλεφωνήσει και μετά θα φύγει και αυτός. Τότε θα κατέβω και εγώ...

Λέω στους δυο φρουρούς να σηκωθούν.

Δίνω στον Πιτσιρίλο τον σπάγκο που χρησιμοποιήσαμε για να ανεβάσουμε το καλάθι με τα τρόφιμα και του λέω να δέσει τα χέρια του επιλοχία πίσω από την πλάτη. Υπακούει. Ελέγχο τον κόμπο, όλα καλά. Τους λέω να ξανακάτσουν και περιμένω το τελικό τηλεφώνημα. Η αίθουσα βρίσκεται τώρα πια στο σκοτάδι, αλλά δεν ανάβω τα φώτα. Ο διάδρομος είναι φωτισμένος και λίγο αδύναμο φως μπαίνει στο δωμάτιό μας. Αυτό φτάνει.

Χτυπάει το τηλέφωνο. Ήρθε η ώρα... Όχι, είναι πάλι ο διευθυντής που επιχειρεί για τελευταία φορά να με πείσει να μην προχωρήσω. Είναι ανώφελο. Τον ρωτάω, εάν η αστυνομία απομάκρυνε το πλήθος. Μου απαντά πως σχεδόν τελείωσε, είναι πλέον ζήτημα λεπτών. Μου λέει πως κατέκτησα μια απόλυτη νίκη σε όλα τα μέτωπα. Δεν έχει ξαναγίνει...

Μου έρχεται στο μυαλό η υπόσχεση που έδωσα στο δικηγόρο. Καλώ και ξανακαλώ, αλλά η γραμμή είναι συνέχεια κατειλημμένη... προσπαθώ και στα τρία τηλέφωνα που μου άφησε, αλλά το αποτέλεσμα είναι πάντα το ίδιο: κατειλημένο.

Περίεργο... Μετά από καμιά δεκαριά προσπάθειες σταματάω. Περιμένω το τηλέφωνο που θα μου δώσει το πράσινο φως. Τι να με περιμένει εκεί έξω;

“...Μετά σκοτείνιασε και άλλο, τα φώτα άναψαν και οι δρόμοι γύρω από τις φυλακές άδειασαν από τον κόσμο.”

– Πώς θα τελειώσει; Ρώτησα έναν νεαρό δόκιμο καραμπινιέρο με πολιτικά, ο οποίος φορούσε μια κίτρινη μπλούζα και είχε κρεμασμένο στη ζώνη ένα πιστόλι όπως αυτά των “Κάουμποις”

– Πρέπει να τελειώσει τραγικά, μου είπε, με ένα μισό χαμόγελο. Μας υποχρέωσαν να κρυφτούμε πίσω από τις πόρτες, μερικοί από μας ανέβηκαν μέχρι και στη σοφίτα ενός σπιτιού που βρίσκεται μπροστά στις φυλακές και ο τελευταίος όροφος είναι ακατοίκητος. Ημασταν όλοι ανυπόμονοι να δούμε την εκτέλεση του φυγά, γιατί αυτό μας φαινόταν σίγουρο: δεν υπήρχε περίπτωση να μην τον σκότωναν.”

(Εφημερίδα Ιλ Τζόρνο. 25 Ιουλίου 1973 Φ. Πιερίνι)

Ο επιλοχίας Γκράσο φοβάται πολύ. Τον καθησυχάζω. Τους λέω πως απ’ την πλευρά μου δεν έχουν να φοβηθούν απολύτως τίποτα. Σε περίπτωση που προσπαθήσουν να με εμποδίσουν, θα τους πυροβολήσω χωρίς δεύτερη σκέψη, εάν όμως δεν μου δημιουργήσουν πρόβλημα δεν θα τους πειράξω καθόλου. Αυτό αν δεν προσπαθήσουν να με εμποδίσουν.

Ο ειλικρινής τόνος της φωνής μου τους καθησυχάζει λίγο.

Μου εγγυώνται ότι δεν θα κάνουν απολύτως τίποτα για να με εμποδίσουν.

Η σιωπή είναι πραγματικά απόλυτη. Τα χελιδόνια δεν ακούγονται πια.

Οι άλλοι φυλακισμένοι, ίσως, να βρίσκονται κρεμασμένοι στα παράθυρα τους περιμένοντας τον επίλογο αυτής, της τόσο μεγάλης, ημέρας.

“Ολοκληρωτική νίκη...” Η φράση αυτή του διευθυντή μου ξανάρχεται στο μυαλό.

Ποιανού είναι η νίκη; Των γερακιών; Των περιστεριών;

“Και ιδού το σχέδιο που βρίσκεται σε εξέλιξη από τους επικεφαλείς των караμπινιέρων, Στρατηγό Μικέλε Βέντολα, Συνταγματάρχη Μπρούνο Παγκάνι της λεγεώνας της Αλεξάνδρειας και του ανώτερου αξιωματούχου Τουτομπένε.

Οι δρόμοι γύρω από τις φυλακές εκκενώθηκαν και το πλήθος απομακρύνθηκε από τις δυνάμεις ασφαλείας.

Δεκαπέντε επίλεκτοι ελεύθεροι σκοπευτές των караμπινιέρων πήραν θέσεις σχεδόν παντού: στην αυλή της φυλακής, απέναντι από την κύρια είσοδο, πίσω από τη φυλακή δίπλα στη δεύτερη έξοδο, στον σταθμό του αυτοκινητόδρομου Τορίνο-Σαβόνα. Έχουν κινητοποιηθεί δυο ελικόπτερα, πέντε αυτοκίνητα με πολιτικές πινακίδες και караμπινιέρους με πολιτικά και τρία αστυνομικά σκυλιά της σχολής κυνόφιλων του Πραλόμπο. Παραχωρήθηκε από μια εταιρεία ενοικίασης αυτοκινήτων μια Αλφα 2000 σκούρου χρώματος με αριθμό CU 171124 στην οποία έχει τοποθετηθεί ηλεκτρονικός μηχανισμός που αναφέρει στους караμπινιέρους την ακριβή θέση του αυτοκινήτου.

Πέντε από τους σκοπευτές έχουν τοποθετηθεί στην αυλή που βλέπει στην κύρια έξοδο των φυλακών: ο αντισυνταγματάρχης Ρομάνο Μαρκίζιο, διοικητής της ομάδας του Τορίνο, ο ανθυπασπιστής Αουρέλιο Καλούτζιο, διοικητής του σταθμού του Μορότζο (Κούνεο), ο επιλοχίας Λουίτζι Ταραντίνο, Ο επιλοχίας Τζιόρτζιο Μούρτζια και ο επιδεκανέας Ρομάνο Μιλιορίνι, όλοι της ερευνητικής ομάδας του Τορίνο.

Η αυλή της φυλακής έχει τετράγωνο σχήμα με πλευρές περίπου είκοσι μέτρων. Αριστερά βρίσκονται το φυλάκιο πύλης και η αποθήκη οπλισμού, δεξιά η καντίνα και μια σειρά από καμάρες απ' όπου ξεκινάνε οι σκάλες που οδηγούν στον πρώτο όροφο.

Ο Φαντασίνι στις 21:55, ζήτησε το αυτοκίνητο να βρίσκεται στο εσωτερικό της αυλής των φυλακών με τις πόρτες ανοιχτές μπροστά στις σκάλες.

Η παγίδα, όμως, ήταν ήδη έτοιμη. Ο ανθυπασπιστής Καλούμπο ήταν κρυμμένος στην αποθήκη οπλισμού έτοιμος να πυροβολήσει από το παράθυρο. Ο αντισυνταγματάρχης Μαρκίζιο και οι άλλοι τρεις ελεύθεροι σκοπευτές ήταν κρυμμένοι στην καντίνα, όπου επίσης βρίσκονταν ο караμπινιέρους Κουίντο Ουρμπάνο μαζί με τρία σκυλιά της αστυνομίας, μεταξύ των οποίων και ο “Δωδέκατος Αλφ”, ένα καταπληκτικό παράδειγμα εκπαίδευσης.”

(Εφημερίδα Κοριέρε ντελα Σέρα. 25 Ιουλίου 1973. Ρικάρντο Μαρκάτο)

Επιτέλους, χτυπάει το τηλέφωνο. Ήρθε η στιγμή! Ο επιθεωρητής μου ανακοινώνει πως όλα είναι έτοιμα. Μπορώ να κατέβω.

Το γειτονικό καμπαναριό πριν μερικά δευτερόλεπτα σταμάτησε τον δέκατο χτύπο του.

Λέω στον Γκράσο και τον Πιτσιρίλο να σηκωθούν. Ο Πιτσιρίλο θα προχωράει μπροστά, μετά ο Γκράσο και τελευταίος εγώ με το πιστόλι στο κεφάλι του επιλοχία.

Η σκανδάλη του όπλου είναι πολύ “βαριά”. Μια λάθος κίνηση λόγω νευρικότητας θα αρκούσε για να πυροβολήσω. Αποφασίζω να βάλω την ασφάλεια.

Το λέω και στους δυο τους λέγοντάς τους συγχρόνως να μην κάνουν καμιά βλακεία. Ο Μηχανισμός του “Μάουζερ” επιτρέπει να βγάζεις την ασφάλεια και συγχρόνως να πυροβολάς. Ο Γκράσο ανακουφίζεται πολύ από αυτή μου την κίνηση.

“Ήρθε η ώρα, πάμε. Μην κάνετε καμιά βλακεία!”

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Περπατάμε στο διάδρομο σε σειρά: Ο Πιτσιρίλο, ο Γκράσο, μετά εγώ με ασπίδα τον επιλοχία. Αν ήθελε ο Πιτσιρίλο θα μπορούσε να την κοπανήσει, αλλά θα άφηνε πίσω του το συνάδελφό του, ο οποίος ούτως ή άλλως, για να προλάβει τυχόν κινήσεις του, είχε πει: “Πιτσιρίλο, πρόσεχε τις κινήσεις σου...”

Να ’μαστε μπροστά στην πόρτα που βγάζει στις σκάλες. Σήμερα το πρωί, περίπου στις δώδεκα και μισή, άνοιξα δυνατά αυτή την πόρτα προλαβαίνοντας την αδύναμη αντίδραση του επιλοχία που τρέμει τώρα μπροστά μου. Τώρα, με προσοχή, βαδίζω το μονοπάτι ανάποδα με όλες τις αισθήσεις σε επαγρύπνηση.

Να ’τη, η πόρτα είναι ανοιχτή. Διστάζουμε για μια στιγμή, σχεδόν σαν να μας επιτέθηκε η σιωπή και η αφύσικη ηρεμία που μας υποδέχεται.

Πρέπει να κατεβούμε τρεις σειρές σκάλες, σύντομο και συγχρόνως ατελείωτο μονοπάτι προς την ελευθερία...

Κατεβαίνουμε τις σκάλες εξαντλητικά αργά. Σπρώχνω μπροστά τον Γκράσο, ο οποίος, θες επειδή έχει τα χέρια δεμένα πίσω από την πλάτη, θες επειδή φοβάται ή για να αποφύγει απότομες χειρονομίες, κινείται, λες και μπροστά σε κάθε σκαλοπάτι βρίσκεται ένας γκρεμός που δεν γνωρίζει το βάθος του.

Όχι, αυτό δεν είναι πια το κέντρο μιας θορυβώδους πολιτείας, αλλά ένα από τα μυστηριώδη μέρη που βρίσκονται στην εφηβική φαντασία μας. Μεταξύ μέρας και νύχτας –μας έλεγαν– δεν υπάρχει μεταβατικό στάδιο και η σιωπή που ακολουθεί τον ξαφνικό θάνατο του φωτός είναι εκπληκτική.

Τα πουλιά σταματάνε συγχρόνως το τραγούδι τους και η σιωπή μοιάζει να μεταμορφώνει σε πέτρα κάθε ζωή του δάσους. Κάθε λίγο –μας έλεγαν–

μια παγερή κραυγή σκίζει τη σιωπή: το νυχτερινό ζώο βρήκε το θύμα του και τώρα τρέφεται από τον απερίσκεπτο που έπεσε στην καλοφτιαγμένη ενέδρα του...

Η πρώτη σειρά σκάλες βρίσκεται ήδη πίσω μας και τώρα φτάνει στα αυτιά μας ο γλυκός ήχος μιας μηχανής. Το αυτοκίνητο που μου υποσχέθηκαν περιμένει κάτω στις σκάλες με τη μηχανή αναμμένη.

Συνεχίζουμε να κατεβαίνουμε με προσοχή και τόσο αργά, που μου ῥχεται στο μυαλό ο ακροβάτης που περπατάει πάνω στο σχοινί.

Φτάνουμε στις τελευταίες σκάλες... Να το, αρχίζει να φαίνεται το πίσω μέρος του αυτοκινήτου... Το μαντήλι που έχω στο πρόσωπο για να ξεφύγω από τυχόν κρυμμένες κάμερες, καθιστά ακόμα πιο αποπνικτική την ζέστη αυτής της βραδιάς του Ιουλίου.

Κουράγιο Όρστ: λίγα βήματα ακόμα και θα είσαι στο αμάξι...

Επιτέλους, να το, όλα όπως τα είπαμε: πόρτες ορθάνοιχτες, μηχανή αναμμένη, φώτα αναμμένα, μούρη στραμμένη προς την ελευθερία.

Ο Πιτσιρίλο με κοιτάει και εγώ του κάνω νόημα να κάτσει στη θέση του οδηγού. Δεν είναι ώρα για λόγια. Όλα είναι όπως τα είπαμε. Όλα είναι ήδη ειπωμένα και εξηγημένα.

Ο Πιτσιρίλο μπήκε. Τώρα είναι η σειρά του Γκράσο. Σκύβει και σιγά σιγά μπαίνει, το “Μάουζερ” πάντα κολλημένο στο κεφάλι του.

“...Ο Πιτσιρίλο κάθεται στην θέση του οδηγού, ο επιλοχίας μπαίνει πιο δεξιά. Έφτασε η κρίσιμη στιγμή: Είναι η σειρά του Φαντατσίνι να μπει αλλά είναι ακόμα έξω, άρα μόνος, εύκολος στόχος...”

Αυτό είναι... Τώρα είναι η σειρά μου... Ότι έγινε έγινε...

“...Ο ανθυπασιιστής Καλούτζιο ρίχνει τον πρώτο πυροβολισμό που βρίσκει τον ληστή στο μάγουλο.”

Μια αστραπή σκάει μέσα στο μυαλό μου, ενώ ένα αόρατο χέρι με χτυπάει στα δεξιά ζυγωματικά με απίστευτη βιαιότητα... Όρστ, τι συμβαίνει;

Έκπληξη... σάστισμα... πόνος... ακόμα μια λάμψη και το χέρι, που ενστικτωδώς πήγαινε προς το κεφάλι, δεν είναι πια παρά ένα εξαρθρωμένο κομμάτι κρέας που ξερνάει αίμα... Τέλειωσαν όλα... Όρστ, τέλειωσαν...

“...Ο Φανταστίνι ουρλιάζει και την ίδια στιγμή ορμούν πάνω του δυο σκυλιά που δεν του αφήνουν χρόνο να ασχοληθεί με τους ομήρους...”

...αυτό το σφύριγμα στα αυτιά... όλα γυρίζουν γύρω μου, και αυτό το αίμα που τραβάει τα θηρία... μην πέσεις Όρστ! Αν πέσεις είσαι τελειωμένος! Αυτά τα θηρία είναι πεινασμένα... εάν πέσεις θα σε ξεσκίσουν... παντού σφυρίγματα... παντού ουρλιαχτά... και αυτό το θηρίο που μου ξεσκίζει το μπράτσο... κουφάθηκα... όλα γυρίζουν... Όρστ, Όρστ, μην πέφτεις!

“...Τώρα πλέον πυροβολούν και οι επιλοχίες, Ταραντίνο, Μούρτζια και ο επιδεκανέας Μιλιορίνι. Ο ληστής σωριάζεται στο έδαφος.”

(Εφημερίδα Λα Στάμπα. 25 Ιουλίου 1973. Ρ. Λούλι)

...Μια ριπή στην πλάτη μου. Κάτι με καίει στη σπονδυλική στήλη και με ρίχνει στη γη...

Είναι αυτοί!... Καταραμένοι!... Είναι αυτοί... μα τι κάνουν; Ρίχνουν ακόμα;... Καθίκια... με χτυπάνε στο στήθος... στην κοιλιά... στα πλευρά... τελειώσα... καθάρματα... ξαφνικά το ένστικτο με γυρίζει εκατομμύρια χρόνια πίσω.

Είμαι ένα από αυτά τα μικροσκοπικά θηρία που, όταν νιώσουν ότι έφτασε το τέλος, προσποιούνται έναν θάνατο που ουσιαστικά όμως είναι δίψα για ζωή. Ένας τελευταίος μορφασμός, ένα σκίρτημα, μετά ακινητοποιούμαι.

Οι κάννες των όπλων σταματάνε να με ξεσκίζουν. Δεν πυροβολάνε πια. Φωνάζουν πίσω τα σκυλιά τους. Γύρω μου η σύγχυση είναι τεράστια. “Είναι νεκρός! Είναι νεκρός!” τους ακούω να φωνάζουν...

Ίσως είμαι πραγματικά νεκρός... Δεν αισθάνομαι πια πόνο... το κορμί μου είναι σαν να μην υπάρχει... Ορίστε... το μούδιασμα ανεβαίνει, η καρδιά μου σίγουρα πρέπει να έχει σταματήσει. Είναι όμορφα να πεθαίνεις... είναι σαν να αφήνεις να μεταφερθείς από ένα μαλακό σύννεφο... μερικές ακόμα σπιθές ζωής στον εγκέφαλο που ήδη σβήνει... είναι όμορφα να πεθαίνεις...

...Πόση ώρα πέρασε; Όλα αυτά τα ουρλιαχτά. Αυτές οι κραυγές χαράς. Τα χειροκροτήματα. Με κυριεύει μια αίσθηση ναυτίας. Με μεταφέρουν. Είναι αδύνατο να αντέξω τη ναυτία και πονάω προσπαθώντας να

ξεράσω. Το φορείο διασχίζει το πλήθος που ουρλιάζει σαν να βρίσκεται στο γήπεδο ή σε ταυρομαχία... Συνεχίζω να ξερνάω και στο στόμα μου μένει γεύση από αίμα.

Το πλήθος βρίζει στο πέρασμα μου: “Ψόφα δολοφόνε!”, “Αυτό είναι το αίμα από ένα ψοφίμι!”, “Πηγαίνετέ τον στο νεκροταφείο, όχι στο νοσοκομείο!”

Πάλι δεν νιώθω τον πόνο απ’ τις πληγές. Ντροπιασμένος γι’ αυτόν τον επίλογο και αδύναμος να αντιδράσω μπροστά σ’ αυτές τις προσβολές, μεταφέρομαι στο ασθενοφόρο.

Έξω το πλήθος πανηγυρίζει, οι νικητές θριαμβεύουν...

Σουλμόνα – Περούτζια, Δεκέμβρης ’73 – Φλεβάρης ‘74

Ο Όρστ μπόρεσε και επέζησε από αυτόν τον καταγισμό από σφαίρες (τον βρήκαν εφτά από δαύτες) και μετά από δέκα μήνες βρήκε το κουράγιο να οργανώσει μια ακόμη απόδραση. Αυτήν τη φορά τα πράγματα ήταν πιο δύσκολα αφ' ενός γιατί ήταν στο επικέντρο του ελέγχου και αφ' ετέρου γιατί βρισκόταν στις φυλακές υψίστης ασφαλείας της Σουλμόνα. Παρ' όλα αυτά μπόρεσε με τη βοήθεια των συντρόφων του απ' έξω, να προμηθευτεί ένα πιστόλι και με αυτό ακινητοποίησε έναν φύλακα, έπειτα πήδησε τον εξωτερικό μαντρότοιχο ύψους πέντε μέτρων, κάτι που του στοίχισε τον τραυματισμό και στα δυο του πόδια (έσπασε την περόνη στο αριστερό πόδι και τη φτέρνα στο δεξί) που θα απέβαινε καθοριστικός για τη συνέχεια και κατευθύνθηκε προς τα χωράφια όπου ήταν εκτεθειμένοι, δίχως φυσική κάλυψη, με αποτέλεσμα να καταφύγει σε μια έρημη εκκλησία όπου λίγο αργότερα περικυκλωμένος από παντού και αφού του υποσχέθηκαν ότι θα τον αφήσουν να βγει χωρίς να πυροβολήσουν αυτήν τη φορά και ότι θα του παράσχουν άμεση ιατρική φροντίδα, παραδόθηκε.